

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

11

2022

TEMA MESECA

Ferate

Z NAMI NA POT

**Sredogorje
Ljubljane**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA DECEMBRA

JULIJSKE ALPE: OSREDNJI DEL, Roman Tratar

Planinski vodnik *Julijske Alpe: osrednji del* bralcu predstavi del Julijskih Alp med prelazom Vršič na zahodu in Komno s Krnskimi jezери na jugu ter Savo Dolinko na severu in Savo Bohinjko z Bohinjskim jezerom na jugu. Območje zajema naše najvišje gore s Triglavom na čelu.

Če je Triglav kralj, potem je Škrlatica kraljica naših gora, ki Triglav povezuje z Martuljkovo skupino. Tam markiranih in zavarovanih poti na visoke in pogosto krušljive vršace skorajda ni – to je svet za najbolj izkušene gornike, ki si znajo poiskati brezpotne prehode in jih ni strah prijeti za skalo.

Format: 130 x 210 mm, 224 strani, integralna šivana vezava

CENA: V času od 1. 12. 2022 do 31. 12. 2022 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 14,95 €* (redna cena: 29,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

VEČNAMENSKI TRAK, BANDANA PZS

Večnamenski trak ali bandana je eden najbolj vsestranskih kosov oblačil. Ščiti pred vetrom, mrazom, uporablja se kot kapa, šal, ruta, naglavni trak, zapestni trak, gumica za spenjanje las ...

Idealen je za v gore, za tek, za na kolo ali smuči – kamor koli greste.

CENA: 6,90 €

VABLJENI K NAKUPU!

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

122. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

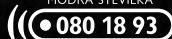
NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS

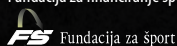
IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 42 EUR, 66 EUR za tujino, posamezna številka 4,20 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (31,50 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

V ferati Hvaldnik

Foto Gregor Kofler

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Ferate danes in jutri

Nekje v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja mi je prišla v roke planinska knjiga velikega formata, zelo prijetnega videza in z bogato vsebino. Naslov je bil *Klettersteige – Dolomiten, Mendelkamm, Gardaseeberge, Brenta*, izšla je pri založbi BLV iz Münchna, avtor pa je bil Sepp Schnürer. Pozneje sta izšli še dve izdaji knjige v italijanščini, nato pa je avtor žal umrl, sicer bi jih verjetno izdal še veliko.

Šele nekoliko za Schnürerjem je svoje vodnike zavarovanih plezalnih poti ali ferat začel objavljati Eugen E. Hüsler, ki je v teku let svojo knjižno produkcijo pri založbi Bruckmann iz Münchna tako močno razširil, da so ga poimenovali kar "papež ferat". Za vzor je imel Hüsler vsekakor Schnürerja, vendar ga v kakovosti pisanja vodnikov nikdar ni dosegel. Pozneje so ferate, sprva predvsem v Dolomiti, nato pa še po drugih predelih Alp, tudi pri nas, opisovali številni tuji avtorji, ki jih tu ni smiselno naštevati. V novejšem času pa je verjetno postal "papež ferat" Axel Jentsch-Rabl s sodelavci, ki sistematično opisujejo ferate po alpskih državah, knjige so že pravi leksikoni z obilico potrebnih podatkov, natančnimi skicami, fotografije pa so zaradi obsega zastavljenega dela manjšega formata in tako manj impresivne. Jentsch-Rabl je uvedel tudi avstrijsko klasifikacijo ferat z latinskimi črkami od A do (danes) G, ki so jo prevzeli tudi drugi avtorji.

Moj prvi stik s specializiranimi vodniki za ferate se je zgodil z dvema knjigama, *Alpi Orientali – le vie ferrate* in *Dolomiti – le vie ferrate*, ki ju je v letih 1982 in 1983 pri bocenski založbi Athesia izdal nihče drug kot slavni Reinhold Messner! Knjigi sta blesteli s privlačnimi fotografijami, besedila pa je bilo bolj malo. Zgledal sem ju v izlozbi neke knjigarne v Trbižu in jih takoj kupil. Kmalu sta v meni vzbudili željo, da bi spisal vodnik po zavarovanih plezalnih poteh v naših gorah. Sprva sem opise objavljaval v društvenem glasilu *Sledi*, zdaj že zdavnaj razpuščenega PD dr. Gorazda Zavrnikarja na Medicinski fakulteti v Ljubljani; ob stalnih spodbudah mojega dobrega, žal že dolgo pokojnega prijatelja Tineta Miheliča, pa sem leta 1996 pri založbi Sidarta izdal prvi vodnik po feratah v naših gorah. Zdaj se pripravljamo že sedma izdaja tega vodnika pod naslovom *Zavarovane plezalne poti*, v katerem so poleg klasičnih ferat opisane tudi vse novodobne, moderne, športne, adrenalinske ferate pri nas in v bližnjem zamejstvu.

In ravno te ferate mi že nekaj časa burijo duha, saj si še vedno nisem na jasnem, kakšno stališče bi zavzel do teh poti, ki so v novejšem času nedvomno postale popularne in privlačne. Čeprav so se prvič pojavile drugod, je Avstrija gotovo postala njihova glavna domovina, saj tam rastejo kot gobe po dežju in nič ne kaže, da bi vnema novih gradenj kaj popuščala. Ker tudi pri nas pospešeno gradijo moderne ferate, je izbira teme meseca v novembrskem *Planinskem vestniku* kar pravšnja.

Klasične ferate, ki omogočajo gornikom nealpinistom vzpone na določene vrhove v visokogorju, imajo vsekakor svoj smisel in pomen. Posebej še zategadelj, ker je njihova gradnja vsaj v Alpah bolj ali manj zaključena in – prepovedana! Obiskovalcu lahko omogočijo kar pristno doživljanje visokogorja, saj je na takih poteh običajno tudi dovolj odsekov brez železnih varoval, ki zahtevajo tudi malo lahkega plezanja

po razčlenjenem skalovju. Pozitiven pomen klasičnih ferat se kaže tudi v tem, da so večinoma speljane po naravnih prehodih, brez umetnega iskanja težavnosti za vsako ceno. Poleg tega pa je v Alpah ostalo še veliko sijajnih vrhov brez vsakega železja, na katere vsaj za zdaj ne bodo gradili takih poti.

Kaj pa moderne, športne ferate? Zaenkrat jih gradijo po strmih stenah, ki se dvigajo nad dolinami, po možnosti v bližini turističnih središč in gostišč. Nekaj splošnih zakonitosti spremlja razvoj takih plezalnih poti: kratek dostop in udoben sestop, vmes pa neprekinjena jeklenica, čim manj drugih varoval, čim strmejša stena, po možnosti s čim manj naravnih stopov, previsi pa postajajo vse bolj priljubljeni. Videti je tudi, da so začeli lokalni graditelji neopazno tekmovati, kdo bo imel v svojem kraju težjo ferato. Zdaj smo prišli že do težavnostne stopnje G, lahko pa bomo šli še naprej in s previsov napredovali v strehe ... – saj nam bo še črk zmanjkalo! Pri tem se moramo vprašati, komu so take močno težavne ferate sploh namenjene? Večini običajnih gornikov brez močno razvitih bicepsov so najbrž nedostopne. Nisem tudi prepričan, da so polnokrvni alpinisti ne vem kako navdušeni obiskovalci takih poti. Pa vendar je feratistov¹ vse več in vedno več mladih ljudi se poskuša pomeriti s strmim in vrtoglavi izzivom. Zdi se mi, da bo feratarstvo konec koncev prišlo v takšen odnos do običajnega hribovstva, bodisi gorniškega ali alpinističnega, kot je prišlo športno plezanje po umetnih stenah.

Andrej Mašera

UVODNIK

1 Ferate danes in jutri

Andrej Mašera

FERATE

4 Prva pri nas

Marta Krejan Čokl

FERATE

6 Tri v vrsto

Gregor Kofler

FERATE

10 Od krampa do vrtalnika

Mitja Šorn

FERATE

12 Osnovna oprema

Igor Kremser

FERATE

16 An ban, pet ...

Jure Česnik

FERATE

20 U družbi z najmlajšo in najzahtevnejšo Korošico

Tone Železnik

KARNIJSKE ALPE

22 Pravljica nad Sappado/Plodnom

Olga Kolenc

VARNEJE V GORE

26 Priprave na zimo

Janez Toni

INTERJUJ

29 Tone Golnar

Alenka Bevčič

Z NAMI NA POT

34 Ljubljanska Himalaja

Andreja Tomšič Drab

¹ Pri nas pogosto uporabljajo naziv "feratarji", kar mi zveni zelo grdo. V slovenščini pogosto samostalniki s končnico -atar označujejo nekaj negativnega. Ferat-ist se sliši podobno kot alpin-ist.

- PLANINČKOV KOTIČEK**
41 **Slepko in goba**
Kristina Menih
- POTI**
44 **Tihe priče zgodovine**
Majda Debeljak
- PLANINSKA ORGANIZACIJA**
48 **Uvodništvo v koraku s časom**
Doroteja Bokavšek
- DOŽIVETJE**
51 **Uzpon na Ognjeno goro ...**
Juso Ikanović
- SPOMINI**
54 **Fapra**
Lidija Honzak
- ZGODOVINA PLANINSTVA**
55 **Gradnja in markiranje poti Kranjske sekcije**
Marija Mojca Peternel
- IZLET**
56 **Zadloška zanimivost**
Lovrenc Habe
- FOTONATEČAJ**
58 **Zmagovalci fotonatečaja #LjubimGore 2022**
Po sporočilu za javnost priredil Emil Pevec

- OBLETNICA**
60 **Kibo-Mawenzi 1972**
Franci Ekar
- ALPINIZEM**
61 **60 let AO TAM Maribor**
Špela Habulin
- NARAVA**
62 **Moreča spoznanja**
Ivan Premrl
- 63 **NOVICE IZ VERTIKALE**
65 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**
66 **LITERATURA**
69 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**
75 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

**NOVA KBM
0400 1004 7070 066.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

Marta Krejan Čokl

Prva pri nas

Učni poligon Gonžarjeva peč

Začelo se je konec septembra 2008, ko so trije plezalci v steni Gonžarjeve peči pri Vinski Gori naredili meritve in okvirni popis potrebne opreme za ferato. Eden od njih je bil Mijo Kovačević. Sledili so izdelava projektne dokumentacije, pridobitev soglasij ter gradbenega dovoljenja, risanje logotipa in priprava opozorilne table.

*Ferata Hvadnik
Foto Gregor Kofler*

Kovačević je od Nemške planinske zveze pridobil najnovejša priporočila EU za gradnjo in vzdrževanje ferat ter jih začel prevajati. Izdelal je načrte za unikatno skrinjico za vpisno knjigo in knjigo vtisov, Jože

Kamenšek pa je medtem zasnoval stožce blažilnike, ki jih je izdelalo zasebno podjetje v Žalcu. Mijo Kovačević in Milan Domitrovič, ki je bil idejni vodja projekta, sta šla na Tirolsko po večino certificiranega

materiala, da bo poligon ustrezal varnostnim normativom EU. Sidra in zaščitne stožce so po opravljenih testiranjih izdelala domača podjetja.

Po dveh letih papirnatih bojov so imeli v rokah vsa soglasja in dovoljenja, vključno s pravim gradbenim dovoljenjem za učni poligon. Poligon so želeli odpreti pod okriljem Planinske zveze Slovenije, ki projektu najprej ni bila naklonjena, zato so z delom počakali do marca 2010, ko je naša krovna planinska organizacija potrdila sodelovanje. Skupaj s strokovnimi sodelavci PZS so neutrudni entuziasti ponovno pregledali steno in konec oktobra istega leta pod njo prvič vklopili vrtalni stroj. Delo je trajalo pol leta in se zaključilo z uradnim odprtjem, ki je bilo 3. aprila 2011.

Učni poligon, kakor so ferato z namenom poimenovali njeni ustvarjalci, so udarniško gradili inštruktorji in člani Šaleškega alpinističnega odseka ter člani različnih okoliških planinskih društev. Lastnik poli-

Mijo Kovačevič: "Večina uporabnikov poligona je vestno uporabljala varovalno opremo, bilo pa je tudi nekaj cvetk, vse od vinjenih kvaziplezalcev, ki so potrebovali pomoč, pa do takih, ki so nalašč v temi iz poligona pošiljali svetlobne signale za pomoč in sprožili reševanje. Žal so se na poligon vse prepogosto odpravljali nepripravljene in tej zahtevnosti nedorasli planinci, večinoma začetniki, tako da je prihajalo do izredno nevarnih situacij. Nemalokrat sem na pomoč drvel sredi noči, kar je bilo precej sitno, saj nisem doma v bližini Vinske Gore. Reševanj je bilo kar nekaj, žal dve s tragičnim koncem. Prvo zaradi neuporabe samovarovalne opreme, drugo zaradi nepravilne, smrtno nevarne namestitve samovarovalnega kompleta."

gon je Planinsko društvo Vinska Gora, ki je nudilo podporo z zemeljsko ekipo, pokrilo glavni materialni strošek, nekaj drobne opreme pa so graditelji izdelali ali financirali iz lastnih žepov. Ta učni poligon je bil izdelan za namene učenja, treningov in preverjanja znanja planincev, ki se odpravljajo v težje ferate (takrat še samo) v tujini. ●

Nastajanje prve slovenske športne ferate Gonžarjeva peč
Foto Mijo Kovačevič

Gregor Kofler

Tri v vrsto

Kaj (vse) so ferate

Ferata Havadnik
Foto Gregor Kofler

Preden izvemo, katera je najtežja v deželi tej, se ozrimo v preteklost k njenim začetkom, saj nam bo na ta način tudi poznejša predstava v razlikah med športno ferato in zavarovano planinsko potjo (klasično ferato) veliko bolj razumljiva, kar je ključnega pomena za našo varnost.

Večina planincev in preostale gorniške javnosti verjetno sklepa, da se je zgodba začela v Italiji, konkretnije v Dolomitih, saj tudi sam izraz *via ferrata* (železna pot) prihaja iz italijanskega pojmovanja zavarovanih poti. A ni tako. Zgodba zavarovanih poti se je začela – kje drugje kot v meki današnjega športnega feratarstva – v sosednji Avstriji. Leta 1843 je prva zavarovana plezalna pot (klasična ferata) nastala po normalni smeri na Visoki Dachstein, 2995 m, ki se bohota nad planino Ramsau. Danes v njegovi južni steni kraljuje ena izmed daljših in višjih alpskih športnih ferat – Super ferrata Dachstein (1200 višinskih in 1850 dolžinskih metrov, ocena D/E).

Največji razmah zavarovanih plezalnih poti je bil v času prve svetovne vojne na frontnih linijah v italijanskih Dolomitih, ko so na mogočne stolpe in vrhove zaradi boljše in lažje logistike za vojaštvo zavarovali poti. Take poti so nastajale vzdolž frontne linije vse od našega soškega dela Julijcev, čez Sekstenske Dolomite pa vse do Gardskega jezera, kjer v ozadju kraljuje

Brenta. Dandanes obstaja kar nekaj znanih turistično-športnih središč (Arco – Riva del Garda, Canazei, Cortina d'Ampezzo ...), ki pišejo svoje uspešne zgodbe planinstva in turizma tudi s pomočjo razvoja teh poti.

Pri nas se zgodba o zavarovanih planinskih poteh začne že s prvim vzponom na Triglav, ko so si v zloglasnem kaminu nad Planiko prehod zavarovali s "komarčo" (deblom s prisekanimi vejami), in se nadaljuje leta 1896, ko je Jakob Aljaž dal zavarovati pot s Kredarice na vrh Triglava. Tako smo Slovenci dobili svojo zavarovano pot, saj je pot od kočice Planika (tedanje kočice Marije Terezije) spadala pod okrilje DÖAV (nemško-avstrijskega planinskega društva).

Resnejša zgodba nadelave zavarovanih planinskih poti (klasičnih ferat) pri nas pa se je nadaljevala z znanima nadelovalcema poti v času med vojnoma, in sicer Trentarjem Hanzo in Borovcem Kopiščarjem, ko so bile nadelane poti v severni steni Male Mojstrovke in Prisanku. V tem času sta nastali še dve od

težjih v Julijskih Alpah, in sicer Via Italiana v Travniku in Kugyjeva v Montažu (danes opuščena).

Prva resno zavarovana planinska pot (klasična ferata) je nastala v Kamniško-Savinjskih Alpah. Kdo bi si mislil! Na drznega Konja, ki leži v neposredni bližini bolj znanega Rzenika, je bila opremljena že konec 19. stoletja, tako da naš očak ne nosi primata. Najdrznejša in najveličastnejša pa je zavarovana planinska pot iz Logarske doline, ki mimo Klemenče jame pelje na Ojstrico. Kopinškova pot je bila narejena v turbulentnem času druge svetovne vojne.

Konec sedemdesetih let se je porodila nora ideja o zavarovanju poti z Ledin čez severno steno Skute. Danes bi ljubitelji klasičnih in športnih ferat tako dejanje najbrž čislali v neizmerne višave, a tedanji čas je bil drugačen. Zgodil se je neke vrste upor s protestom, saj so zaradi etičnih razlogov nadelavo te poti prepovedali. Ljudje so uvideli, da mora v gorah ostati tudi nekaj prvobitnosti, in danes pogled v preteklost govori njim v korist. Tako je PZS po letu 1980 prepovedala nadaljnjo nadelavo zavarovanih planinskih poti. V duhu današnjega časa pa so se zgodili določeni premiki in tako so vseeno nastale nove športne ferate tudi pod okriljem PZS z dejstvom, da nobena od njih ne poteka v visokogorju Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank.

Prevladovati je začel športni duh, katerega cilj ni piskati najlažji prehod na vrh, temveč najlepše možne linije ter skalo, kjer bodo plezalni užitek kar največji. Ker so se težavnosti plezanja povečale, je z njimi prišla tudi jeklenica, ki je športno ferato zavarovala od njenega začetka do samega vrha (vrha, vrha sedla, kočice ipd.) in na ta način so se rodile športne ferate, ki so postale tudi drznejše.

Za prelomnico športnega feratarstva velja gradnja športne ferate Cesco Tomaselli leta 1969 na Cimo Fanis sud, kjer je bila napeljana izključno jeklenica. Francozi so svojo prvo športno ferato dobili šele leta 1988 v dolini Freissinières v Visokih Alpah. Danes je tam več kot dvesto športnih ferat.

Vsekakor je vodilno vlogo v nadelavi športnih ferat prevzela Avstrija, od koder se je zamisel razširila tudi v Slovenijo. Najdemo jih mnogo – od lahkih do težkih kot tudi od manj lepih do izredno zanimivih. Ena od najprivlačnejših poteka ob najvišjem slapu Koroške – ferata Fallbach nosi oceno E. V Avstriji obstaja več kot osemsto športnih ferat in morali bomo še krepko zavihati rokave, če jim hočemo seči do pet. Seveda ob predpostavki, da to sploh hočemo. Z dodatno nadelavo ferat se namreč poveča tudi pritisk na okolje. Danes pa vemo, da bomo obisk določenih točk, dejavnosti ipd. v turistično najprivlačnejših krajih morali celo omejevati, če želimo naravne lepote ohraniti tudi za zanamce. Je pa res, da z njimi dodatno popestrimo in do neke mere tudi izboljšamo poletne ponudbe turističnih krajev.

Slovenija je svojo prvo športno ferato dobila šele leta 2011, in sicer v Vinski Gori. Tam pritegne pogled stena Gonžarjeva peč, kjer je lokalno planinsko

društvo PD Vinska Gora s prostovoljci in s pomočjo tehnične ekipe PZS opremilo prvo športno ferato, ki je dolgo nosila tudi primat najtežje pri nas, in sicer z oceno D/E.

Pretekla so štiri leta in gradnja se je nadaljevala na Jezerskem, kjer je na pobudo pokojnega Dava Karničarja nastala športna ferata v gorskem okolju. Zrasla je nad Ravensko Kočno, natančneje pod Češko kočico in po njej tudi dobila ime. Kmalu za tem pa se je prebudila Kranjska Gora, ki je videla velik potencial v dodatni turistični ponudbi, in leta 2015 nadelala ferato Mojstrana (Aljažovo pot in Pot Mojstranških veveric), ki je gotovo najbolj obiskana ferata v Sloveniji, nadaljevala pa še s feratama Havadnik in Jerm'n ter v letu 2022 dobila še ferato Dobršnik.

Trem vodilnim so sledile še preostale ferate: Lisca, Boč, Otmarjeva, Spodnji Plot in nazadnje še Črna na Koroškem, kjer so letos avgusta odprli trenutno najdaljšo in najtežjo športno ferato pri nas. Ferata Olimpline nosi oceno F, pripelje pa na vrh zanimivega ziplina, jeklenice za spust Olimpline, ki nas lahko popelje v dolino.

*Kopiščarjeva pot
v Prisanku
Foto Gregor Kofler*

Zavarovana planinska pot (klasična ferata)¹

Skozi zgodovino gradnje zavarovanih planinskih poti smo spoznali, da je bila že v preteklosti želja po pristopih na najtežje vrhove Alp močna. Ker na te vrhove ni bilo mogoče speljati običajnih poti, so jih zaradi potrebne varnosti zavarovali. Namestili so skobe, palice, vrezali umetne stope, zminirali določene dele (Triglav) in pozneje na najbolj izpostavljenih mestih napeljali jeklenice. Gre za klasične planinske vzpone, kjer poti niso zavarovane z jeklenico od začetka do vrha, tako kot je to narejeno pri športnih feratah. Zahtevne in zelo zahtevne poti PZS so grajene na ta način. Te lahko v zgodnjem poletnem obdobju zaradi velikih snežišč zahtevajo tudi uporabo derez in cepina (npr. Hanzova in Kopiščarjeva na Prisank). Lahko jim rečemo tudi klasične ferate, zanje pa je značilno, da so zavarovana samo mesta, ki so načeloma nevarna, vendar na njih lahko naletimo tudi na nevarna, a nezavarovana mesta. Za njihov obisk je poleg tehnične opreme potrebna res odlična priprava na turo. Vsaka brezbriznost lahko pomeni nesrečo. Italijani jim bodo rekli *via ferrata*, nemško govoreči *klettersteig*, angleško govoreči *via ferrata*, mi zavarovana pot ali klasična ferata.

Danes vodniki opažamo, da izraz za take poti, npr. *via ferrata* ali *Klettersteig*, prinaša veliko težav pri uporabnikih, saj so tako Nemci kot Avstrijci in tudi drugi tujci naše zavarovane poti v svojih spletnih vodniških s tem izrazom opredelili preveč enoznačno (npr. www.bergsteig.com). Večina uporabnikov pa se ne zaveda, da v teh primerih ne gre za športno ferato, ki je zavarovana z jeklenico od začetka do konca, temveč za klasično ferato, kjer so tudi nezavarovana mesta, kar prinese obilico težav in tudi nesreč.

V svoji osnovi pa seveda zavarovana planinska pot (klasična ferata) ni plezalna smer, saj so v njej nameščena varovala, medtem ko jih v plezalni smeri ni. Velikokrat se pojavi problem v pojmovanju Slovenske smeri v Triglavski severni steni, ker gre za lahko plezalno smer in ne zavarovano pot ali celo samo pot. Tudi ocene so drugačne: klasične ferate so ocenjene s črkami od A do G oz. v določenih vodniških z arabskimi številkami od 1 do 6, medtem ko se plezalne smeri ocenjujejo z rimskimi številkami; primer: Slovenska smer, III+/II–III.

Športna ferata

Že ime pove, da imajo te ferate športni pridih, dandanes tudi adrenalinskega. Športne ferate so z jeklenico zavarovane od začetka do vrha. Za sestope uporabljajo ločene poti, da sestopajoči ne motijo plezalcev v ferati in s tem ne povzročajo dodatne nevarnosti. Načini njihovih gradenj so zapisani v standar-

¹ Klasična ferata je pogovorni izraz za te planinske poti.

dih gradnje, ki jih morajo upoštevati opremljevalci, najbolj uveljavljena pa sta francoski in tirolski sistem. Cilj teh ferat ni vrh gore, temveč čim lepša in privlačna plezalna linija, ki omogoča kar se da veliko plezalnih užitkov. Speljane so po zanimivih stenah s čudovitimi pogledi na vasi in okolico, skozi soteske, mimo slapov in ob njih, po policah, čez ravne plošče in mogočne previse in to jim daje tudi pridih adrenalinskega. Na začetku je bila težnja njihovih gradenj samo s prisotno jeklenico, pozneje so zaradi želje po večji izpostavljenosti začeli dodajati skobe, tirolske mostove, spuste po jeklenici, dolge prečke, dolge lestve, mreže itd.

Gradnja se je osredotočila na gorska in turistična središča, kot so Kranjska Gora, Ötztal, Salzkammergut ipd., kjer okoliške skale omogočajo njihovo nadelavo. So neke vrste športni objekti, ki imajo svojega upravljalca, pregledovalca ter tehnično ekipo, ki skrbi za popravila, saj so močno obremenjeni, z rednim vzdrževanjem pa se poskrbi za maksimalno varnost. Vse te športne ferate so na začetku opremljene z informacijsko tablo, medtem ko klasične niso.

Alpska športna ferata

Če smo se pri športnih feratah ukvarjali z neko vrsto feratarsko-plezalnih vrtcev, gre pri alpskih športnih feratah za resne ture, ki se lahko zavlečejo tudi v noč ali so celo večdnevne.

Vsekakor je še vedno v ospredju športni pridih, ferata pa je umeščena v pravo alpsko okolje in še vedno od začetka do konca zavarovana z jeklenico. Del, kjer

poteka morebitna povezovalna pot med enim in drugim segmentom, ni nujno zavarovan, a je lahek in varovanja ne potrebuje. Primer take je Super ferata v južni steni Dachsteina, 2995 m, kjer gre za ferato, dolgo 1900 in visoko 1200 metrov. Sestavljena je iz treh delov, težavnost pa je ocenjena z D/E. V zadnjem delu stopimo tudi na Dachsteinski ledenik, kjer je med sestopom potrebna ledeniška navezava, saj so ledeniške razpoke zelo velike. Skratka, gre za konkretno gorniško turo, na katero se lahko poda zelo izkušen planinec s potrebnim znanjem planinske in alpinistične tehnike. V Sloveniji taka ferata ne obstaja in tudi ne bo, saj je gradnja ferat v visokogorju od leta 1980 prepovedana, zato se boste morali njihovi ljubitelji podati v tujino. ◉

Viri:

Andrej Mašera: *55 zavarovanih plezalnih poti*. Ljubljana: Sidarta. 2011. (V pripravi je 7. izdaja z naslovom *Zavarovane plezalne poti*.)

Mijo Kovačević, *Zavarovane plezalne poti*, seminarska naloga, tečaj za inštruktorje planinske vzgoje. Vojnik: 2003. http://atv.hamradio.si/photo_album/Climbing_and_Mountaineering/pdf_climbing/FERATE/SAMOVAROVANJE%20NA%20ZAVAROVANIH%20PLEZALNIH%20POTEH_Mijo_K_2013.pdf

Simply savoie: A Brief History of Via Ferrata/ <https://simplysavoie.com/a-brief-history-of-via-ferrata/>
Andrej Mašera: Tema meseca. *Planinski vestnik* 4/2011. 4-13. https://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_2011_04.pdf

Bergsteiger dorfer, Ferata do Česke koč, <https://slo.bergsteigerdorfer.org/2429-3-Jezersko-Ferata.html>

*Super ferata
Dachstein
Foto Gregor Kofler*

Teren je očiščen,
sledi vrtnje.
Foto Andrej Pahovnik

Od krampa do vrtalnika

Kako nastane ferata

Pri nas smo predvsem v zadnjih letih zgradili kar nekaj ferat. Če se osredotočimo samo na ta leta in na skupino graditeljev ferat, v kateri delujem tudi sam, lahko rečemo, da smo začeli s feratami v Mojstrani, nadaljevali v Gozdu-Martuljku (Hvadnik, Jerm'n), dodali še največji slovenski center z modernimi feratami, Črno na Koroškem (Mučevo, Olimpline), ter Dobršnik na Hrušici in Renke 2. Poleg znanih ferat v Sloveniji smo naredili še dve v Črni gori (Kotor, Durmitor) in izpeljali nekaj manjših projektov pri nas.

Ideja o vseh feratah, ki smo jih delali, se je porodila zanesenjakom, ki so v tem videli dobro dodatno (turistično) ponudbo nekega kraja. Ko se pojavi ideja o izgradnji, do njene realizacije po navadi mine več let. Če sem bil pri našem prvem projektu, ferati Mojstrana, ta zanesenjak samo jaz, je takih zdaj po celotni Sloveniji vedno več. Nekatere od naših projektov so predlagali že investitorji sami, torej občine ali občinska podjetja.

Najprej je za to, da je taka stvar za neki kraj dobra, treba prepričati občino in lokalno skupnost. Večinoma so investitorji izgradnje ferate občine oziroma občinska podjetja. Občine so prevzele tudi projekt pridobivanja dovoljenj, ki jih za ferato ni malo.

Prva stvar, ki jo zahteva večina ferat, je projekt izgradnje. Na osnovi projekta se potem pridobijo naravovarstvena soglasja in soglasja lastnikov zemljišč. Če ferata poteka ob vodotokih, je potrebno tudi

soglasje Agencije Republike Slovenije za okolje, ker jih je večina v nižje ležečih krajih, pa tudi Zavoda za gozdove Slovenije. Naravovarstveno soglasje vsebuje tudi navodila, kako ravnati, če med gradnjo naletimo na zaščitene rastline in živali. Projekt vsebuje tudi predviden potek ferate, ki pa po navadi ni dokončen, saj se lahko spremeni zaradi naravovarstvenih pogojev (gnezdenje ptic, rastišča ogroženih vrst rastlin ...) ali pa se ob sami izdelavi izkaže, da začrtana trasa ni najboljša in jo spremeni graditelj sam. Med izgradnjo je treba nameniti nekaj pozornosti tudi obstoječim plezalnim smerem, da s ferato ne "povozimo" dela svojih predhodnikov.

Ko so vsa dovoljenja pridobljena, na vrsto pride t. i. mikro trasiranje ferate. Prvi dan napeljujemo vrvi in si še enkrat res podrobno ogledamo traso. Ko so vrvi napeljane, se začne večinoma težaško delo. Ker je material za izgradnjo težak, naši dnevi minevajo

ob konstantno težkih nahrbtnikih. V prvi fazi izgradnje traso očistimo dreves in podrasti. Ko je teren za silo pripravljen in očiščen, začnemo vrtati luknje. Na začetku smo vrtali z električnimi stroji in agregatom, sčasoma pa smo začeli uporabljati predvsem vrtalnik z bencinskim motorjem.

Trg baterijskih strojev vedno bolj raste in danes se dobijo že dokaj lahki in zmogljivi baterijski vrtalniki, zato pri zadnjih projektih kombiniramo uporabo bencinskega vrtalnika z baterijskim. Prednost bencinskega vrtalnika je avtonomija, saj z dodatnim gorivom dela praktično neomejeno, največja slabost pa je teža. Bencinski vrtalnik, kakršnega uporabljamo, tehta dvanajst kilogramov, tako da je delo z njim predvsem v prečnicah zelo težavno. To je bil glavni razlog, da smo začeli uporabljati še baterijske vrtalnike, ki ob solidni avtonomiji tehtajo zgolj dobrih pet kilogramov.

Izvtane luknje ne smejo stati predolgo, saj bi se v njih lahko nabrali umazanija in voda, zato hkrati z vrtnjem potekata čiščenje lukenj in lepljenje klinov. Za čiščenje uporabljamo ročno tlačilko in ščetko primerne debeline. Ko so luknje očiščene, vanje zalepimo kline z uporabo dvokomponentnega epoksi lepila.

Tej fazi sledi montaža jeklenice. Segmenti ferate so navadno dolgi približno petdeset metrov, saj tak konec jeklenice na mesto vgradnje še nekako lahko prinese en delavec. Zadnje čase vse ferate gradimo po italijanskem sistemu, kar pomeni, da je jeklenica rahlo napeta. To, po izkušnjah sodeč, podaljša njeno življenjsko dobo, poleg tega pa je napredovanje po njej lažje. Ko je jeklenica vgrajena, sledi fino čiščenje terena. V tej fazi poskušamo traso ferate čim bolj očistiti zemlje in nestabilnih skal. Ko je končano tudi to, sledi vgradnja skob. Ker gre za športni objekt v naravi, se priporoča uporaba testiranih, za ta namen narejenih klinov, skob, lepila in jeklenice. Mi uporabljamo material priznanega italijanskega proizvajalca Raumer.

Skobe vgrajujemo glede na želje po težavnosti ferate. Poskušamo se držati načela, da je prva ferata v nekem kraju dostopna čim širšemu krogu ljudi. To pomeni, da težavnost naj ne bi preseгла ocene C, še boljše je, če je lažja in namenjena tudi družinam. Ko ima kraj lažjo ferato, lahko začnemo razmišljati tudi o težjih.

V zadnjih letih se je izkazalo, da je dobro, če imajo težje ferate možnost pobega, to pa najlažje dosežemo, če je težja ferata s posameznimi odseki del lažje ferate. Primeri take gradnje so ferate v Mojstrani ter Mučevo in Olimpline v Črni na Koroškem. S takim načinom gradnje plezalcem ponudimo možnost umika iz težje ferate, kar pa posledično pomeni manj dela za domače gorske reševalce.

Z dokončanjem montaže jeklenice in skob delo na ferati še ni zaključeno. Hkrati s samo gradnjo poteka urejanje dostopnih, sestopnih in vmesnih poti, kjer jih še ni. Ko je ferata v grobem narejena, je čas, da se prepleza, oceni segmente in označi težavnosti. Predvsem ocenjevanje radi prepustimo drugim, saj je to

Jeklena vrv
Foto Andrej Pahovnik

Vabljev mostiček
ferate Mučevo
Foto Andrej Pahovnik

dostikrat kar pereča tema. Še nikoli se ni zgodilo, da bi se z neko oceno strinjali vsi plezalci, za nekatere je prelahka, za druge pa spet pretežka. To delo je eno od najbolj nehvaležnih. Med plezanjem je treba pridobiti nekaj slik, ki se bodo uporabile na informacijski tabli. Ker ima večina občin svojo celotno grafično podobo, ta del v zadnjem času prepuščamo njim, mi pa jim damo informacije, ki jih mora vsebovati takšna tabla. Na enak način označimo dostopne in sestopne poti. Ker ferate niso planinske poti, se markacija ne sme uporabljati, vsaka občina pa ima svoj način označevanja občinskih pohodnih poti. Zato tudi to označevanje večinoma prevzamejo občine same.

Vse naše ferate so zgrajene v skladu z evropskim standardom EN 16869. Ta standard narekuje tudi pregled ferate, ki ga opravi tretja oseba, torej nekdo, ki ni investitor ali graditelj. Namen pregleda je, da se ugotovijo morebitne pomanjkljivosti gradnje, ko jih odpravimo, pa dobimo certifikat, da je ferata skladna z evropskim standardom. Na ta način delno zaščitimo tako investitorja kot sebe, graditelje, in poskrbimo za največjo možno varnost.

Kot ste lahko razbrali, je gradnja ferate dolgotrajen proces. Večinoma od same ideje do realizacije preteče več let, največ časa po navadi zahteva pridobivanje vseh potrebnih dovoljenj in soglasij. Po drugi strani pa izgradnja ferate v primerjavi z izgradnjo druge športne infrastrukture predstavlja dokaj majhen strošek. Ker je plezanje v feratah trenutno v velikem porastu, vse več ljudi na položajih, odgovornih za spodbujanje turizma, vidi priložnost v izgradnji ferate v njihovem kraju. Naše najbolj obiskane ferate pritegnejo več kot 10.000 obiskovalcev na leto. Neposrednega učinka obiska ferat na lokalno ekonomijo se ne da izmeriti, vedno več turističnih delavcev pa je prepričanih, da je dovolj velik, da je izgradnja ferate v njihovem kraju smotrna. Večina plezalcev gre po plezanju vsaj na pijačo v lokalni bar, veliko si jih privoščijo tudi kosilo. Če ima kraj oziroma turistična točka več ferat, pa gostje tam na račun tega preživijo tudi kak dan več, kot bi ga sicer.

*Mlada (po)moč
Foto Andrej Pahovnik*

Slovenija je z modernimi feratami že kar lepo opremljena, prostora zanje pa je še dovolj. Da so ti projekti smiselni, govori dejstvo, da je obisk vseh novih ferat velik že brez posebne reklame. Ker je to ob primerem načrtovanju dejavnost, primerna tako za celotno družino kot tudi za najbolj "navite" plezalce, je turistični potencial ferat ogromen. O njihovi gradnji bi veljalo razmisliti predvsem v turističnih krajih, ki te ponudbe še nimajo in bi radi podaljšali čas bivanja gostov pri njih. Po drugi strani pa so se izkazale tudi kot objekt, ki v kraj privabi goste, ki jih drugače ne bi bilo. ○

Osnovna oprema

Plezalni pas

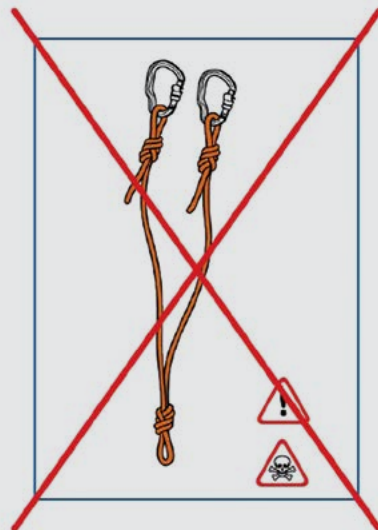
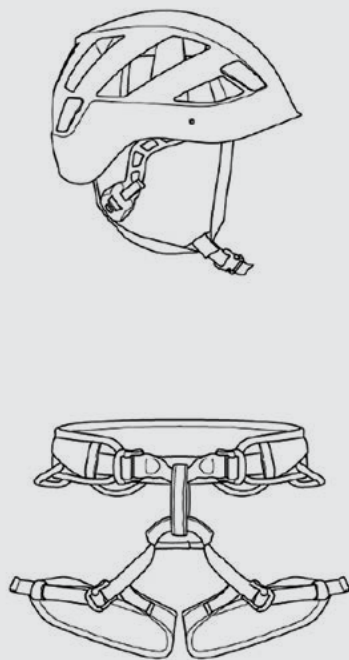
Na trgu obstajajo pasovi, ki so namenjeni izključno plezanju v feratah, vendar imajo ti pasovi manj zank za nošnje preostale tehnične opreme in so tudi manj oblazinjeni in posledično manj udobni. Zato je priporočljivo, da si za plezanje ferat izberemo udoben in čim bolj nastavljiv plezalni pas. S tem si ga bomo kljub morebitnemu dodatnemu sloju oblačil v zimskem času laže in pravilno namestili. Pozornost je treba nameniti tudi velikosti pasu. Ne sme nam biti premajhen, saj nas lahko tiščijo, ali v nasprotnem primeru, če je prevelik, lahko ob nekoliko bolj nerodnem padcu zdrsne iz njega.

Čelada

Glavna naloga čelade je, da nam ščiti glavo pred padajočim kamenjem ali pred udarcem, če med padcem z glavo udarimo ob steno ali pa zgolj zaradi lastne nerodnosti z glavo butnemo ob kakšen previs. Na splošno lahko čelade ločimo na dva tipa, in sicer na tiste, ki so izdelane iz polistirena, in tiste, ki so izdelane iz polikarbonata. Prve delujejo po principu absorpcije udarca z deformacijo čelade in so zelo lahke, zračne in udobne. So pa nekoliko manj robustne, zato moramo biti previdnejši pri ravnanju z njimi. Druge delujejo po principu razpršitve sile, zato so nekoliko težje in manj zračne ter manj občutljive na mehanske poškodbe.

Samovarovalni komplet

Samovarovalni komplet je najpomembnejši in najznačilnejši kos opreme za ferate, ki ga ne bomo uporabljali pri nobeni drugi dejavnosti. Saj veste, to je tisti dvokraki Y, ki naš plezalni pas povezuje z jeklenico, preprečuje, da bi po morebitnem padcu

ali zdrsu zgrmeli v globino in nam zvišuje samoza-vest. Kako pomemben je, pa se pokaže v primeru padca.

Namenimo torej nekaj besed temu nesrečnemu dogodku, za katerega upamo, da ga nikoli ne bomo doživeli. Sile pri padcih na feratah so namreč ogromne, faktor padca je lahko denimo celo 5, medtem ko je pri običajnem plezanju največ 2. Samovarovalni komplet mora torej prevzeti odvečno energijo, ki bi lahko poškodovala ostalo opremo, ter pri tem obvarovati tudi naše telo ter življenje.

Samovarovalni komplet je sestavljen iz takšnega ali drugačnega absorpcijskega sistema, zanke, s katero ga s kavbojskim vozlom povežemo s plezalnim pasom (izogibajmo se rabi dodatne vponke za ta namen, saj bi bila le dodaten šibki člen v varnostni verigi), in dveh vponk. Vponke za ferate imajo "prebrisan" način odpiranja, tako da jih je mogoče dovolj elegantno izpeti z eno roko, zapirajo pa se samodejno. Ob padcu seveda ostanejo zaprte.

Upam, da je razumljivo, zakaj je kakršno koli igrakanje z varovalnimi kompleti lahko usodno! Zato

najresneje odsvetujemo doma izdelane komplete – naložba v izdelek preverjenega proizvajalca je nujna.¹

*Osnovna oprema
Vir Petzl*

Rokavice

Uporaba rokavic je zelo priporočljiva, saj nas ščitijo pred poškodbami, ki bi lahko nastale zaradi poškodovane jeklenice. Hkrati preprečujejo nastanek žuljev zaradi dolgotrajnega vlečenja po jeklenicah.

Dodatna oprema pri plezanju v težjih feratah

Pri plezanju v težjih feratah je poleg samovarovalnega kompleta priporočljivo imeti še 120-centimetrski najlonski trak z vponko z matico (popkovina), pritrjen na pas s kavbojskim vozlom. Ta nam omogoča, da se, če nam zmanjka moči, vpnejo na jeklenico in se odpočijemo. Obstajajo pa tudi nekoliko bolj dovršene popkovine, na primer *Connect adjust* znamke Petzl, ki nam omogočajo bistveno lažjo regulacijo dolžine, ki je potrebna, da se lahko nemoteno

¹ O tem smo pisali tudi v testu samovarovalnih kompletov, *Planinski vestnik* št. 6, 2018 (op. ur.).

*Prepenjanje
Vir Petzl*

Connect Adjust
Vir Petzl

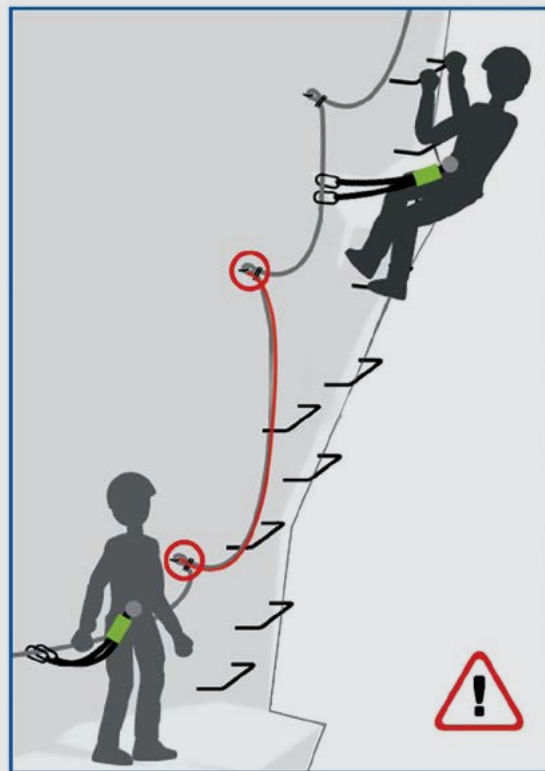
usedemo v plezalni pas in se odpočijemo. Pri plezanju ferat z ocenami E, F in G se uporabljajo plezalniki oz. plezalni čevlji, saj nam le ti omogočajo učinkovito uporabo nog na delih, kjer so stopi zelo majhni.

Kako plezamo v feratah

Pri plezanju v feratah (če izvzamemo moč v rokah in tehniko gibanja) moramo biti pozorni na dve stvari, ki zelo vplivata na našo varnost – to sta pravilno vpenjanje vponk na jeklenico in njihovo prepenjanje ter vzdrževanje pravilne razdalje med plezalci.

Pri plezanju v športnih feratah smo na jeklenico pripeti z obema vponkama hkrati, način vpenjanja vponk pa je odvisen od same vponke. Ko pridemo do klina, v katerega je vpeta jeklenica, se moramo pripeti na drugo stran, saj le tako lahko nadaljujemo plezanje. Najprej moramo odpeti eno vponko z jeklenice in jo pripeti na drugo stran klina, šele ko smo prepričani, da je ta vponka dobro zapeta, odpnemo drugo vponko in jo na jeklenico zapnemo za vponko, ki je že na drugi strani. Pazljivi moramo biti, da pri prepenjanju ne zapletemo trakov samovarovalnega kompleta, saj zelo zapleteni trakovi onemogočijo pravilno delovanje samovarovalnega kompleta v primeru padca.

Pri plezanju moramo biti pozorni tudi na razdaljo med plezalci – pomemben element varnega plezanja, ki pa je pogosto prezrt. Med plezanjem navpično navzgor mora biti razdalja med plezalci dve okni (torej dve razdalji med posameznimi klini). Med plezanjem v vodoravnici (prečke) pa je lahko razda-

Varnostna razdalja
Vir Petzl

lja med plezalci eno okno (ena razdalja od klina do klina). Upoštevanje razdalje naredi plezanje varno, saj plezalec pred nami oziroma nad nami med morebitnim padcem ne zbije tudi nas oziroma še več plezalcev za nami.

Lestvica težavnosti zavarovanih plezalnih poti

Avstrija	Nemčija	Italija	Francija	Barva
A	K1 lahko	F lahko	F lahko	lahko
A/B	K2 zmerno težko	M srednje težko	PD srednje težko	srednje
B				težko
B/C	K3 kar težko	D težko	D težko	težko
C				težko
C/D				težko
D	K4 težko	MD zelo težko	TD zelo težko	zelo
D/E				težko
E	K6 skrajno (ekstremno) težko	ED skrajno (ekstremno) težko	ED skrajno (ekstremno) težko	ekstremno
E/F				težko

Vir: Priporočila PZS za gradnjo, vzdrževanje in obnovo zavarovanih plezalnih poti

Ocenjevanje ferat

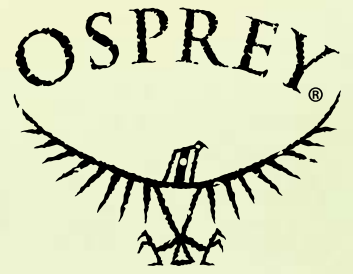
Ferate delimo na kategorije A, B, C, D, E, F, G, kjer si težavnosti sledijo od A (najlažja) do G (najtežja). Kategoriji A in B sta izredno lahki ali skorajda pohodni, jeklenica je le za varovanje. Pri kategoriji C se začnejo plezalni deli, vendar so nam v pomoč skobe, stope in tudi lestve. Naleteli bomo tudi na viseče mostove. Večjih težav naj ne bi bilo.

Pri D-kategoriji se težavnost poveča. Skob in stopov je veliko manj. Treba bo že malce več moči v rokah. E-kategorija zahteva moč v rokah, znanje plezalnih tehnik pa nam bo močno olajšalo plezanje. Skob in stopov v tej kategoriji ni, je le gola stena, po kateri je napeljana jeklenica, ki je tudi edina možna oblika pomoči.

Ferate z ocenama F in G zahtevajo popolno znanje plezanja v steni. Velik del smeri poteka v previsih; znanje, moč in tehnika so nujni. ⚠

Poleg Seppa Schnürerja in Eugena Eduarda Hüslerja je bil Andrej Mašera edini avtor, ki je v Evropi opisoval ferate kot posebno zvrst planinskih poti. Mašera je prvi uporabil lestvico težavnosti od 1 do 6 in več, ko so drugi še opisno ocenjevali te poti v tri ali največ štiri težavnostne razrede. Avstrijska klasifikacija A–G se je pojavila pozneje.

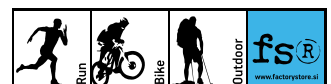

NAHRBTNIK
TALON EARTH

www.factorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan, Amfibija

An ban, pet ...

Use slovenske športne ferate na kupu

V zadnjih letih smo v Sloveniji dobili kar nekaj novih in zelo kakovostnih športnih ferat. Da bo izbira čim lažja, sem pripravil seznam vseh slovenskih ferat. Začeli bomo na severozahodu Slovenije, kjer je zaradi bolj alpskega vzdušja in primerne terena največ ferat pri nas, in se pomikali proti jugovzhodu, kjer je še kar nekaj neizkoriščenega potenciala za nastanek novih in drugačnih ferat. Glede na pospešen razvoj feratarstva mogoče v naslednjih letih dočakamo kakšno novo ferato nad lškim vintgarjem, na Celjskem ali pa v stenah kanjona zgodnjega toka Kolpe in še kje drugje.

Vsaka ferata na seznamu je označena z zaporedno številko, da jo lažje najdemo na priloženem zemljevidu, in je podrobno opisana:

- Ime ferate, ki je najbolj uporabljano oziroma uradno, in kraj, kjer jo najdemo.
- Težavnost plezanja, pri čemer je uporabljena avstrijska (Schall) lestvica.
- Višina, ki jo mora plezalec premagati od začetka do konca ferate, brez dostopa in sestopa.
- Čas, ki je zabeležen pri vsaki ferati, zajema dostop do ferate, plezanje po ferati in sestop do izhodišča.
- Lokacija, ki je predstavljena s QR-kodo, vodi na stran mapZS, kjer so prikazani okvirni potek ferate, njeno izhodišče in sestopna pot.

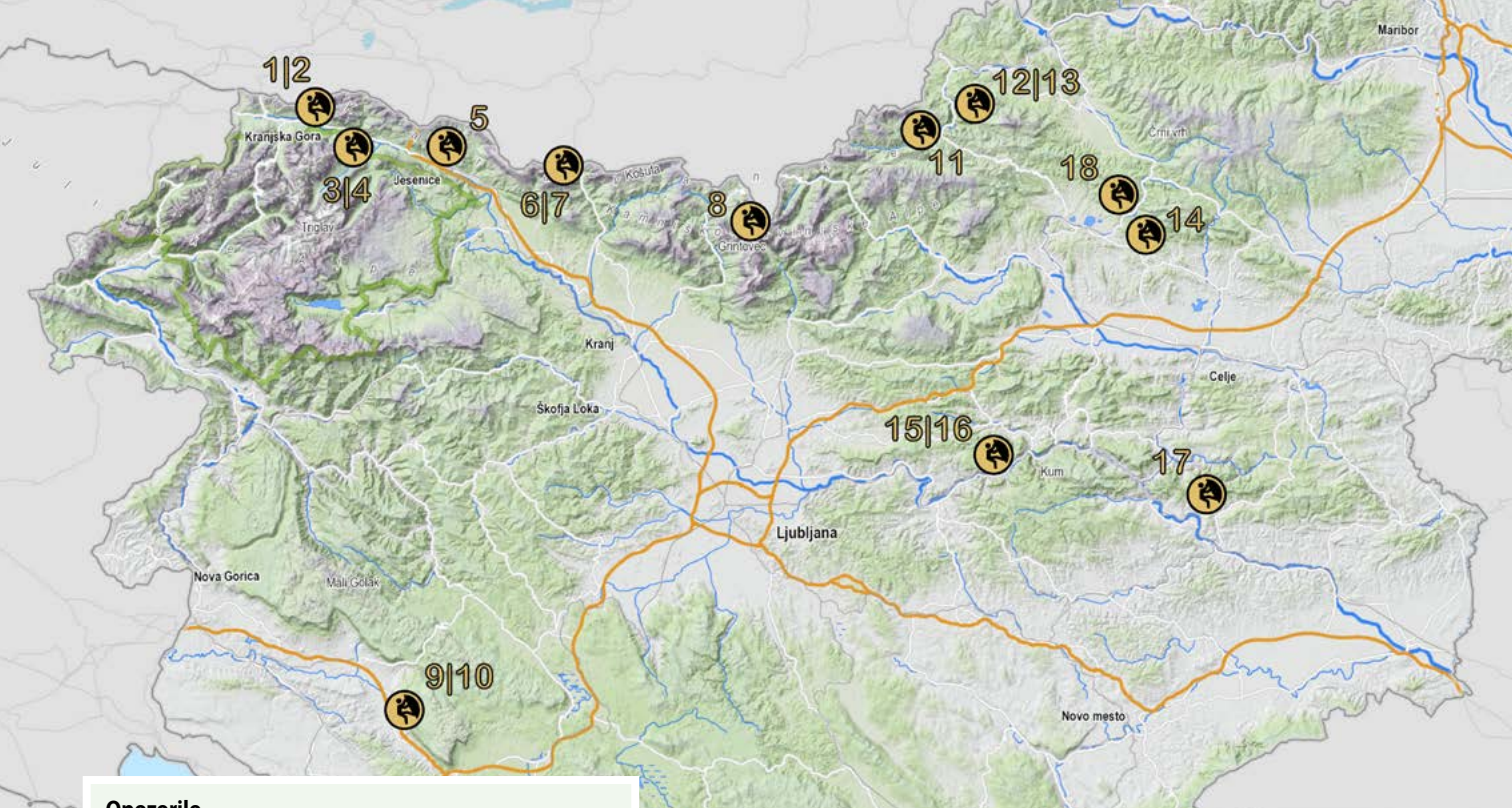
Uporaba vseh opisanih ferat je na lastno odgovornost, zato pred vstopom vanje poskrbite za primerno opremo (čelada, plezalni pas, samovarovalni komplet, primerna obutev in oblačila) ter znanje in izkušnje, da jo varno preplezate. Sestop vedno poteka drugje, nikoli po ferati. Uporablja se gozdna oziroma planinska pot, ki vodi z vrha nazaj do izhodišča. Čeprav so sestopi lažji od ferat, pa niso vedno tako dobro vzdrževani kot planinske poti, zato naj pozornost po preplezani ferati ne popusti.

1	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Hvadnik, Gozd-Martuljek	
Težavnost	B/C	
Višina	170 m	
Čas	2 uri (izhodišče: Gozd-Martuljek)	
Opis	Ferata poteka skozi sotesko Hvadnik, zato je zelo primerna za vroče mesece, ko potok in soteska nudita pobeg pred vročino. Na svoji poti ne pridobi veliko nadmorske višine, saj je poudarek bolj na prečkanjih kanjona in napredovanju po stenah nekaj metrov na dnom. Primerna je tudi za bolj pustolovske družine in začetnike v svetu ferat, a čeprav je med lažjimi, je zaradi mokrih skal previdnost izjemno pomembna, še posebej v vodnatih mesecih. Ferata je zaprta med 31. 10. in 1. 4.	

Upam, da vam bo ta seznam slovenskih ferat z zemljevidom pomagal pri načrtovanju naslednjega adrenalinskega podviga. Želim vam veliko feratarskih užitkov po Sloveniji!

2	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Jerm'n, Gozd-Martuljek	
Težavnost	D/E	
Višina	110 m	
Čas	1,5 ure (izhodišče: Gozd-Martuljek)	
Opis	Čeprav je soseda ferate Hvadnik, je neprimerno težja in zato neprimerna za začetnike in manj izkušene plezalce. Poteka ob boku slapa Jerman in v srednjem delu vstopi tudi v kanjon potoka. Na nekaterih mestih sta potrebni večja moč v rokah in dobra tehnika stopanja na trenje neposredno na steno. Čeprav se pri zahtevnejših feratah včasih svetuje uporaba plezalnih čevljev, vam tukaj ne bodo kaj prida pomagali, saj je skala ponekod vedno vlažna, včasih tudi mokra, kar je odvisno od vodnatosti slapa in potoka Jerman.	

3	Lokacija	
Ime in kraj	Aljaževa pot, Mojstrana	
Težavnost	B	
Višina	180 m	
Čas	1,5 ure (izhodišče: Slovenski planinski muzej)	
Opis	Aljaževa pot je najbrž največkrat preplezana ferata v Sloveniji. S svojo sosedo predstavlja odličen poligon za prve korake v svet feratanja (z vodnikom). Aljaževa pot je lažja izmed njiju, saj poteka po bolj razčlenjenem delu stene nad Mojstrano. Edini večji izziv predstavlja globina, ki z vzpenjanjem narašča, in je tako ferata vedno bolj "zračna". Ker se mojstranski ferati prepletata, je pomembno, da sledimo modrim oznakam na varovalih. Ker je stena obrnjena proti jugu, je med plezanjem prijetno toplo tudi v hladnejših delih leta, kar pa lahko privede do zelo velike gneče na obeh mojstranskih feratah.	

Opozorilo

Ferati Kamin Široka polica in Ožarjeni kamen v Bohinju nista opisani, saj nista opremljeni po predpisih, nimata dovoljenja za uporabo in sta nevarni za uporabnike. Ožarjeni kamen je od leta 2020 dalje tudi uradno zaprt, saj je že terjal smrtno žrtev. Njuno uporabo odsvetujeta tudi Planinska zveza Slovenije in Gorska reševalna služba.

4	Lokacija	
Ime in kraj Pot mojstranskih vereric, Mojstrana		
Težavnost C/D		
Višina 180 m		
Čas 1,5 ure (izhodišče: Slovenski planinski muzej)		
Opis Pot mojstranskih vereric se predstavlja kot zahtevnejša različica svoje sosedice, saj poteka po kompaktnějšíh skalih z rahlimi previsi. Ni primerna za začetnike, predstavlja pa lep poligon za nabiranje izkušenj. Vrh ferate nudi izjemno lep razgled na dolino reke Save Dolinke, a kljub temu moramo biti pozorni, da slučajno ne prožimo drobirja na plezalce pod sabo. Ker se mojstranski ferati med seboj prepletata, je pomembno, da sledimo rdečim oznakam na varovalih.		

5	Lokacija	
Ime in kraj Ferata Dobršnik, Jesenice		
Težavnost B		
Višina 270 m		
Čas 2 uri (izhodišče: Hrušica)		
Opis Naša najnovejša ferata poteka po grapi Dobršnik, ki jo poleg sedmih slapov krasijo še številni tolmuni in korita. Čeprav je malo daljša, je še vedno primerna za začetnike, saj se lažji in malo težji odseki med seboj izmenjujejo in se roke vmes lahko odpočijejo. Zaradi lege in dostopnosti je idealna za vroče poletne popoldneve, ampak naj vas to ne zavede. Zaradi slapov in potoka, ki teče ob ferati ali pod njo, je skala skoraj neprestano vlažna ali mokra. Ferata je zaprta med 31. 10. in 1. 4.		

6	Lokacija	
Ime in kraj Ferata Spodnji plot (lažja), Zelenica		
Težavnost D		
Višina 90 m		
Čas 1,5 ure (izhodišče Zelenica)		
Opis Leta 2015 so v steni Spodnjega plota nad Zelenico odprli dve novi zahtevnejši ferati. Lažja izmed obeh predstavlja tudi kot učno zavarovano plezalno pot, ampak naj vas ta opis ne zavede. To ni ferata, ki bi bila primerna za prve učne urice začetnikov. Od uporabnika zahteva kar nekaj izkušenj, tehnike in moči v rokah. Prvi del si lažja in težja varianta delita, po prvem odseku z oceno D pa lažja varianta vstopi v bolj razčlenjen, levi del stene in se tako izogne višjim težavnostim. Čeprav plezalni del ni tako zelo izpostavljen ali dolg, je za lažji počitek še vedno priporočena uporaba popkovine.		

7	Lokacija	
Ime in kraj Ferata Spodnji plot (težja), Zelenica		
Težavnost E		
Višina 90 m		
Čas 1,5 ure (izhodišče Zelenica)		
Opis Težja izmed obeh ferat na Spodnjem plotu je bila kar nekaj časa edina ekstremna ferata v Sloveniji. V zadnjem letu sta se ji pridružili še Renke 2 in Olimpline, ampak Spodnji plot poleg težavnosti ponuja še pravi alpski ambient, ki pri drugih slovenskih feratah navadno ni prisoten. Zaradi zahtevnosti je uporaba plezalnikov in popkovine zelo priporočljiva. Če boste imeli težave že do razcepa obeh ferat, potem premislite, ali res imate dovolj moči za varno prečenje težje variante, in se raje odločite za lažjo. Težja varianta je tudi bolj izpostavljena, "zračna", kar predstavlja še dodaten psihološki dejavnik pri plezanju, česar marsikdo ni vajen.		

Zemljevid slovenskih ferat
Pripravila
Jure Česnik in
Andrej Stritar

Razgled z vrha
Otmarjeve ferate
Foto Jure Česnik

8	Lokacija	
Ime in kraj	Češka koča	
Težavnost	D/E	
Višina	200 m	
Čas	3,5 ure (izhodišče: Ravenska Kočna)	
Opis	Dostop do Češke koče po ferati nam ponuja izjemne razglede na Ravensko Kočno in predvsem dobro varovano daljšo plezalno pot. Vsi odseki so varovani samo z jeklenico, zato ferata malo spominja na zavarovane planinske poti, ampak zaradi svoje težavnosti in dolžine zahteva veliko znanja in tudi moči v rokah. Vseeno pa je mogoče prvo, težjo polovico obiti po stezi, ki vodi levo od vstopa v ferato, in si tako malo olajšati vzpon.	

9	Lokacija	
Ime in kraj	Furlanova pot, Gradiška tura¹	
Težavnost	B/C	
Višina	145 m	
Čas	1,5 ure (izhodišče: kamp tura)	
Opis	Ena izmed naših najbolj prijetnih ferat je lepo zavarovana po celotni dolžini, njena apnenčasta podlaga pa vedno nudi dober oprijem. Če to združimo z razgledi na Vipavsko dolino, je popolnoma razumljivo, zakaj je tako priljubljena pri uvajalnih tečajih feratanja. Zahtevnejši plezalci pa se lahko z vrha Furlanove poti spustijo nekaj deset metrov niže in svoj vzpon na Gradiško Turo nadaljujejo po Otmarjevi poti.	

¹ Furlanova in Otmarjeva pot sta bili narejeni na klasičen način, in sicer tako kot npr. Hanzova na Malo Mojstrovko. Zato ju ne uvrščamo v kategorijo športnih ferat, ampak gre za zelo zahtevni klasični poti.

10	Lokacija	
Ime in kraj	Otmarjeva pot, Gradiška tura	
Težavnost	C/D	
Višina	235 m	
Čas	2,5 ure (izhodišče: kamp Tura)	
Opis	Nekoliko mlajša od obeh vipavskih ferat je tudi za stopnjo zahtevnejša in skoraj dvakrat daljša. Najtežji del ferate nas čaka že takoj na začetku, potem pa ta srednje težka pot nudi zelo razgibano plezanje v apnencu vse do vrha. Tam postane tudi izjemno razgledna – spleča se jo preplezati že samo zaradi tega. Zaradi nizke in južne lege obe ferati na Gradiško turo omogočata celoletno plezanje.	

11	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata na Olimpline, Črna na Koroškem	
Težavnost	C (krajši, alternativni odseki D, E, F)	
Višina	550 m	
Čas	4 ure (izhodišče: Črna na Koroškem)	
Opis	Koroška se v zadnjem času razvija v nov feratarski cilj in njena najnovejša pridobitev je najdaljša in najtežja ferata v Sloveniji. A skrajno težki so samo alternativni odseki, ki se jim lahko izognemo. V vsakem primeru nas ferata lahko kar namučijo zaradi svoje dolžine, si pa lahko zato olajšamo spust v dolino in se z vrha spustimo kar po jeklenici Olimpline (plačilo!).	

12	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Mučevo (lažja), Žerjav	
Težavnost	B/C	
Višina	150 m	
Čas	1,5 ure (izhodišče: Žerjav)	
Opis	Ferati Mučevo delujeta kot neko koroško zrcalo feratam v Mojstrani, le da sta obe za stopnjo težji. Lažja je označena z modro barvo, poteka pretežno po grebenu nad sotesko Mučevo in je rahlo izpostavljena, ampak zato toliko bolj razgledna. Proti koncu se združi s težjo "sestro" in zaključijo z daljšo jekleno brvjo, ki je stabilna in preprosta, ampak še vedno zelo "zračna". Zaradi težavnosti in dolžine je primerna kot konkreten uvod v zahtevnejše ferate.	

13	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Mučevo (težja), Žerjav	
Težavnost	D/E	
Višina	150 m	
Čas	2 uri (izhodišče: Žerjav)	
Opis	Težja od obeh ferat v soteski Mučevo je označena z rdečo barvo in poteka po ploščah ter steni čez kar nekaj zelo zahtevnih odsekov vse do skupnega vrha obeh ferat. Vsak izmed zelo zahtevnih odsekov se lahko obide po poti in tako ferata dobi nekoliko lažjo oceno D. Na koncu se pridruži lažji varianti in zaključijo z jekleno brvjo.	

14	Lokacija	
Ime in kraj	Gonžarjeva peč	
Težavnost	D/E	
Višina	70 m	
Čas	1 ura (izhodišče: Vinska Gora)	
Opis	Včasih naša najzahtevnejša ferata je sestavljena iz dveh kar "navitih" odsekov, ki pa ju hitro preplezamo, saj je ferata dokaj kratka. Uporaba plezalnikov nikakor ni odveč, ker je zaradi prehodov čez plošče kar nekaj plezanja na trenje, poleg tega pa so stopi dokaj "zlizani". Ferata zagotovo ni primerna za neizkušene, čeprav kratek dostop in bližina dobrih povezav kar kličeta po obisku.	

15	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Renke 1, Špital	
Težavnost	C/D	
Višina	60 m	
Čas	2 uri (izhodišče: Renke)	
Opis	Prva ferata Renke se začne na robu istoimenskega plezališča in preči kratko steno. Opremljena je z nenapeto jeklenico, kar pomeni drugačno izkušnjo plezanja kot drugje pri nas (več uporabe plezalne tehnike), ampak zato varovanje ni nič slabše. Blizu vrha ferate je tudi razgledišče s klopjo. Dostop (in sestop) sta dolga in prečita železniško progo ter starejšo brv čez Savo, zato moramo biti pozorni že od izhodišča dalje.	

16	Lokacija	
Ime in kraj	Ferata Renke 2, Špital	
Težavnost	E	
Višina	60 m	
Čas	2 uri (izhodišče: Renke)	
Opis	Druga ferata Renke se začne ob svoji lažji sosedki. Je ena izmed treh ferat, ki so jih odprli letos, in lepo dopolnjuje slovensko ponudbo zelo zahtevnih ferat. Primerna je samo za zelo izkušene plezalce, saj poteka vertikalno po steni, zahteva veliko moči in dobro plezalno tehniko ter stopanje na trenje – brez skob – za kar se toplo priporoča uporaba plezalnikov. Vstopni del nudi dve varianti, ampak priporoča se uporaba težje, saj v nadaljevanju spet doseže enako raven zahtevnosti, tako da se s tem vstopom izognete morebitnemu neprijetnemu presenečenju kje višje. Obe zasavski ferati sta res dobro opremljeni in oskrbovani, zaradi svoje lokacije pa niti nista zelo obiskani, zato sta kljub svoji skromni višini vredni obiska.	

17	Lokacija	
Ime in kraj	Lisca	
Težavnost	D	
Višina	160 m	
Čas	2 uri (izhodišče: Podgorica)	
Opis	Tudi posavska pokrajina se lahko pohvali s kakovostno ferato, ki je zaradi sončne lege idealna za plezanje v jesenskih in pomladnih mesecih proč od poletnega dreva. Ferata je zelo razgibana, razčlenjena in po vsakem odseku jo prekine navadna, nezavarovana pot. Je unikat v slovenskem prostoru, ker je primerna za vse stopnje znanja, saj je mogoče vsak odsek obiti po poti ob steni in s tem prilagoditi težavnost plezanja.	

18	Lokacija	
Ime in kraj	Jamska ferata Huda luknja, Mislinja	
Težavnost	D	
Višina	30 m	
Čas	3–5 ur (izhodišče: Huda luknja)	
Opis	Ferata Huda luknja je posebnost v slovenskem in tudi svetovnem merilu, saj v celoti poteka po jami. Obisk je možen samo z vodnikom po predhodnem dogovoru z jamarskim društvom SPELEOS-SIGA Velenje (051 627 296 ali speleos.siga@gmail.com), cena vodenja pa je 70 EUR na osebo. Ferata znotraj jame poteka po vodnem rovu in vključuje odseke, kjer se je poleg premagovanja klasičnih plezalnih izzivov treba tudi plaziti po blatu in izogibati vodi. Večino časa se hodi po klinih in varuje na vrvni ograji in le nekaj stopenj je malo zahtevnejših. Po isti poti se je treba tudi vrniti, tako da ferato preplezamo v obeh smereh. Težavnost (pa tudi čar) ustvarjajo predvsem tema, zaprt prostor in konstantna vlažnost skale, kar lahko človeka hitro zmede. Zelo primerna je za feratarske navdušence, ki so v Sloveniji in bližnji okolici preplezali že vse.	

Lisca
Foto Jure Česnik

V družbi z najmlajšo in najzahtevnejšo Korošico

Športna ferata na Olimpline

Na naslovnici septembrskega Planinskega vestnika je bila objavljena fotografija plezalca v trenutno najtežjem feratarskem detajlu F v Sloveniji. Izjemna fotografija, ki pa lahko marsikoga odvrne od obiska, če ne pozna pravila, da je težavnost celotne ferate označena na podlagi težavnosti njenega ključnega mesta.

Nova lepota ima sicer na svoji osnovni smeri najvišjo težavnost C in v opisih nedvoumno piše, da jo zmorejo tudi manj vešči in telesno povprečno pripravljene posamezniki. Tudi zelo priljubljena in oblegana ferata Mučevo (varianta Modra) je težavnosti C, a je mnogo krajša. V našem opisu nove ferate na Olimpline vam želim razjasniti nekatere pojme, da vam bo plezanje v užitek.

Razlaga oznak težavnosti, povzeta po tuji literaturi

Oznaka težavnosti C pomeni TEŽKO. Oznaka v tabeli in vodniških TOPO je natisnjena v rdeči barvi. Tu gre v bistvu za mejo med zelo zahtevnimi zavarovanimi potmi in športnimi feratami. V tej stopnji težavnosti se že pleza. Jeklenica je nadelana v strmem do zelo strmem skalnem ostenju, z daljšimi izpostavljenimi vertikalnimi prehodi. Na takšnih feratah boste pogosto naleteli tudi na krajše rahlo previsne fiksne lestve ali jeklenice. Pomagala ob jeklenici (skobe, stopi, klini) so medsebojno v večji razdalji. Poznati moramo osnove plezalne tehnike in potrebujemo že znatno več moči, čeprav na ferati vedno najprej "pleza" glava, telo pa večinoma dvigujejo noge.

Na takšnih feratah boste pogosto naleteli tudi na krajše rahlo previsne fiksne lestve ali jeklenice. Pomagala ob jeklenici (skobe, stopi, klini) so medsebojno v večji razdalji.

Tu so prisotni tudi viseči mostovi, ki sami po sebi ne nosijo oznake težavnosti, gibanje pa postane bolj izpostavljeno, ko sta za premostitev prepadne globine na voljo le zgornja in spodnja jeklenica. Plezanje v ferati z oznako C že zahteva dobro poznavanje in obvladovanje varnostnih ukrepov za preprečitev zdrsa ali celo padca proti nižjemu sidru. Ta težavnost je prezahtevna za začetnike! Po nekaterih priporočilih

je to tudi maksimalna težavnost za otroke (9–14 let) v spremstvu izkušenih odraslih in po potrebi z dodatnim varovanjem z vrvo.

Na spletu je o ferati na Olimpline dostopnih že veliko opisov in slikovnega gradiva. Odločitev za plezanje njene osnovne variante C mora temeljiti na realni oceni predhodnih izkušenj z navedeno stopnjo težavnosti in trenutnih telesnih zmogljivosti. Ne pozabimo, da je celotna ferata (plezalni in pohodni del) dolga 1700 m in da bomo od predstavitvene table v Črni do izstopa pri Olimplinu premagali 550 višinskih metrov, kar bo od nas zahtevalo kar veliko porabo energije.

Pri predvideni porabi časa upoštevajmo naslednje najpogostejše omenjane časovne vrednosti: dostop do jeklenice 20 min, plezanje in hoja 3 do 4 ure, sestop peš 45 min; druga možnost je hiter spust po jeklenici (*zipline*), toda ne pozabimo na obvezno predhodno prijavo na TIC Črna! Čas samega plezanja je seveda sila relativna kategorija, predvsem odvisna od namena plezanja. Ali želimo na ferati uživati na večinoma razčlenjeni skali, z veliko stopi, oprimki in v lepih razgledih ali gre za časovno tekmo s samim seboj.

Pri načrtovanju in odločitvi za obisk nove lepote nad Črno naj bo v pomoč naslednje:

- Ferata na Olimpline je strokovno nadelana v skladu z zahtevami za novodobne ferate (potek osnovne smeri je skladen s konfiguracijo terena, odlična vpetost jeklenice, dovolj umetnih pomagal na zahtevnejših mestih, predvsem v zadnjem delu izjemni razgledi.
- Stena je usmerjena na jug, zato v vročih dneh ne pozabimo na primerno zalogo tekočine.
- Ključno mesto – najtežavnejši del nas čaka v zadnjem delu ferate oziroma neposredno pod vrhom stene. Prijem jeklenice mora biti še vedno zelo močan, čeprav nam je plezanje do skrinjice z vpisno knjigo že pobralo precej energije.
- Na ključnem mestu ni zasilnega izhoda oziroma lažjega pristopa na vrh.

Odprtje nove ferate je bilo v soboto, 20. avgusta 2022. Mi (feratarska skupina Uličarji) smo za načrtovano novost izvedeli že lani, ko nam je znanec med plezanjem na Mučevo razložil, da tik nad Črno nastaja nova, še veliko bolj *gajstna* ferata, kakršne doslej pri nas še ni bilo in se bo lahko po lepoti in zahtevnosti kosala s podobnimi feratami pri severnih sosedih.

Za odprtje smo žal izvedeli prepozno, saj smo se že veliko prej prijavi na tradicionalni spust s kajaki "zDRAVAventura od Ruš do Dravacentra na Limbuškem nabrežju". Ko smo na cilju uživali v prijetnem druženju, se je nenadoma stemnilo in potem se je začela prava pohorska jaga z bliskanjem, grmenjem in silovito ploho. Naša prva misel pa je bila, kako v podobnih pogojih poteka odprtje v Črni.

V sredo, 24. avgusta, smo končno dočakali sončno jutro in pri tem pozabili, da je v tistih koncih na Koroškem še dan prej deževalo. Eno izmed desetih zlatih feratarskih pravil pa strogo zapoveduje, da se na jeklenice odpravljamo le v suhem in stabilnem vremenu. Kot da bi že pozabili, kako drseče in spolzke so mokre jeklenice, ko nas je pred leti na zavarovani poti presenetila nevihta. Nekaj let pozneje pa smo imeli zelo neprijetno in nevarno izkušnjo tudi na mokrih stenah zahtevne ferate Kaiserschild nad Eisenerzem.

V upanju, da se bodo skale nad Črno nekoliko osušile, smo na pot iz Maribora krenili šele ob 8.30, ko je naš prijatelj Tomaž Oprešnik že napenjal mišice na prvem odseku F na Olimpline. Mi pa smo v Črni najprej zavili še na kavico v prijeten bife ob Javorskem potoku in dali steni še nekaj časa, da se primerno osuši.

Potem je šlo zares. Vse tisto s predstavitvene table smo znali že na pamet. Zavili smo navkreber proti vstopnemu mestu na ferato in si spotoma nabrali zvrhano mero blata na podplate. Pod vstopom smo si bili enotni, da je precej podoben Gonžarjevi peči. Tisti izvijač za čiščenje podplatov nam ni prav dosti pomagal in kmalu smo z drgnjenjem mastnih podplatov zapravljali energijo na vlažni steni. Ko pa smo prišli na njen osončeni del, smo lahko neizmerno uživali. Dolga pohodna prečnica v levo skozi gozd proti steni se nam je zdela, kot da nas bo pripeljala kar navzdol do ceste. Druga prečnica precej navzdol pod steno pa je bolj hudomušno nadelana. Dol in dol po jeklenici, da se boš spodaj lahko spet usmeril v vertikalo.

Pri vpisni knjigi nas je nasmejal kolega, ki je opazil v njej same "žagaste" pisave, precej pomirjen, da so se tudi predhodnikom po naporih lepo tresle roke. Za ogled Ninotovega rova se zato nismo odločili, ker bi porabili še nekaj iz zaloga energije. Pride prihodnjič na vrsto, saj smo bili tokrat le na ogledni turi. Na vrhu smo bili srečni in žejni, zato smo se kar hitro odpravili 45 minut navzdol, kjer smo se lahko usedli in ob hladni pijači sproščeno premleli svojo današnjo izkušnjo. Navdušeni smo jo ocenili za čisto desetko, čeprav to ni uradna ocena za športno ferato. ●

Foto Tone Železnik

Olga Kolenc

Pravljica nad Sappado/Plodnom

Monte Lastroni in Laghi d'Olbe

Po peklenski poletni vročini je sredi avgusta končno sledilo olajšanje. Z Natalijo sva zvesto sledili vremenski napovedi, ki pa "tam zgoraj" ni bila nič obetavna. Dež, plohe, nevihte, vmes pa nekaj sonca.

V zadnjih dneh se je stanje le obrnilo na bolje in odločitev je padla. Kar težko si je bilo predstavljati temperaturno razliko, ki je na nadmorski višini dva tisoč metrov zjutraj komaj presegla nekaj stopinj.

Zgodba se je začela v slikovitem kraju Sappada/Plodn. Leži na skrajnem severovzhodnem delu Dolomitov med Cadorejem in Karnijo, na nadmorski višini 1245 metrov. Območje obdaja mogočen venec gora, ki skozi vse leto množično privablja tako smučarje kot planince različnih izkušenj. Najini izbrani cilji v gorski skupini, ki se dviga severno nad mestom, so bila jezera Laghi d'Olbe in Monte Lastroni, 2449 m. Na vzhodu in zahodu pogorje leži med dolinama Val di Sesis z reko Piavo in Val Visdende.

Osrednjo točko tega območja predstavljajo tri ledeniška jezera d'Olbe. Nad njimi se dviga kot žaga nazobčan greben, ki poteka od Monte Righile, 2464 m, do malce nižjega Monte del Ferra, 2337 m. Proti dolini Visdende se nizajo številni vrhovi, med katerimi sta najopaznejša Croda dell'Oregon, 2443 m, in Monte Rinaldo, 2473 m. V to edinstveno in občutljivo oazo miru je na žalost dolgoletnih ljubiteljev in dobrih poznavalcev tega območja posegla leta 1985 zgrajena sedežnica Sappada 2000.

Pot na Monte Lastroni vodi pod grebenom, ki se vije južno od Monte Righile do Monte Ferra nad prvim jezerom d'Olbe.
Foto Olga Kolenc

Monte della Piana in Monte delle Caverne

Ker je med vožnjo proti Sappadi občasno že rosil dež, sva se odločili, da si dve uri in pol dolgo pot do kočice Rifugio 2000 skrajšava s sedežnico. Zastarele naprave so nama kljub številnim zimskim izkušnjam vzbujale neprijetne občutke, zato sva čez nekaj minut izstopili na prvi postaji. Izvlekli sva zaščito pred dežjem in se pogumno zagnali v breg po poti z oznako 140. Na srečo nama je močnejši dež prizanesel, zaradi oblakov pa tudi sonce. Pot, ki se v dolini začne v predelu mesta z imenom Borgata Cottern in delno poteka pod traso žičnice, po videzu sodeč uporabljata bolj malo ljudi. Vsaj tam, kjer sva hodili medve. Bolj je spominjala na kakšno kozjo stezico kot pravo planinsko pot. V prvem delu udobna cikcakasta potka kmalu postane vse strmejša. Prazni sedeži kot v posmeh tiho drsijo nad nami, vztrajneži z manj moči pa se potimo. Tik pod kočico, ki kot orlovo gnezdo ždi na vzpetini, so nama v strmini prekrizala pot pravkar podrta in še nerazžagana debela macesnov, tako da sva se komaj prebili čeznje.

Ker je po prihodu v kočico občasno še vedno rosil dež, sva se odločili za raziskovanje bližnje okolice. Povzpeli sva se po poti proti jezerom d'Olbe, ki poteka pod prepadno steno gore Monte della Piana, 2162 m. Čeprav je hišna gora Koče 2000, je po najinem videnju brez poti in le redko obiskana. Ko dosežemo manjši prelaz, je slika drugačna, saj z vzhodne in južne strani

s travo porasli vrh z lahkoto dosežemo kar po brezpotju. S travo in redkimi iglavci poraščen vzvalovan planotast svet z zanimivimi peščenjaki se rahlo povzpne do Monte delle Caverne, 2073 m. Po brezpotju sva obšli ponekod gol, ponekod z rušjem poraščen in izpostavljen rob planote, s katere se odstre pogled na del doline Sesis. Lepo je vidna pot, ki iz te doline oziroma od kočice Baita Rododendro vodi do jezer. Pod njo se penijo brzice potoka Rio della Miniera, ki se izliva v reko Piavo.

Oblačna koprena se je pozno popoldne počasi dvigala in glede na vremensko napoved obetala lep naslednji dan. Med vračanjem h kočici nama je po strmini navzdol priteknel nasproti eden izmed žičničarjev. Bal se je namreč, da zamudiva še zadnji odhod v Sappado. Pomiril se je šele po pojasnilu, da ostajava v kočici. Čez dan je na terasi še posedalo nekaj dnevnih turistov, po ustavitvi sedežnice pa je zavladala stroga tišina. Ostali sva sami, začudeni sva se ozirali naokrog, saj nikjer ni bilo žive duše. V mraku se je izrisala silhueta gora in slišalo se je le še oddaljeno šumenje voda. Presenečeni sva bili nad prijaznim osebjem, gospodar pa nama je celo povedal, kje ga ob vsaki uri najdeva v primeru težav.

Laghi d'Olbe

Tudi zbudili sva se v popolno tišino, obdani z vencem gora. Nebo nad vršaci je bilo modro in čisto. Severno se pred nami širi planotast visokogorski svet, ki spominja na prizore iz pravljic. Svetloba, ki se je razlila čez ostre skalne zareze nad njim, je vtakala v pokrajino pozno poletni pridih. Pot 140 nas usmeri na smučišče in po krajšem spustu nas na desni strani že čaka odcep. Do jezer imamo na voljo dve poti. Desna se dvigne na manjši prelaz, zato je malce daljša. Držali sva se bližnjice, ki se odcepi levo, vendar je v mokrem precej blatna in spolzka.

Dosegli sva gorsko cesto, ki se počasi dviga in se na višini približno 2050 metrov združi s potjo 138, ki prihaja od kočice Rododendro. Planincev še ni bilo, le potoček Miniera je nedaleč stran od izvira v nežnih poskokih drsel čez paleto bakreno rdečih in belih kamnov v ostro zarezani strugi. Vzeli sva si čas, dan je bil dovolj dolg in vreme lepo za vse najine sanje. Uradno uro dolga pot do jezer se je tako podaljšala za polovico. Čez močvirnati travnik sva se prebili do ozke kamnite grape, v katero drsi po skalah velik slap. Če sva zamudili bogat in raznovrsten poletni razcvet, sva bili zdaj nagrajeni s številnimi vrstami zvončnic. Lahko bi ostali tu in se cel dan predajali neizmerljivo lepim trenutkom.

Giblujemo se po prostrani planoti kraškega izvora, ki je sestavljena iz malih vzpetin, močvirnatih travnatih teras in kotlin. V tem posebnem okolju so se glede na pisne vire razvile zanimive in tudi redke rastlinske vrste. Voda, ki polzi po skalah in mezi iz tal, ustvarja igrive male studenčke, ki jim za sušo v dolini ni mar. Sledi zmeren vzpon, ki nas pripelje do lepo urejene planšarije Casera d'Olbe z velikim hlevskim dvo-

*Kapelica ob poti in Lastroni v ozadju
Foto Olga Kolenc*

riščem. Krav ob tej uri ni bilo doma, saj so okupirale s sočno visokogorsko travo porasel hribček nad jezerom. Pot obrne na zahod in kmalu dosežemo vzpetino z zanimivo obnovljeno kapelo z zgodovinskim sporočilom. Posvečena je umrlim domačinom v Dachauu, ki so se med drugo svetovno vojno uprli nacistom in oskrbnikom uničene kočé Laghi d'Olbe. Pod kapelo nas čaka, ujeta v ledeniško kotanjo, prvo in največje alpsko jezero iz skupine d'Olbe. V kristalni vodi odseva kot žaga oster greben, v katerem izstopajo beli stolpi Righile. Ležijo na nadmorski višini 2156 metrov, območje pa umeščajo pod Sappadske Dolomite. Čeprav sem na spletu zasledila, da sta ostali dve jezerci le manjši mlaki, se je s poti na Lastroni kmalu izkazalo, da v tem očitno mokrem obdobju ni tako. Med pridobivanjem višine nad prvim kmalu opazimo drugo in pozneje še rob tretjega. Raziskali sva jih ob sestopu z gore. Med prvim in drugim jezerom je kot pregrada le manjša travnata vzpetina. Tretje, najmanjše, ki je podobno ribniku, je nedaleč stran od drugega in približno na isti nadmorski višini. Če je drugo zeleno zaradi zelenine okoliških travnikov, je tretje zeleno zaradi alg. V njih lahko opazimo majhne ribe in črnega močerada. Z malo sreče v tem okolju vidimo gamsa, hermelina in vedno budnega svizca. Po številnih rovih in njihovih žvižgih sodeč, jih tukaj ne manjka. Dobri poznavalci zagota-

*Tretje jezero Olbe, levo v oblaku se skriva vrh Lastronija.
Foto Olga Kolenc*

vljajo, da je to eden izmed najboljših in najbolj priljubljenih krajev na širšem območju.

Monte Lastroni

Od prvega jezera hojo nadaljujemo po lepo označeni in že na daleč vidni mulatjeri z oznako 138. Danes že močno poškodovana se zložno dviga pod južnim grebenom, ki poteka od izjemno razglednega prelaza Passo dell Mulo do naše gore Lastroni. Dviga se na skrajnem vzhodnem koncu zelo dolgega skalnatega grebena, ki ga na zahodu zamejuje Rinaldo.

Celotno območje je med prvo svetovno vojno zaznamovala italijanska obrambna linija in občutek imamo, da hodimo po zgodovinski muzejski poti. To tudi dejansko je, saj pot z oznako 138 pripada potem "I sentieri delle Portatrici della Grande Guerra".¹ Vojaške poti so speljane do najbolj prepasnih skalnih ostric, kjer kot neme priče še danes stojijo predori, vojaške utrdbe in položaji. Velike izkopane jame imajo okna s pogledom na severno stran, kjer se pred nami v vsej veličini razgalja Monte Peralba. Po ozki poti, ki vodi tik pod robom prepada, sva se povzpeli do prvih večjih tovrstnih ostalin. Tik nad nami se ob veličastnih razgledih že dviga predvrh Lastronija, ki je bil na nedeljski dan precej obiskan. Pogled proti jezerom se širi, voda v njih pa postaja modrozelen.

Pot na južni strani obide predvrh in se po krajšem zložnem prečenju grebena dvigne proti našemu že na daleč vidnemu cilju. Srce vztrepeta, tako blizu smo. Po krajšem vzponu in nekaj zavojih nas sicer široka, a zoprna pot, posuta s kamni in drobirjem, pripelje tik pod vrh. Tu nas čaka krajša gred, ki je po italijanskih oznakah "za izkušene pohodnike (EE)". Razbit podolgovat greben je sicer dovolj širok za varno hojo in srečevanje, vendar moram povedati tistim z vrtoglavo, da se pod nami na vse strani širijo 1000-metrski prepadi. Beli kopasti oblaki osamelci so neopazno pluli po sicer jasnem nebu in še povečali razdalje. Človek tu

¹ Poti nosilk v Veliki vojni. Gre za lokalne ženske, ki so v 1. svetovni vojni vojakom nosile hrano.

zgoraj ne ve, kam bi usmeril pogled. Pred nami se odpirajo Karnijska veriga, presunljivo lepi vrhovi Dolomitov, del avstrijskih gora in Julijskih Alp. S pogledom potujemo po okoliških dolinah do male oddaljene piramide Col Quaternà, znova občudujemo neustrasno Peralbo in Pic Chiadenis ter se ustavimo na koči Calvi. Globoko pod nami šumi reka Piava, v kateri so združeni bistri studenci, rojeni prav v osrčju teh divjih gora. Tudi ta uradno enourna pot od jezera do vrha se nama je zaradi fotografiranja in ogleda vojnih ostalin krepko zavlekla. Izkazalo se je, da vsi časi na tablah veljajo samo za tiste z izvrstno kondicijo.

Južno nad Sappado izstopajo gore Monte Creta Forata, Monte Cimon, Monte Siera, Creton di Clap Grande in številne druge. Manjša planota z vrhovoma Piana in Caverne nad Kočo 2000, ki sva jo raziskali dan prej, nam s te perspektive pokaže več dimenzij. Jugo-zahodno se izgubimo v neskončnem svetu gora, ki mu ni videti konca. Ostrina grebena, ki od samega Lastro-nija potuje zahodno, zdaj pokaže vso svojo moč.

U Sappado po smučišču

Sledil je sestop do jezer d'Olbe, najprej do prvega jezera ter sprehod in ogled še preostalih dveh. Duša se tu dokončno nahrani in se potešena pripravlja na spust v dolino. Pod kapelo je tabla z oznako 135, ki vodi do Sappade, sestop pa naj bi trajal eno uro in 35 minut. Tudi ta pot se nama je precej zavlekla. Prvi del poteka po zelo strmem pobočju pod jezери. Na razpotju hojo lahko nadaljujemo naravnost ali pa po delu smučišča dosežemo kočjo Rifugio Gosse, kjer na višini približno 1850 metrov obratuje ista sedežnica, ki z druge strani, mimo Koče 2000, pripelje iz Sappade. Z njo se lahko vrnemo nazaj na Rifugio 2000, od tam pa nazaj v dolino. Trma nama ni dala miru, zato sva se namenili peš zaključiti krožno pot in si ogledati tako smučišče kot gorsko dolino, po kateri teče Mulino.

Prvi del poti pod postajo sedežnice poteka v zmernem spustu, nato smučišče dobiva pravi naklon. Kmalu nama je bilo jasno, zakaj sva pri obeh kočah

videli le dva močna terenska avtomobila, enega pri Koči 2000, drugega pa pri Koči Gosse. Precej poškodovana makadamska cesta kmalu dobi betonsko prevleko, sicer bi jo odplaknile vode. Nad strugo potoka Mulino se dvigajo prepadne stene, čeznje pa so padali večji in manjši slapovi. Voda v grapi je prijetno šumela, sonce pa je še pozno popoldne žgalo kot v dolini. Zaželeli sva si snega in smuči na nogah, a to so bile le naivne sanje. Vso pot nisva srečali žive duše in šele v spodnjem delu sta naju končno prehitela dva planinca.

Tik nad Sappado sva prišli do oznake poti 140, ki pride iz bližnjega predela Borgata Cottern in, katere del sva prehodili dan prej na vzponu od prve postaje sedežnice do Koče 2000. Cesta zdaj obrne desno izven smučišča. Ob desnem robu je tako izpodjedena od vode, da si verjetno tudi s terenskim vozilom le malokdo upa voziti po njej. Da se ne bi preveč oddaljili od izhodišča prejšnjega dne, sva se raje držali spodnjega dela smučišča na levi strani in se po travnati poti spustili do mesta. Obenem pa tudi odkrili, da se dolgo smučišče, ki se spušča vse od Koče 2000 in daleč stran od sedežnice, vendarle konča prav pri sedežnici, ki se iz Sappade dviga h Koči 2000. Tako sva izjemno lepo in nepozabno dvodnevno turo zaključili nedaleč stran od spodnje postaje sedežnice, kjer sva imeli parkiran avtomobil. 📍

*Drugo jezero d'Olbe, levo Creta Forata, desno Monte Siera
Foto Olga Kolenc*

*Pohlevna zelena vršička Monte della Piana in Monte delle Caverne
Foto Olga Kolenc*

Janez Toni

Tudi pozimi se da v
gore hoditi varno.
Foto Blaž Mahkota

Priprave na zimo

Na kaj velja pomisliti pred zimsko turo

Prihaja zima, ko gorski svet postane še lepši. Ob lepem vremenu se vrhovi bleščijo, razgled sega daleč. Gore takrat postanejo zahtevne, kot bi nam želele povedati, da se je za uživanje v njihovi lepoti treba potruditi dosti bolj kot v poletnem času.

Sneg, ki prekrije gore, skriva dosti pasti, ki lahko neizkušenemu povzročijo precej preglavic. Prva je ta, da sneg pokrije Knafelčeve markacije. Kar naenkrat označene poti ni več! Tudi če smo po poti že hodili v poletnem času, je pozimi orientacija na tej poti praviloma popolnoma drugačna. Poleg tega, da markacije pokriva belina, nam tudi svet ob poti deluje popolnoma drugače. Skal, ki smo jih imeli v spominu, ni več. Pod snežno odejo lahko le slutimo njihove obrise. Visoka drevesa so videti precej manjša, saj je pod njimi debela snežna odeja. Iskanje poti z aplikacijami na telefonu nam bo izpraznilo baterijo, tako da ne bomo mogli javiti domov ali pa poklicati pomoči, če se tura ne bo izšla po naših pričakovanjih.

Druga preglavica je, da je po snegu neprimerno težje hoditi kot po kopni poti. Ko stopimo v nov sneg, moramo najprej s podplatom stisniti sneg k tlom, da dobi primerno konzistenco, ki bo zdržala našo težo. Potem moramo drugo nogo dvigniti visoko v zrak, da jo dobimo iz luknje v snegu in jo ponovno dvigniti visoko ter poteptati sneg, da naredimo korak naprej. Vse to zahteva veliko več energije kot hoja brez snega.

K temu moramo prišteti še to, da ne vidimo terena pod snegom, tako da ne stopamo po ravni površini, ampak nevede stopimo na rob kamna, noga nam zdrsne. Da se ulovimo in ne pademo, potrebujemo dodatno energijo za stabilizacijo. Na snežni podlagi začne prej ali slej nastajati skorja. Če ta nosi človeško težo, je večja možnost za zdrs. Če pa ne nosi človeške teže, jo je z vsakim korakom treba predreti. To zahteva še več energije. Najtežje je, če se nam vdira nepredvidljivo – en korak se vdre, drugi ne, tretji spet da in morda četrti ne ... in tako naprej, dokler imamo voljo šteti korake. Zaradi takšne skorje smo nekoč namesto pričakovanih dveh ur hoje porabili kar pet ur. Večino zaostanka za časovnico smo pridelali v drugem delu poti in nato zaradi utrujenosti naslednji dan turo močno skrajšali. Pri časovnicah je torej treba upoštevati, da bomo za pot v zimskih razmerah porabili znatno več kot poleti. Koliko več je odvisno od snežnih razmer, naše fizične pripravljenosti, konfiguracije poti in še česa. V grobem bomo za pot v zimskih razmerah lahko porabili dva do trikrat več časa kot poleti.

Če je nevarnost za zdrs, moramo uporabljati cepin, dereze in čelado. K temu sodijo tudi rokavice in dolgi rokavi, ne glede na morebitno toplo pomladansko sonce, ki kar kliče k temu, da mu nastavimo golo kožo. Pravilna uporaba cepina ni naslanjanje med hojo ali pa počivanje sloneč na cepinu, ampak zaustavljanje v primeru zdrsa. Ta maneuver je treba vaditi redno, toliko bolj ob začetku zime. Zaustavljanja s cepinom ne trenirajte tam, kjer ni varnega izteka! Neuspešno zaustavljanje ali pa morebitna skrita ledena plošča pod snežno odejo lahko povzroči nekontrolirano kotaljenje, udarec v skale ob robu ali pa padec čez steno. Nikoli ne bom pozabil nesrečnega dogodka, ko je pri vaji ustavljanja s cepinom nesrečnik padel čez steno in mu ni bilo več pomoči. Za pomoč pri vaji priporočam, da se udeležite tečajev, ki jih ponujajo razna planinska društva, PZS, GRZS ali gorski vodniki.

Hoja z derezami pomeni dodatno obremenitev za nevajen korak, saj je biomehanika koraka malenkost drugačna. Stika s podlago nimamo s celim stopalom, ampak samo prek dvanajstih bolj ali manj ostrih zob derez. Ravnotežje je slabše, noga se hitreje zvrne v gležnju. Z zobcem dereze lahko tudi hitro zapnemo v kaj skritega pod snežno odejo. Spet porabljamo več energije kot poleti.

Pozimi zaradi nižjih temperatur potrebujemo več oblačil, v nahrbtniku moramo imeti toplo pijačo ter nekatere druge stvari, ki jih v poletnem času tam ni, na primer cepin in dereze. Cepin in dereze tehtajo več kot kilogram, kar je dodatna teža. Prištejemo še toplejša oblačila, rezervne rokavice, lavinsko opremo in podobno in zimski nahrbtnik bo kmalu dosti težji

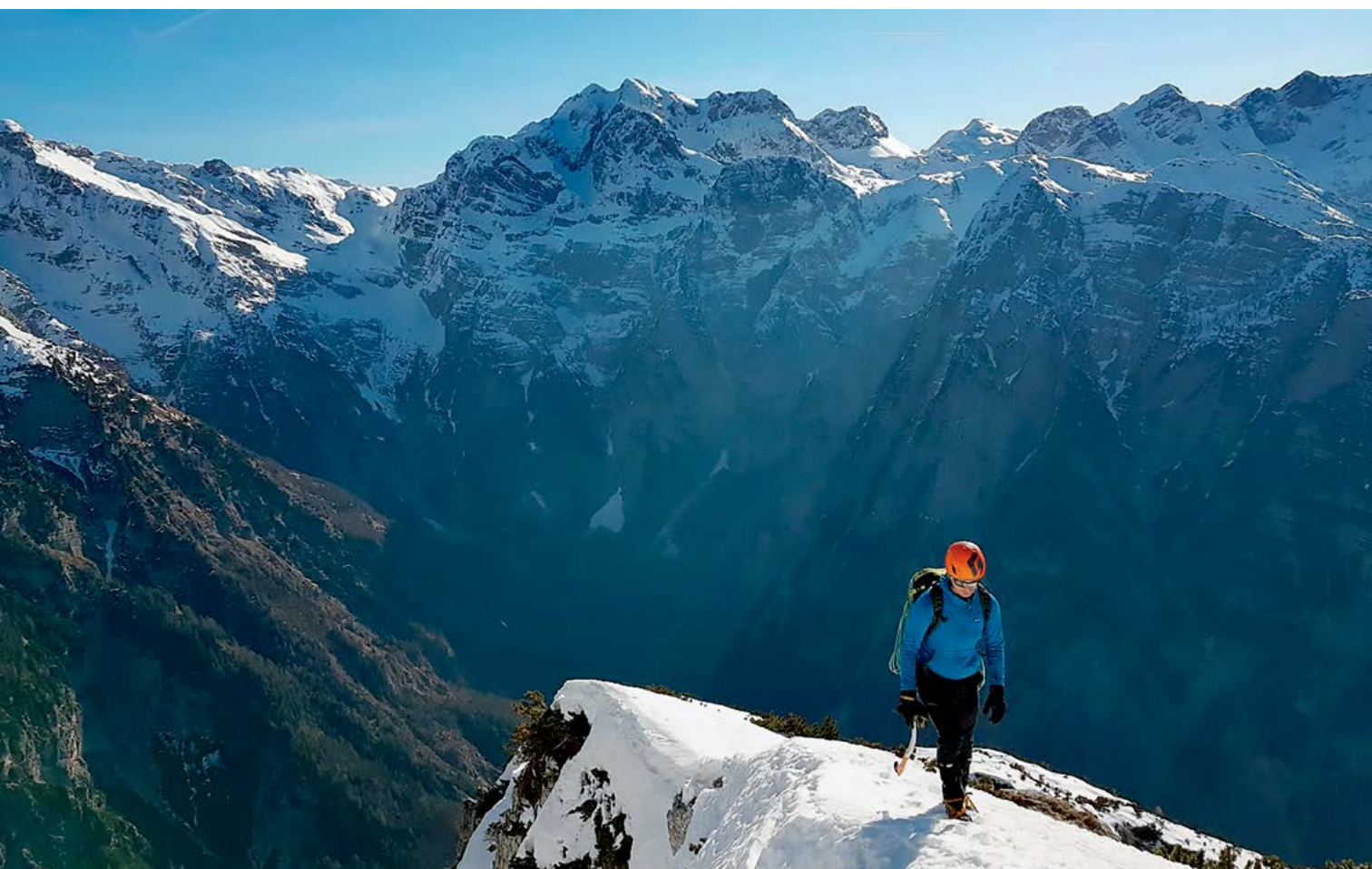
od poletnega. Torej ne samo težja hoja, tudi teža, ki jo nosimo, bo večja. Fizične obremenitve se v zimskem času samo seštevajo. Ne smemo pa pozabiti tudi na psihično kondicijo, ki je pomembna še zlasti ko se kaj zaplete. Že to, da gledamo pred seboj cilj, ki se zaradi gaženja in težkega nahrbtnika ne bliža tako hitro, kot smo pričakovali, slabo vpliva na motivacijo. Zaupanje vase in v svoje sposobnosti raste z izkušnjami.

S snegom so neločljivo povezani tudi plazovi. Spremljanje stanja vremena, njegovih sprememb, spremljanje lavinske napovedi, iskanje informacij na terenu iz prve roke so bistvenega pomena pri izbiri in načrtovanju ture. V zimskih nahrbtnik sodi tudi lavinski trojček. To so žolna, lavinska lopata in lavinska sonda. Le v kompletu in z znanjem ter vajo njihove uporabe bomo lahko pomagali prijateljem ali pa bodo prijatelji rešili nas. Moramo se zavedati, da nas lavinski trojček ne zaščiti pred nevarnostjo plazov, le poveča možnost preživetja, če nas zasuje plaz. Vseeno se je s pravilno izbiro ture plazov bolje izogniti oziroma zmanjšati možnost, da nas zajame plaz, na minimum.

Seveda se da pozimi v hribe hoditi varno. Prvi korak je dobra psihofizična pripravljenost, postopnost in ustrezna usposobljenost. Začetnikom svetujem, da najprej poskrbijo za dobro fizično kondicijo in opravijo nekaj daljših tur v poletnem času preden se v gore odpravijo v zimskih razmerah. Nihče ni osvojil zahtevnega zimskega cilja iz prvega poizkusa s kavča. Prav tako svetujem udeležbo na različnih tečajih zimskega gorništva, preden se v zasnežene hribe odpravimo samostojno. Nikakor pa ne sami!

Prihodnjič pa o plazovih in lavinski opremi.

*Za to, da uživamo v lepoti gora, se je treba pozimi bolj potruditi kot poleti.
Foto Blaž Mahkota*

Pisec se predstavi

Janez Toni
Foto Blaž
Mahkota

Moje ime je Janez in sem inštruktor alpinizma s srcem in dušo. Imam še različne druge nazive s področja gorskega reševanja, reševanja s psi, pa tudi poklicne nazive, ki pa niti malo niso toliko pomembni. Vodil sem nekaj lažjih alpinističnih odprav, precej taborov doma in v tujini ter letni in ledeniški tabor Komisije za alpinizem. Že več kot deset let sem tudi član izpitne komisije za alpinistične izpite pri Komisiji za alpinizem.

Uživam v tem, da ljudem odpiram nove alpinistično-gorniške izkušnje in jim pokažem, kako vse to lahko varno počnejo sami. Pokazati pa morajo zanimanje. Tistemu, ki misli, da lahko to kupi z denarjem, naj povem, da smo inštruktorji alpinističnega odseka Rašica, ki mu pripadam, za preživet dan s tečajnikom nagrajeni z enim klinom. Enkrat na tri leta lahko dobimo novo vrh. Tega ne počnemo zaradi zaslužka, ampak zaradi želje po tem, da ljudem predstavimo svet, v katerem smo suvereni. Najbolj sem užival, ko smo z "mojimi" tečajniki alpinistične šole 2015/2016 *splezali* zahtevno smer v kanadskem gorovju Bugaboo – ko so se torej tečajniki razvili v meni enakovredne oziroma celo boljše soplezalce.

Vlado me je povabil, da naj z vzgojnimi prispevki o varnosti sodelujem s *Planinskim vestnikom*, ki ga prebiram že skoraj dvajset let. Razmislek ni bil dolg. V veselje mi bo, če se bo iz mojih prispevkov kdo kaj naučil.

Najprej moram poudariti, da je varnost subjektiven pojem. Za nekoga je plezanje težke neopremljene strme smeri z odlično skalo in dobro možnostjo varovanja zelo varna stvar, pri kateri se počuti domače. Za drugega je pogled na dva metra globoko luknjo lahko že vzrok za strah, ki ga ohromi.

Alpinizem nikakor ni šport. Alpinizem je skupek idej, idealov, egocentrizma, treninga, garanja, pogoste hoje izven svojih meja, fizičnega napora, zadovoljstva, sreče, trenutkov popolne koncentracije, neuspehov, izgube prijateljev, etike in še marsičesa. Enako velja za resno gorništvost. Več časa kot preživimo v hribih in s hribi, več je tega.

Uživam v zgodbah starih alpinistov, s katerimi sem začel svoje prve korake. Uživam v dobrih, osebnih alpinističnih knjigah, kjer ni naštevavanja tehničnega

seznama vzponov. Pomembne so zgodbe. Zgodbe ne zmorem slišati preko desetminutnih filmčkov na youtubeu ali kratkih grozljivih posnetkov padcev, plazov na Instagramu ali kje drugje. Zgodbo pove posameznik, ki nam s tem razkrije svojo dušo. Za alpiniste je zgodba še posebej pomembna in je niso pripravljene deliti z vsemi. Če imate priložnost, pa jim prisluhnite. Slišali boste zgodbe, ki jih boste nikjer drugje. Najbolje jih je slišati iz dveh različnih strani, saj si samo tako ustvarimo približno podobo zgodbe. Zgodbe so tudi vir učenja o tehnikah, tudi takšnih, s katerimi so plezali nekdanj in ki jih lahko primerjamo z današnjimi. Z alpinizmom oziroma gorništvom se ukvarjamo zase. Zato je prav, da se vsega ne objavlja. Že zato, ker se potem ljudje nehajo pogovarjati, ker so vse že videli na *fotkah* in v filmčkih na družabnih medijih.

V svojih prispevkih nočem biti pokroviteljski. Tudi sam bom včasih šel smučat po sveže zapadlem snegu, ob povečani nevarnosti plazov. Vendar bom izbral teren glede na dolgoletne izkušnje, po posvetu z *lokalci*, prebiranju opisov terena v preteklih dneh ter ob kritični presoji, predvidevanju snežne nevarnosti, ki je neodvisna od izdane napovedi, ampak nastane ob dnevnem oziroma tedenskem spremljanju vremena. Ne bom šel sam, ampak s kolegom in opremljena bova z dobro lavinsko opremo, ki jo znava uporabljati. Tega seveda ne bom priporočal vseprek ali pa na takšno turo povabil tečajnike alpinistične šole. Tiste, ki pridejo na alpinistično šolo in pokažejo željo, počasi vodimo do tega, da znajo sami presoditi, kaj je zanje varno in da se alpinističnih tur lotevajo po principu piramide. Pri podajanju opisov in navodil za turo svoj nasvet prilagodim izkušnjam in znanju tistega, ki me vpraša zanj. S svojimi prispevki želim vsaj malo pomagati pri širjenju znanja in razmišljanju o gorah. Še vedno pa noben še tako dober članek pri alpinističnih izobrazbi ne more nadomestiti izkušenj alpinističnega inštruktorja ali gorskega vodnika. To so ljudje, ki so v hribih večino svojega življenja. Njihov nasvet je osnovan na pogostih vstajanjih sredi noči, dolgih pristopih, ko ti misliš grede svojo pot, odgovornosti in skrbi za varnost drugih, življenju v za marsikoga izjemnih vremenskih razmerah ter dolgoletnem učenju in šolanju.

Poškodbe pri plezanju me živcirajo, ker ne morem aktivnosti, ki jo obvladam in jo imam rad, početi v popolnosti. Vendar kljub temu najdem drug izziv v alpinizmu in gorništvu, ki obsega res široko paleto dejavnosti. Po poškodbi komolca sem začel trenirati kondicijo za tehnično lažje, ampak daljše vzpone. V veselje mi je, ko različnim prijateljem omogočim, da uživajo v hribih in uresničijo svoje želje. Seveda v mejah moje usposobljenosti, saj nisem vodnik. Lahko se samo skupaj povzpnejo na Šmarno goro ob sončnem zahodu ali pa tega opazujemo iz bivaka na kakšnem ledeniku.

Tale zapis je nastal zato, da vam povem, s kakšnim namenom bom pisal članke. Namen je lahko še bolj pomemben od napisanega. Z veseljem bom pripomogel k vašemu varnemu uživanju v lepem gorskem svetu. ●

Janez Toni

V hribih se vedno počutim bolje

Pogovor s Tonetom Golnarjem

Tone Golnar je avtor plezalnih vodnikov po Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alpah, pred dvajsetimi leti pa je izšel tudi njegov priročnik za turne smučarje. Golnar je alpinist, ki je preplezal številne težke smeri, se povzpel na šest- in sedemtisočake v Andih in Himalaji, bil je tudi vodja več odprav. Je aktiven inštruktor planinskih vodnikov. Čeprav je dopolnil šestdeset let in je huda bolezen že dolga leta njegov sopotnik, še vedno hodi v gore in pleza.

Začniva najin pogovor pri trenutno najaktualnejši zadevi. Leta 2002 je izšel vaš priročnik z naslovom *Turno smučanje: priročnik za turne smučarje*. Zdaj pripravljate novo, prenovljeno izdajo. Zakaj ste se je lotili?

Prenavljamo ga, ker so bile nekatere vsebine v prvi izdaji že zastarele. Turno smučanje je napredovalo, nove so tehnike in materiali. Prenovljenega bo približno dvajset odstotkov priročnika. Eden od razlogov je tudi ta, da na trgu trenutno ni nobene nove publikacije o turnem smučanju v slovenščini. Ker pa sam nisem več tako suveren na tem področju, smo k sodelovanju povabili vrhunskega turnega in alpinističnega smučarja Jaka Ortarja. Kdaj bo novi priročnik, ki ga bo izdala Planinska zveza Slovenije, izšel, še ne vem, upam pa, da še pred koncem prihodnje smučarske sezone.

Kdaj ste se začeli ukvarjati s turnim smučanjem?

Pred več desetletji. Ideja, da bi o tem pripravil priročnik, se je porodila, ko sem bil od 1992 do 1996 asistent na Fakulteti za šport. Vsako pomlad smo peljali tri skupine študentov na Komno, kjer smo ves teden smučali. To je bil uvod v takratno izdajo knjige. Dodatne informacije sem dobil na tečaju za gorske vodnike, ki sem ga obiskoval in kjer je bilo vse na višjem nivoju. Se pa praktično ves čas ukvarjam s turnim smučanjem, vsako zimo opravi nekaj turnih smukov.

Kateri je vaš najljubši?

Zagotovo Hochalmspitze v Avstriji, kjer je približno dva tisoč metrov višinske razlike; dva tisoč metrov spusta po raznovrstnem terenu, tudi po ledeniku, ki pa je tako kompakten, da se tam nihče ne navezuje, saj se spustiš kot po smučiču.

V zadnjih nekaj letih je predvsem zaradi epidemije covida-19 in posledično zaradi zaprtja smučiče turno smučanje postalo zelo priljubljeno tudi med tistimi, ki pred tem niso hodili v gore. Kako gledate na ta pojav?

To se mi zdi pozitivno, a se je s tem še povečalo število ljudi v zimski gorski naravi, in to ni najboljšo. Mnogi od njih prej niso imeli stika z gorami. Tu ne gre samo za obvladovanje smučarskih veščin. Gre tudi za obvladanje gibanja v zimski naravi, v zasneženem gorskem svetu. Tisti, ki so prešli na turne smuči iz alpskega smučanja in z žicnic, nimajo gorniških

*Plezanje v
Paklenici 2015
Arhiv Toneta Golnarja*

Na vrhu vulkana Puntiağuda, 2493 m, Čile 1982
Arhiv Toneta Golnarja

Tone Golnar
med prvo zimsko
ponovitvijo
Libereške smeri,
Frdamane police,
1983
Arhiv Toneta
Golnarja

izkušeni, ne poznajo zimskih gora in so ne samo prikrajšani, ampak tudi bolj ogroženi. Seveda velja priporočilo, da se je treba najprej naučiti dobro smučati na smučišču, turno smučanje pa pride za tem. Je pa tudi res, da so ture različne in zelo lahke zmorejo tudi začetniki.

Ostaniva za zdaj pri vašem literarnem udejstvovanju. Izdali ste kar nekaj vodnikov po naših gorah, bili ste mentor pri več diplomskih nalogah. Znete sploh vse naštetih?

Nekateri plezalni vodniki so izšli že dvakrat. Opisal sem celotne Kamniško-Savinjske Alpe, na Gorenjskem pa območji Vršiča in Bohinja. Pred leti, dokler se tam ni začela vojna, so me privlačile Tulove grede na Velebitu in sem v samozaložbi izdal droben vodniček. Pozneje sva z Brankom Ivanekom pripravila tudi spletno izdajo, seveda dopolnjeno z novimi vzponi. Spomladi sem dobil veliko novih podatkov od italijanskega plezalca Paola Pezzolata, ki je kmalu

po vojni tam preplezal kar nekaj novih smeri. Za to sem sicer vedel, a mi takrat ni želel dati podatkov, saj je bilo zaradi min plezanje nevarno. Letos pa me je poklical in vprašal, ali bi jih želel objaviti, in tako bo tudi to zdaj prišlo na spleto. Gre za približno štirideset novih večraztežajnih smeri. Večino je opremil s svedrovci in zdaj je v Tulovih gredah že okrog sto smeri. Območje je relativno varno, očiščeno, ni več protipehotnih min, se pa še najdejo neeksplodirane minometne mine, a tako mino kar težko zgrešiš, saj je velika in se ji moraš pač izogniti.

Verjetno so Tulove grede zanimive tudi kot dobra alternativa za tiste, ki so se mogoče že nekoliko naveličani Paklenice?

Tako je, čeprav upam, da tam nikoli ne bo pretirane gneče. To je res čudovit konec. Zanimiva je že cesta, ki vodi proti njim, Majstorska cesta od Obrovca pri Svetemu Roku. Predvsem pa so res nekaj posebnega te skalne oblike Tulovih gred, zato ni čudno, da so tam posneli nekatere prizore za film *Winnetou*.

Od kod pravzaprav želja po pisanju vodnikov?

Najprej sem želel samo popisovati vzpone, saj je bilo takrat, ko sem začel resneje plezati, malo plezalnih vodnikov, ki bi opisovali slovenske stene. Začelo se je z Logarsko dolino oziroma s Klemenčo, Strevčevo in Golarjevo pečjo, kamor smo kar pogosto hodili plezat, saj sem doma iz Maribora. Nekaj smeri sem preplezal sam in narisal njihove skice, nekaj sem jih dobil od drugih plezalcev, predvsem od Frančka Kneza, ki je imel tam največ smeri. V samozaložbi smo izdali zelo preprost vodniček. Sam sem ga razpošiljal tistim, ki so ga želeli, in ker so se mi nekateri zahvalili za moje delo, so me spodbudili k nadaljevanju. Prvi malo večji vodnik za Logarsko dolino sem napisal leta 1980, ko sem prišel iz vojske. To je bil vstop v svet pisanja vodnikov. Nadaljevalo se je z Robanovim kotom, potem so prišle na vrsto Tulove grede. V 90-ih letih so postali vodniki kompleksnejši, obširnejši in bolj kakovostni. Tudi skice sem dal risarju. Večino je narisal Silvo Babič, avtor nekaterih je bil Aleš Dolenc. Za vsak vodnik, predvsem za zadnje, kot so Repov kot, Kamniška Bela ali pa Kamniška Bistrica, sem imel ogromno gradiva in za izid vsakega sem porabil kar dve leti.

Vodniki so zagotovo neprecenljivi pri iskanju informacij o vzponih, smereh, a vendarle – kje je tista meja, ko je objavljenega preveč in noben kotiček v gorah ne ostane več skrit?

Pri alpinističnih vodnikih je drugače kot pri brezpotjih. Alpinistične vzpone si lahko privoščijo samo tisti, ki so za to sposobni, in tam pravzaprav še ne bi mogli reči, da je gneča v preobremenjeni naravi. V brezpotjih pa je drugače. Ne potrebuješ posebne opreme, samo malo znanja, malo poguma in tako lahko začnejo tja zahajati večje množice. Kje je ta meja, ko poveš preveč, kaj je še sprejemljivo in kaj ne, pa je težko določiti. Če bi se vsi obnašali ekološko ozaveščeno, mogoče to niti ne bi bilo sporno, ker pa po

brezpotjih hodijo tudi tisti, ki gredo tja samo zaradi fotografiranja, podiranja rekordov in objav na spletu, a se ne znajo v gorah obnašati, je žal drugače.

Že sredi 90-ih let ste za *Planinski vestnik* pisali članke o povečanem obisku v gorah in posledicah, ki jih prinaša s sabo. Ste si takrat predstavljali, kakšne razsežnosti bo dosegel obisk gora danes?

Takrat seveda o tem nisem imel predstave, čeprav se je o tej temi že govorilo in so bile zaradi tega že motnje v naravi. Danes je posledic še veliko več, vse večja je preobremenjenost – tudi naravnih virov, kar se je pokazalo letos, ko je na Kredarici zmanjkalo vode. Problem so tudi odplake v kočah. Res je, da se po kočah gradi vedno več čistilnih naprav, a vse jih še nimajo. Z večjim številom obiskovalcev je zagotovo večji tudi pritisk na koče.

Pa tudi povečane zahteve obiskovalcev?

Tudi to. Je pa zanimivo, da ko greš v tujino, recimo na Veliki Klek, imaš v Stüdlhütte na voljo pet menijev za večerjo in se kar malo razvadiš. Vprašanje je sicer, ali je zaradi tega narava kaj bolj obremenjena.

Je pa tudi vprašanje, ali res potrebuješ pet menijev.

Res je. Ko sem prišel tja, sem bil utrujen in nisem imel apetita. Pa še slabo spiš, če se naješ, ko že tako ne moreš spati zaradi neudobnih postelj in višine. Višje je to še bolj prisotno. Z ženo sva bila pred dvema letoma pod Monte Roso, v koči Gnifeti na višini 3600 metrov. Z žičnico se pripelješ na 3200 metrov, v eni uri in pol si v koči, nisi aklimatiziran, sobe so izredno neudobne in hrana ti sploh ne diši. Tako da mogoče res ni nobene potrebe po tako razkošni ponudbi in bi bilo dobro, da bi pri nas ostala skromnejša.

Dotakniva se še vaše alpinistične poti, ki je bila uvod v vse, o čemer sva se do zdaj pogovarjala.

Kakšni so bili začetki?

Že ko sem v osnovni šoli začel zahajati v hribe, me je zamikalo nekaj več. Seveda so stene sprva vzbujale v meni strah, a že pred koncem osnovne šole sem vstopil v Alpinistični odsek Kozjak in tam pridobil znanje. Toda bil sem še premlad in me mama ni pustila na kakšne resnejše ture. Ob koncu osnovne šole sem šel s prijateljem Ljubom Hanslom še enkrat v alpinistični odsek. Z njim sva še v srednji šoli opravila nekaj dobrih vzponov, med drugim Varianto Aschenbrennerja v Travniku (VII, 850 m). S pokojnim Ivekom Veberičem, ki se je ponesrečil leta 1983 v Kavkazu, sem preplezal prvo ponovitev Orlovske smeri v Golerjevi peči (VIII-, 240 m) in smer Klin v Paklenici (6c+, 350 m). V njej sem takrat spoznal tudi Marijo Frantar - Maričo. S svojim soplezalcem je bila pred nama z Ljubom, ena naveza pa je bila še za nama. Midva sva smer preplezala že skoraj v temi, zadnja dva pa sta si morala celo svetiti z vžigalicami. Zadnjega, ki ni več videl čisto nič, smo navezali in

vseh pet nas ga je potegnilo gor kot vrečo. To je bila zelo zanimiva izkušnja in eden mojih težjih vzponov. Najboljše vzpone sem opravil v zimski sezoni 1982. V vojski sem imel razglednico Kamniško-Savinjskih Alp in na njej sem si označeval, kaj bi se tam dalo pozimi preplezati. Štiri smeri mi je takrat dejansko uspelo, to so bile Marjetica v Škarjah, 1000-metrski greben v severni steni Planjave, ne vem več, kako se imenuje, in dve smeri v Matkovi kopi. Istega leta sva z Jankom Humarjem opravila najtežji vzpon v moji karieri, prvo ponovitev Libereške smeri v Frdamanih policah (VI+/IV+, 600 m). Bil je tridnevni vzpon pozimi, pri minus dvajset stopinjah Celzija. Enkrat sva se morala spustiti nazaj v bivak, enkrat pa v steni prespati.

Ko imaš za seboj takšne vzpone, ti zrastejo tudi ambicije, da bi šel v Himalajo. Sam sicer nikoli nisem bil tako vrhunski, da bi me povabili na katero od odprav.

*V Čopovem
stebru, Triglav,
1995
Arhiv Toneta
Golnarja*

Ste bili pa prvi od Slovencev v Patagoniji.

Tako je. Leta 1982 sva šla z Ljubom Hanslom za en mesec v Čile na mednarodno srečanje alpinistov. Nobene predstave nismo imeli o tej državi, slišali smo sicer za diktaturo, za Pinocheta. Čudno se nam je zdelo že to, da Jugoslovani nismo potrebovali vizuma za vstop. Tam so naju z Ljubom sprejeli in gostili hrvaški zdomci. Gospod Domić nama je uredil brezplačne vozovnice za vlak do Puerto Montta, približno tisoč kilometrov južno od Santiaga, od tam pa sva potem letela do kraja Coyhaique. Pridružila sta se nama še Korejec in Novozelanec, ki sta bila tudi na srečanju, in skupaj smo preplezali čudovito smer, osemsto metrov visok žleb na Cerro Castillo. S tem je povezana tudi zanimiva anekdota, saj smo si cilj izbrali, ker smo videli znamko, na kateri je bila slika Treh Cin ali morda Torres del Paine – pod sliko je pisalo Cerro Castillo, zato smo si rekli, da moramo obvezno tja. Tam seveda ni bilo nič tako kot na znamki, čeprav je bila gora zelo lepa in smo opravili odličen vzpon.

A vendarle ste potem odšli tudi v Himalajo?

Leta 1983 me je Tone Škarja povabil na izvidniško odpravo za Jalung Kang, kjer se je potem dve leti pozneje Borut Bergant - Čita smrtno ponesrečil. Na odpravo pa nisem šel, zanj niti nisem kandidiral, saj nisem imel dovolj dobrih vzponov. Sem pa spoznal, da če hočem na odprave, je najbolje, da jih sam organiziram. Leta 1986 sem odšel v Peru. Potovali smo skupaj s Tinetom in Tino Mihelič (zdaj

Horvat). Skupaj smo se po običajni smeri povzpeli na Caraz (6025 m), opravil sem še solo vzpon po Avstrijski smeri na Artesonraju (6025 m) in po Yaegerjevi smeri na Ranrapalco (6162 m). To smer je danes že nemogoče preplezati, ker je pol stene kopne, a tudi takrat je bila kar zalogaj. Zanimivo je, da sem takrat v Peruju porabil samo 110 dolarjev. Leta 1987 sem bil povabljen kot inštruktor v Slovensko alpinistično šolo za nepalske gorske vodnike v Manangu, leto pozneje sem organiziral odpravo v Garhwalsko Himalajo na Satopanth, 7075 m. Tam je vsem štirim članom odprave uspel zelo hiter vzpon. Na vrh in v dolino smo prišli v dveh dneh.

Potem pa ste bili že vodja odprave na Nanga Parbat?

Naslednji korak je bil seveda osemtisočak. Odprava na Nanga Parbat leta 1990 je bila zelo velik zalogaj. Ne samo administrativno, treba je bilo zbrati tudi dovolj veliko število ljudi, da so se stroški delili in je bilo vse skupaj ceneje. Pred nami je bila tam odprava, ki jo je vodil Bojan Šrot. Poskušali so v Diamirski steni na severni strani, a jim je spodletelo, ko se je tik pod vrhom sprožil plaz in odnesel plezalca, zato so odpravo prekinili. Mi smo poskušali v južni, Rupalski steni in nam je na srečo uspelo. Takrat sem prišel do tabora 2 na dobrih šest tisoč metrih, vrh sta osvojila Marija Frantar in Jože Rozman. Bilo je kar dramatično, saj sta voki-toki pustila v predzadnjem taboru in pet dni nismo imeli stika z njima. Hoteli smo že poslati helikopter na pomoč, ko sta se javila;

*Tone Golnar v smeri
Bela piramida v
Turski gori, 2012
Foto Mijo Kovačević*

sami jima namreč ne bi mogli pomagati. Vsi smo bili izčrpani, zato nihče ne bi mogel na višino osem tisoč metrov, saj je bil bazni tabor na 3200 metrih, tabor 1 na 5100, dvojka pa na 6200 metrih.

Kakšna je bila izkušnja vodenja te in ostalih odprav?

Nisem prepričan, da imam ravno idealne sposobnosti za to, mogoče sem malo preveč neodločen ali popustljiv, premalo avtoritativen. A bil sem optimist, ker sem uspešno vodil majhno odpravo na Satopanth in sem mislil, da bo podobno tudi, ko nas bo dvajset. Bilo je veliko zahtevnejše. Pozneje sem organiziral še nekaj trekingov, kar je bilo veliko lažje.

Kaj pa želja, da bi po vseh vzponih na 6000 in 7000 metrov ter ob vodenju odprave na osemtisočak tudi vi stali na tej višini?

Zaradi te želje sem organiziral odpravo na Nanga Parbat. Je pa to na žalost eden nevarnejših osemtisočakov, lotili pa smo se tudi zelo zahtevne smeri. Mogoče bi moral poskušati z odpravo na Čo Oju ali Šiša Pangmo, ki se ju je dalo lažje osvojiti. Mogoče je bila to napaka, a Nanga Parbat je bil stroškovno najbolj sprejemljiv, zato smo se odločili zanj. Seveda smo bili optimisti, misleč, da bomo vsi prišli na vrh, kar pa je bil zelo trd oreh. Pozneje so se še rojevale tihe želje, da bi morda poskusil, a so najprej prišli otroci, leta 1998 pa sem zbolel in so mi odstranili ledvico. Nekaj časa so morale gore počakati, potem pa sem začel znova organizirati trekinge. Bil sem v Peruju, nekajkrat na Toubkalu v Maroku, s kolegom sva v Boliviji preplezala dva šesttisočaka, leta 2005 sem organiziral tudi odpravo AO Kozjak na Kun v Ladaku (7086 m), kjer sta dva člana, Damjan Karničnik in Matjaž Šerkezi dosegla vrh.

Vendar vas bolezen ni ustavila. Še vedno plezate?

Še in bistveno več, kot sem plezal v 90-ih letih. Na leto naredim od šestdeset do sedemdeset tur in to je zato, ker se je pred leti bolezen vrnila in sem od takrat na bioloških zdravlilih, zame neke vrste terapija. Ko grem v hribe, se nikoli ne počutim slabše, temveč bolje. Včasih sem se ves teden slabo počutil, potem sem šel plezat, in ko sem prišel nazaj, sem bil kot prerojen.

Kako pa gledate na alpinizem danes? Je to še alpinizem, kot ste se ga v mladih letih lotevali vi, z današnjega vidika pa se zdi na neki način celo romantičen?

Mislím, da je romantike v gorah vedno manj, čeprav je težko soditi. Zagotovo tudi v alpinizmu obstajajo meje, čeprav se vedno znova presegajo. Ture postajajo zahtevnejše, čeprav je vprašanje, do kod se bo še dalo zviševati stopnjo težavnosti. Zdaj v Himalaji niso več v ospredju osemtisočaki, temveč nižji vrhovi in veliko težji vzponi. Bojim se, da bo plezanje postajalo vedno manj varno, recimo po bolj krusljivih stenah, z manj varovanja, več tveganja. Alpinizem je res vedno imel dodatek nevarnosti in avanture, a jaz vseeno nisem nikoli plezal na tak način. Vedno sem, kolikor se je dalo, poskrbel za varnost. Vsekakor pa mislim, da je slovenski alpinizem v vzponu in so naši alpinisti zagotovo v svetovnem vrhu.

Do kdaj si želite plezati?

V mladosti sem želel plezati čim zahtevnejše smeri, zdaj pa želim čim lepše, ki niso na meji mojih sposobnosti. Plezal bom, dokler se bom lahko gibal, res pa je, da to ne bodo več težje smeri, ampak lažje, več bo brezpotij. Ni cilj samo plezanje, to je ob hoji v gore samo nadgradnja. ○

*Na vrhu Huayna Potosija, 6088 m, Bolivija, 2008
Arhiv Toneta Golnarja*

Andreja
Tomšič Drab

Razgled z
Javorskega vrha
Foto Andreja
Tomšič Drab

Ljubljanska Himalaja

Sredogorje Ljubljane

Gore nas vabijo ne glede na to, ali so na domačem pragu ali pa se je treba do njihovega vznožja potruditi z letalom. In tisti občutek, ko hitiš navzgor po Miklošičevi cesti v Ljubljani v službo in v daljavi vidiš bele kamnite obline Kamniško-Savinjskih Alp in upaš, da bo za konec tedna lepo vreme.

In ko se odločiš, da boš dosegel vse najvišje vrhove evropskih držav, načrtuješ potovanja, držiš pesti, da bo poleti na najvišjem vrhu Islandije lepo vreme, čeprav si letalsko vozovnico rezerviral že februarja, in upaš, da te bo ruski Elbrus sprejel brez orkanskega vetra. In na koncu vse te vrhove tudi dosežeš. In kje so še druga gorovja sveta, ko se ti v glavi kar zavrti od vseh zelenih ciljev.

Potem pa pride pandemija. Ustaviš se in pogledaš naokrog, vendar samo do meja svoje občine. Kam pa zdaj?

Odkrivanje vzpetin na domačem pragu

Če vprašamo prebivalce glavnega mesta, katere okoliške hribe poznajo, bi večina takoj izstrelila Šmarno goro, Rožnik, Rašico, Toško čelo, Šišenski hrib in

morda še Golovec. Le redki bi se spomnili na Janče. Potem pa se za večino gorniški svet v okolici Ljubljane konča. Vendar pa je ljubljanska občina kar hribovita, čeprav najvišja vzpetina ne preseže osemsto metrov. Tukaj je več kot dvesto vrhov in na številne ne vodijo markirane poti. Vseeno se bo pohodnik lahko po prijetnem vzponu po ljubljanskih vzpetinah odžejal in okrepljal v številnih gostilnah, okrepevalnicah in celo v planinskih kočah. Pa tudi za zahtevnejše planince je tu na voljo dovolj strmin, ki jih bodo zadovoljile, če dan ne bo ravno primeren za daljšo turo v visokogorje.

Po hribovju jugovzhodne Ljubljane

Posebno mesto zasluži "višavje" na skrajnem jugovzhodnem delu ljubljanske občine, kjer najdemo kar 85 vrhov, med njimi tudi vse štiri najvišje, edine nad sedemsto metrov. Najvišji vrh je Janški hrib, ki mu le šest metrov zmanjka do osemsto metrov. Številni vrhovi so skriti, dosegljivi le po brezpotjih, z divjimi grapami, strmimi travami in prepadnimi pobočji, polnimi borovnic, za nabiranje katerih bi potrebovali skorajda varovanje z vrvjo. Tu so tudi najvišje ležeče vasi in zaselki ter globoko vrezane doline potokov. Zaradi tega se hribovskega sveta južno od Save in vzhodno od dna Ljubljanske kotline v Sostru in okolici med ljubitelji vedno bolj prijema ime Ljubljanska Himalaja.

Prežganjski hrib
Foto Andreja
Tomšič Drab

Hribovje je del obsežnega Posavskega hribovja, ki seže na vzhod vse do meje s Hrvaško. Tu najdemo vezne poti, kot so Borovničeva, Kostanjeva, Ostrovrharjeva, evropska pešpot E6 in druge. Po njih lahko dosežemo nekatere vrhove, na primer Pugled, Debni vrh, Janski vrh, Molnik ... Večina poti na vrhove pa je neoznačenih, samotnih stezic, ki izginjajo in se spet pojavljajo, vodijo po globokih grapah, strmih pobočjih in mnoge, ponekod komaj vidne, povezujejo vrhove po dolgih grebenih. Tu so še gozdne poti in vlake – te niso ravno zanesljiv orientir, saj se nekatere zaraščajo, pojavljajo pa se tudi nove zaradi čiščenja gozdov. Mnoge omenjene poti privlačijo predvsem takrat, ko v visokih hribovih razmere za vzpon niso najugodnejše. Zanimive so tudi za gorske tekače in turne kolesarje. Ne le gozdne poti, tudi asfaltirane ceste v tem koncu vabijo rekreativne kolesarje, saj na njih ni veliko prometa.

Od zahoda proti vzhodu se med vzpetine vrezuje globoka dolina reke Besnice, imenovana tudi Besniška dolina. Ime reki je dala njena divja, "besna" narava, ki se pokaže v močnih nalivih. Po drugi zgodbi je dolina dobila ime po Rokovnjačih, ki so se nekdaj potikali po njej in nadlegovali ljudi, pozneje pa se je še dolgo verjelo, da je tu hud, "besen" kraj, kjer strašijo duhovi.

Desno ob cesti med vasema Podlipoglav in Javor se dviga poraščen vrh Cirje, 512 m. Pod njim se skriva pravi labirint podzemnih hodnikov in dvoran, skupne površine več kot dva tisoč kvadratnih metrov, imenovanih tudi Mačkove jame. Jame so bile zgrajene v začetku petdesetih let 20. stoletja, po nekaterih navedbah kot zaklonišče slovenskega vodstva prejšnjega režima, po drugih za skladišče orožja. Še pred nekaj leti, preden se je vhod v enega od rogov dokončno podrl, je bil mogoč vstop v te dvorane. Zdaj je vse zaprto. Vhod so obnovili, ga zaklenili, občasno pa ga odprejo za priložnostne zabave in ogleda.

Na poti iz Podgrada na Debni vrh si lahko privoščimo počitek pri ostankih srednjeveškega gradu Ostri

vrh (Osterberg), znanem tudi kot grad Ostro (iz tega tudi izvira beseda Sostro) ali Stari grad. Ruševine nekdanjega gradu so ravno še toliko ohranjene, da med drevjem in starim kamenjem, obloženim z mahom, ustvarijo mistično okolje s prikaznimi viteзов Ostrovrharjev, ki so z gradu nadzirali sotočje Ljubljanice in Save. Do gradu vodi tudi Ostrovrharjeva pot. Za radovedne in z dobro obutvijo opremljene priporočam še obisk nekdanjega kamnoloma za mlinske kamne, do katerega sestopimo od gradu približno sto metrov. Tu so še po več sto letih dobro vidne krožne sledi sekanja in vrtanja v kamen, iz katerega so pridobivali mlinske kamne.

Na južnem delu Ljubljanske Himalaje bomo našli vrh Pugled, 615 m, ki ima celo svojo pesem – *Tam na Pugled gori*. Na vrhu stoji spomenik NOB v spomin 2. partizanskemu bataljonu, nekaj minut stran pa je še eno obeležje, posvečeno boju partizanov z italijanskimi fašisti. Na Pugled vodi tudi markirana pot, zato je

*Na vrhu Teličnica
Foto Andreja
Tomšič Drab*

*Mancin vrh
Foto Andreja
Tomšič Drab*

Kramarjev hrib
Foto Andreja
Tomšič Drab

vrh precej obiskan, čeprav z njega zaradi poraščenosti ni veliko razgleda.

Merjaščeva pot

Ker je večina vrhov jugovzhodnega dela ljubljanske občine manj znanih, so se na OŠ Sostro lani in letos odločili, da to popravijo. Z učenci so izbranih 33 vrhov opremili z lesenimi tablicami in jih povezali v osemdeset kilometrov dolgo Merjaščevo pot. Ime je dobila po številnih prebivalcih teh krajev – merjascih oziroma divjih svinjah. Izdali so tudi knjižico za to pot, v kateri so opis poti, prostor za zabeležke in risbe (namesto žigov so na vrhovih tablice s simboli, ki jih prerišemo v knjižico), priložen pa je tudi zemljevid. Trenutno poteka tudi markiranje poti, saj ponekod vodi po orientacijsko zahtevnejšem svetu, prej pa je bilo tam brezpotje oz. neoznačene stezice.

Seveda se lahko preizkusimo in celotno Merjaščevo pot prehodimo v enem kosu ali pa se je lotimo lahkotneje in jo prehodimo v več etapah. Težavo lahko predstavlja le logistika, saj so izhodišča in cilji mnogokrat daleč narazen. Takrat se lahko odločimo za vrnitev po isti poti ali pa si uredimo prevoz nazaj na izhodišče. Skrajna rešitev je vrnitev na izhodišče po cesti, kar utegne turo pogosto precej podaljšati.

Informacije

Vodnika: Jože Drab: *Merjaščeva pot*. OŠ Sostro, 2022. Marjan Pergar: *Posavsko hribovje*. PZS, 2004.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000.

Občina Dol pri Ljubljani, Geodetski inštitut Slovenije, 1: 25.000.

Merjasec se predstavi

Merjasec je moški predstavnik divjega prašiča ali divje svinje, ki je razširjen po vsej Sloveniji. Njegovo prisotnost spoznamo po razritih tleh v gozdovih in na travnikih, z ritjem pa povzroča škodo tudi na kmetijskih zemljiščih. Divji prašič ima čokato telo, dolgo do dva metra in visoko do metra, s ščetinasto dlako črnorjave barve. Merjasci lahko tehtajo do dvesto kilogramov in imajo velike ukrivljene čekane. Divji prašiči so previdne živali, aktivni so največ ponoči. Podnevi pogosto ležijo, zvečer pa se odpravijo na pašo. V gozdnih tleh iščejo korenice, ličinke žuželk, črve, polže, jajca in mrhovino. Teknejo jim tudi želod, žir, kostanj, lešniki, krompir in korenje ter drugi podzemni pridelki. Živijo v tropih več samic in šibkejših samcev, stari merjasci pa so samotarji.

Razgledni stolp na Debnem vrhu
Foto Andreja Tomšič Drab

V tej številki *Planinskega vestnika* predstavljamo štiri zanimive ture, ki so krožne in zato ponekod ne sledijo popolnoma Merjaščevi poti. Vse te poti so lahko dostopne, so pa določeni deli v mokrem nekoliko zahtevnejši in terjajo previdnost pri gibanju. Nekateri odseki poti potekajo po zasebnih zemljiščih, zato upoštevajmo lastnikove želje in lastnino. Električni pastirji v poletnem času oziroma takrat, ko se pase živina, preprečujejo dostope na nekatere vrhove. Ne skačimo čeznje. Če obstajajo prehodi skozi električne pastirje, jih moramo po prehodu spet zapreti za seboj. V zimskem času teh težav večinoma ni.

Knjižice *Merjaščeva pot* so na voljo v tajništvu OŠ Sostro, v pisarni PD Ljubljana Matica in v Brunarici Zadvor. ●

Pugled Foto Jože Drab

Molnik in Pugled sta hriba, ki se dviguje-ta med Sostrim in Škofljico. Zaradi kratkih dostopov bolj služita rekreativcem za popoldanski trening kot resen samostojni cilj. Če ju skupaj povežemo v krožno turo, pa lahko dobimo spodoben planinski pohod, primeren za vsakogar in skoraj v vsakem vremenu. Vrh Molnika sestavljata pravzaprav dva vrhova: glavni je sicer zahodni vrh, saj je vzhodni malenkost nižji, a je gostoljubnejši. Pugled nam za razliko od Molnika nudi tudi nekaj razgleda. Na vrhu stojita velik spomenik NOB in drog z zastavo.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. V mokrem moramo biti pazljivi pri spustu s Pugleda.

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 520 m

Izhodišče: Parkirišče pri Brunarici Zadvor, 300 m. Iz Ljubljane se peljemo po vzhodni obvoznici, na prvem križišču gremo desno po Cesti II. grupe odredov in za bencinsko črpalko zavijemo ponovno desno na Cesto 13. julija. Po

600 metrih se desno odcepi kratek dovoz do parkirišča pred Brunarico. V nočnem času in zgodaj zjutraj je zapornica še spuščena, zato parkiramo desno pod njo.

WGS84: N 46,0311, E 14,5956

Koče: Na poti ni planinskih koč, so pa okrepčevalnica Brunarica Zadvor, 300 m, gostilnica Orle, 450 m, gostilna pri Kovaču, 280 m.

Časi: Izhodišče–Orle 0.45 h

Orle–Molnik 0.45 h

Molnik–Pugled 2.30 h

Pugled–izhodišče 1.30 h

Skupaj 5.30 h

Sezona: Vse leto

Vodnika: Jože Drab: *Merjaščeva pot*. OŠ Sostro, 2022; Marjan Pergar: *Posavsko hribovje*. PZS, 2004.

Zemljevid: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000.

Vzpon: Z izhodišča gremo naravnost po trim stezi Zadvorskega hriba. Nadaljujemo navzgor po označeni široki poti vse razpotja, kjer se z desne priključi pot od cerkve sv. Urha in Dobrunjskega hriba. Tu za kratek čas prestopimo

Kržareja, 707 m

Tako kot v Nepalu reka Kali Gandaki se tudi v Ljubljanski Himalaji med številnimi vrhovi zajeda potok Besnica. Hoja po njenih grebenih je eden najlepših sprehodov v osrednji Sloveniji. Lepi razgledi, številni vrhovi in naselja nas ne bodo pustili ravnodušnih. Je pa celotna pot zelo dolga in zahteva dobro kondicijo ter ves dan. Primerna je tudi za turne kolesarje. Če želimo, lahko turo skrajšamo oz. razdelimo na več delov, a si moramo prej organizirati logistiko prevozov oz. upati na uspeh pri avtoštopanju.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Težavo lahko predstavljajo nekateri vrhovi (Javorski vrh, Teličnica, Lanišče), ki so v zasebni lasti in ograjeni z električnimi pastirji ter zato dostopni le v zimskem času, oz. ko se tam ne pase živina.

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: Okoli 1100 m

Izhodišče: Podgrad, 280 m. Iz Ljubljane se peljemo skozi Zalog do odcepa

desno pod progo za dolino Besnica.

Na koncu kraja Podgrad parkiramo na parkirišču na levi strani ceste.

WGS84: N 46,0664, E 14,6369

Koča: Dom Radioamaterjev na Žagarskem vrhu, 627 m, telefon +386 31 834 333.

Časi: Izhodišče–Stari grad 0.30 h

Stari grad–Debni vrh 0.30 h

Debni vrh–Žagarski vrh 1.15 h

Žagarski vrh–Teličnica 1.30 h

Teličnica–Kržareja 1 h

Kržareja–Prežganje 1 h

Prežganje–Grmadnik 2 h

Grmadnik–izhodišče 0.40 h

Skupaj 9 h

Sezona: Vse leto

Vodnika: Jože Drab: *Merjaščeva pot*. OŠ Sostro, 2022; Marjan Pergar: *Posavsko hribovje*. PZS, 2004.

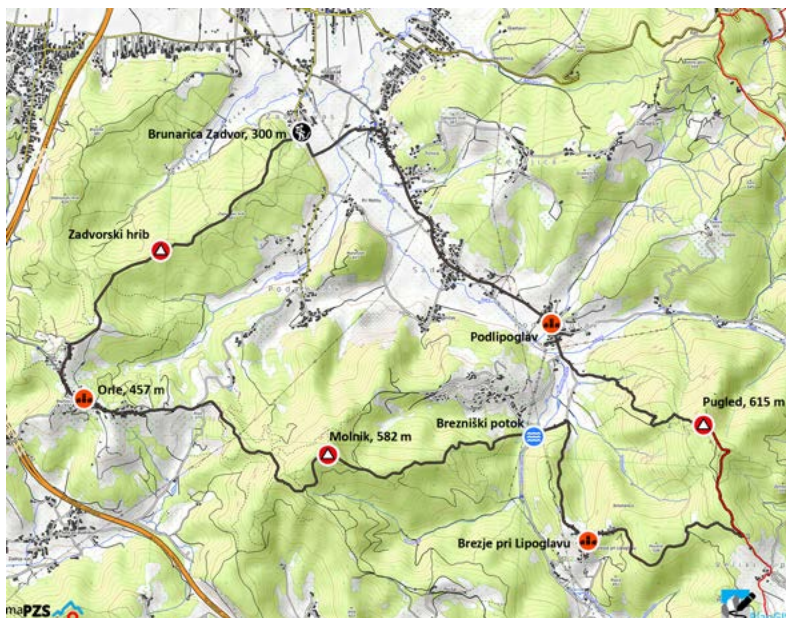
Zemljevid: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000 (ne v celoti).

Vzpon: Z izhodišča gremo čez cesto mimo informativne table, ki opisuje Ostrovrharjevo pot. Držimo se kolo-voza levo, sprva položno ob travniku,

nato strmeje na sedlo pod starim gradom Osterberg, kjer je tudi nekaj klopi in informativna tabla. Do ruševin gradu levo je le kratek vzpon. S sedla nadaljujemo desno skozi gozd navzgor do grebena in po njem levo navzgor do vrha, na katerem stoji lesen razgledni stolp.

Nadaljujemo po široki grebenski poti do prelaza Pečar, kjer nas tabla usmeri na asfaltno cesto za Javor. Vzpenjamo se dokaj strmo. Če želimo, lahko pot podaljšamo na bližnji vrh Babna gora, 544 m, na naši desni, kar nam vzame približno 15–20 minut. Nadaljujemo po cesti, dokler nas markacije pri kozolcu ne usmerijo levo na kolovoz in pozneje na travnik do razglednega Žagarskega vrha, 637 m, s kočjo Dom radioamaterjev.

Nadaljujemo po grebenski cesti na vzhod do razpotegnjene vasi Javor. Levo navzgor lahko pozimi dosežemo Javorski vrh, 641 m, nato pa sestopimo do Javorskega prevala, 555 m. Na drugi strani se po asfaltirani cesti

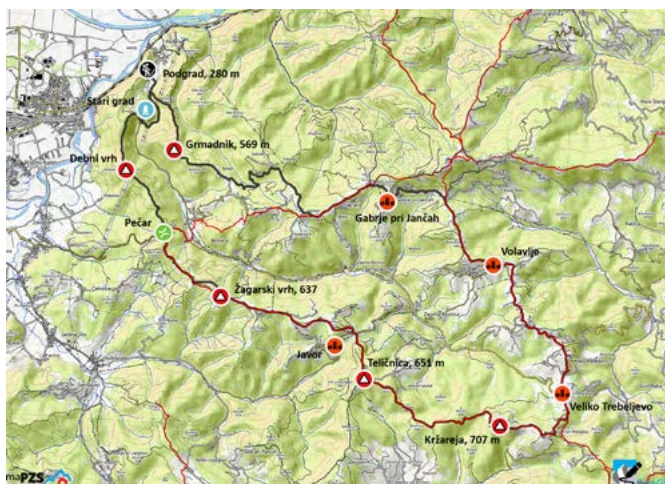
Rumeno-črne markacije Merjaščeve poti nas usmerijo na stezo mimo vpisne skrinjice, strmo navzdol do položnega kolovoza in po njem levo. Pot vijuga vse niže, na razpotjih pa izbiramo širši kolovoz. Ko dosežemo asfaltirano cesto na dnu doline, gremo levo po njej nekaj 100 metrov do levega ovinka. Pri hišni številki 37 krenemo desno na kolovoz v gozd. Ponekod zaraščen kolovoz nas pripelje v vas Brezje pri Lipoglavu, kjer moramo levo navzgor. Asfaltirana cesta preide v makadamsko in skozi gozd po južni strani obidemo vrh Povšnika, 538 m (dostop na vrh nam vzame le nekaj minut). Na križišču gremo za markacijami levo, mimo tabel "Pot pod Pugledom" in po kolovozih dosežemo vrh Pugleda.

Sestop: Z vrha Pugleda se spustimo strmo navzdol po poti na zahodno stran proti Ljubljani. Številne poti vodijo vse do vasi Podlipoglav. Tam moramo po cesti skozi Sadinjo vas do Sostra. Pri gostilni Kovač gremo levo po poljski cesti do izhodišča.

Jože Drab

občinsko mejo in gremo do vasi Orle, 457 m. Sredi vasi se desno odcepi cesta, po kateri lahko v kratkem dosežemo Gostilnico Orle z razglednim stolpom. Nadaljujemo naravnost po asfaltirani cesti do konca vasi in naprej navzdol do križišča pri kamnolomu. Tu

moramo naravnost navzgor po širšem kolovozu, ki obide kamnolom in se nadaljuje proti vzhodu. Markacije nas lepo vodijo vse do vrha Molnika s klopami in vpisno knjigo. Drugi del ture začnemo s spustom v dolino Brezniškega potoka.

in Prežganjskega hriba pri cerkvi sv. Marjete. Tik pod njo sta Podružnična šola Prežganje in Gostilnica Marjeta. Naša pot se nadaljuje po cesti sprva navzdol, nato navzgor do vasi Volavljje. Najvišja točka vasi - vrh Lanišče - je ograjen z električnim pastirjem in dostopen predvsem pozimi.

Na drugi strani se spustimo do križišča in krenemo levo skozi vas Gabrje pri Jančah v vas Vnajnjarje. Markacije nas s ceste usmerijo desno na kolovoz in mimo vrha Tičenca, 684 m, in sadovnjaka spet dosežemo cesto. Sledimo Borovničevi in Merjaščevi poti skozi dolino Grdolskega potoka, mimo domačije Tomaž in Španovega vrha, prečimo vrh Grmadnik, 569 m, in še pred vrhom Murjevka dosežemo odcep Ostrovrharjeve poti levo. Po njej sestopimo do izhodišča v dolini Besnica. Lahko pa nadaljujemo po grebenu vse do Lazarjeve domačije pod Lazarjevim vrhom, 452 m, od koder se po cestah spustimo v Podgrad in do izhodišča.

Jože Drab

vzpnejo na vrh Teličnica, 651 m, nad vasjo Ravno Brdo. Markacije nas usmerijo na makadamsko pot jugovzhodno, za kratek čas izven ljubljanske občine, in po kolovozu mimo vrhov Brešče, Križatec in Breznica dosežemo vas Mali vrh. Tik nad prvo hišo je vrh Kržareja, 4. najvišji vrh ljubljanske občine, na katerega se strmo vzpnemo po zahodni strani ali po cesti z vzhoda.

Na razglednem vrhu je vodohram, nekoliko nižje pa zanimiv zasebni bivak.

Sestop: Z vrha gremo po razgledni asfaltirani cesti vzhodno skozi vas Mali vrh do križišča (desno Grosuplje), mi pa zavijemo levo in navzdol v vas Veliko Trebeljevo. Nadaljujemo do križišča (levo dolina Besnice), mi pa nadaljujemo naravnost skozi vas Malo Trebeljevo in naprej navzgor do vasi Prežganje

V mesečini lepih noči se zbirajo gozdne vile na vrhu Vodice. Na sosednjem vrhu onstran Panške reke pa v hribu Cirje skrajše kopljejo zlato. Tako nekako pravljичno zveni napoved te ture. Resnica je drugačnja. Na Vodících veselo rijejo divje svinje in v notranjosti Cirja ni zlata, temveč rovi nekdanjega režima za primer atomske vojne. Tura zahodno in severno od Panške

reke spada med najmanj obljudene, če ne že kar divje predele Ljubljane. Po "zaslugi" nove Merjaščeve poti je zdaj označena in vabi vse ljubitelje samote in divjine. Vzhodni in južni del krožne poti je bolj obljuden. Vodi sicer po meji oz. malo že izven ljubljanske občine, a se odlično dopolnjuje v celoto in je po njem speljana celo turnokolesarska pot.

Na vrhu Vodice Foto Jože Drab

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

V mokrem in snegu so spusti lahko nevarni za zdrs.

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: Okoli 1100 m

Izhodišče: Cesta Sostro–Javor, 380 m.

Iz Ljubljane se peljemo vzhodno skozi naselje Sostro. V kraju Podlipoglav krenemo levo, na naslednjem križišču pa spet levo proti vasi Javor. Po 1,4 km od križišča pridemo do odcepa makadamske ceste pri sotočju Javorske in Panške reke. Tu sta prostor za piknike in nekoliko naprej strelišče v opuščnem kamnolomu. Parkiramo ob cesti. WGS84: N 46,0117, E 14,6704

Časi: izhodišče–Cirje 0.30 h

Cirje–Vrh za Apnišem 0.20 h

Vrh za Apnišem–Debeli vrh 0.20 h

Debeli vrh–Pance 0.30 h

Pance–Vodice 1 h

Vodice–izhodišče 0.40 h

Skupaj 3.30 h

Sezona: Vse leto

Vodnik: Jože Drab: *Merjaščeva pot*. OŠ Sostro, 2022.

Zemljevid: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1:50.000 (ne v celoti).

Vzpon: Z izhodišča gremo mimo vhoda v strelišče in takoj zatem zapustimo makadamsko cesto po dolini ter krenemo po kolovozu navzgor. Sledimo rumeno-črnim markacijam Merjaščeve poti skozi gozd. Držimo se desno, vrh hriba obidemo po desni. Ko na levi strani ni več pobočja, smo na križišču. Levo lahko v kratkem po slabo vidni stezici dosežemo vrh Cirje, 512 m. Nadaljujemo naprej po kolovozu na vzhod. Na razpotju se držimo leve. Ponekod zaraščena pot po dolinici ob potoku doseže izvir potoka, kjer smo na razpotju. Levo sledimo markacijam na Vrh

Janški hrib, 794 m

Najvišji je pa le najvišji, čeprav nima niti 800 metrov. Pa naj nas višina ne zavede. Na Janški hrib v vasi Janče vodijo številni, solidno dolgi dostopi in tudi višinska razlika ni ravno zanemarljiva. Popularnost tega vrha dvigujeta planinska koča in zelo lep razgled na Ljubljansko kotlino in gore nad njo v ozadju. In seveda lahka dostopnost za manj sposobne, saj se do vrha lahko pripeljemo tudi po cesti. Mancin vrh ali z drugim imenom Vrh Zidu, 747 m, je drugi najvišji vrh ljubljanske občine in zanimiv dodatek turi, ki nam vzame le eno dodatno uro. Vrh je zanimiv predvsem zaradi strelišča na vrhu, a kadar imajo tam strelske vaje, dostop žal ni mogoč.

Na vrhu Vodice Foto Jože Drab

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot. Orientacija je ponekod zahtevnejša.

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 660 m

Izhodišče: Parkirišče pri sotočju Gobnika in Gostinškega potoka, 600 m. Iz Ljubljane se zapeljemo skozi Zalog in po petih kilometrih pridemo do podvoza pod železniško progo, kjer nas smerna tabla usmeri desno pod progo. Nadaljujemo še slabih 300 m, kjer je v desnem ovinku manjši prostor za nekaj avtomobilov. WGS84: N 46,0765, E 14,6691

Koča: Planinski dom na Jančah, 792 m, telefon +386 31 262 283

Časi: Izhodišče–Lipavčev grič 1 h

Lipavčev grič–Mancin vrh 1.15 h

Mancin vrh–Janče 1 h

Janče–Gabrje 0.30 h

Gabrje–izhodišče 1 h

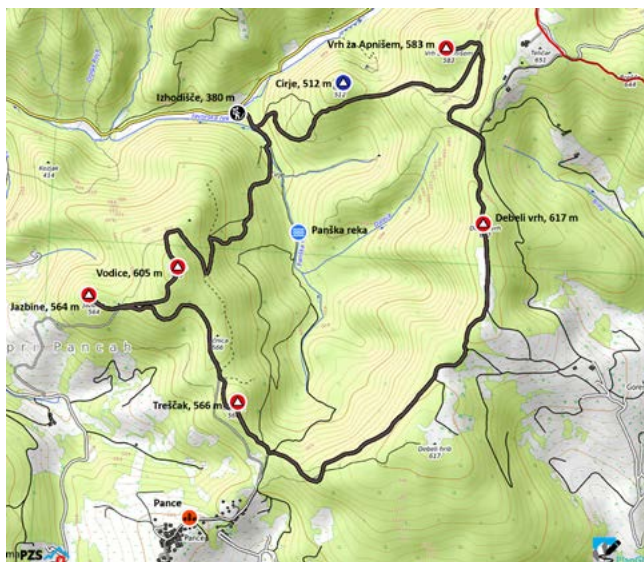
Skupaj 5 h

Sezona: Vse leto

Vodnika: Jože Drab: *Merjaščeva pot*. OŠ Sostro, 2022.

Proti Jančam Foto Jože Drab

za Apnišem, 583 m. Z vrha sestopimo nazaj do izvira in krenemo levo in nato desno po markirani poti navzgor. Kmalu dosežemo greben in makadamsko cesto pri hiši št. 19. Levo bi prišli na vrh Teličnice, 651 m, in če imamo čas, se lahko sprehodimo še do tja. Sicer nadaljujemo po grebenski cesti desno. Sledimo turnokolesarskim modro-belim

oznakam. Kolovoz nas vodi skoraj čez Debeli vrh, 617 m, in desno od Debelega hriba, skoraj do prvih hiš vasi Pance. Bodimo pozorni na merjaščeve markacije, ki nas v zadnjem levem ovinku pred vasjo povedejo desno. Sledimo grebenski poti na vrh Treščak, 566 m. Z vrha strmeje sestopimo na sever do gozdne ceste, ki ji sledimo proti vasi

Selo pri Pancah. Pri znamenju in klopci smo na razpotju. Naravnost navzgor lahko v nekaj minutah dosežemo še en skrit vrh, Jazbine, 564 m, desno pa gremo na kolovoz, ki obide vrh Vodice. Kolovoz zapustimo in sledimo markacijam skozi gozdno pobočje na vrh Vodice.

Sestop: Z vrha gremo po slabo vidni markirani stezi na sever, dokler spet ne pridemo na kolovoz. Po njem gremo desno, in ko se konča, nadaljujemo po stezi zložno navzdol na vzhodno stran hriba. Dosežemo širok gozdni kolovoz in krenemo po njem navzdol ostro levo. Ko se kolovoz rahlo vzpne, moramo zaviti desno strmo navzdol po slabšem kolovozu. V rahlem desnem ovinku smo na razpotju: levo se odcepi komaj vidna markirana steza, ki kmalu preide v ponekod zelo zaraščen kolovoz ter nas pripelje v dno doline. Desno pa pridemo na širši kolovoz, ki se prav tako spusti v dolino, a precej više, zato nas čaka daljša pot. V obeh primerih pride mo v dolino Panške reke in po makadamski cesti do izhodišča.

Jože Drab

Marjan Pergar: *Posavsko hribovje*. PZS, 2004.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000; *Občina Dol pri Ljubljani*, Geodetski inštitut Slovenije, 1: 25.000.

Vzpon: Z izhodišča gremo v stransko dolino ob potoku Gobnik navzgor. Po 300 m pridemo do razpotja. Zapustimo dno doline in se usmerimo levo navzgor. Sledimo širokemu kolovozu,

ki nas pripelje na greben in višje do gozdne ceste. Tik nad njo je vrh Lipavčev grič, 642 m, ki leži v občini Dol. Nadaljujemo po markirani poti mimo domačije Andrejevca in dosežemo asfaltirano cesto, ki iz Laz vodi na Janče. Tej cesti nato sledimo do križišča z znamenjem pod Jančami. Če izberemo obisk Mancinega vrha, moramo levo navzdol skozi vas Tuji grm. Na

vzhodnem koncu vasi, kjer markirana pot vodi levo po makadamski cesti proti Litiji, moramo navzgor po makadamski cesti, ki nas mimo lovske kočice pripelje do zapornice in stražarskega stolpa. Do strelskega poligona na vrhu je nato le še nekaj metrov.

Vrnemo se nazaj v vas Tuji grm in na zahodni strani vasi zapustimo asfaltirano cesto ter krenemo levo po markirani stezi do vasi Janče. Koča stoji skoraj na najvišji točki.

Sestop: Z vrha sestopimo čez travnik do kapelice ob cesti in naprej mimo podružnične šole Janče. Planinske markacije nas malo nižje usmerijo desno na pot pod Zavrhom, 718 m, ali kar čez njegov travnati vrh. Spustimo se v vas Vrninarje in takoj krenemo po makadamski cesti desno na sever. Mimo Taborniške kočice Breza in komaj opaznega vršička Kosivna ravan, 627 m, se spustimo v dolino potoka Gostinca in po njej naprej do izhodišča.

Jože Drab

Slepko in goba

Tisto jesen so po vsej Zadnjici noč za nočjo kot nore poganjale gobe vseh vrst: velike in majhne, užitne in strupene, debelušne in suhljate. V bližini gobanov se je takrat naselila družina Slepčevih. Če Dixie ne bi bila tako radovedna, jih tudi gospodična nikoli ne bi opazila. Ker pa se v Pravljičariji vedno zgodi tisto, kar se domišljiji zazdi, je tudi današnja zgodba nekaj čisto posebnega.

Na začetku se je po dolgem in vročem poletju brez kaplje dežja v planinah nad Zadnjo dolino in v njenem osrčju spet prikazala Jesen. Odeta v zeleno-rumeno listje v barvah zorečih limon, z rdečimi lički in temno rjavimi lisami po vratu in rokah se je, obuta v visoke škornje, posute z zlatimi macesnovimi iglicami, zlagoma pomikala čez drn in strn. Vsak listavec, ki jo je opazil, je sledil njenemu navdihu in se odel v najmodernejše jesenske barvne odtenke. O, kako čudovito je bilo zreti tja gor proti mešanim gozdovom, kjer so rdeče rumenorjavi toni ustvarjali čudovite kontraste z različnimi odtenki večno zelenih iglavcev. Odprtih ust so jih občudovali planinci in pohodniki, izletniki so se ustavljali in fotografirali najbolj imenitne jesenske pejsaže, ravnodušni pa niso ostali niti vsega lepega vajeni domačini.

"Letos je pa res ena čudovita jesen," je razneženo vzkliknila gospodična pred svojo hiško pod Triglavom. A je njeno navdušenje zbledelo skupaj s prvimi dežnimi kapljami, ki so takoj za Jesenjo priškrabljale izpod nenadoma potemelega neba.

Presušena zemlja se je znova napojila in ker se toplota še ni umaknila prihajajočemu mrazu, so se po gozdovih, travnikih in pašnikih začele prebujati gobice.

"Jaz sem sirovka! Obožujem krompirjevo in smetanovo družbo," se je prva pretegnila in *považila* oranžnica, ki je pokukala na plano v travi pod grmičjem.

"Jaz pa sem zelena mušnica in se me vsi izogibajo, saj sem menda smrtno nevarna," se je pohvalila malčica z zelenim klobukom na svojem slokem trupu.

"Ha, meni pa pravijo lisička, čeprav ji nisem prav nič podobna. Saj nimam niti nog niti smrčka," je vzkliknila navihanka v njuni bližini.

"Ja, saj meni tudi pravijo smrček, pa nimam nobenega gobčka. Ljudje so pač malo čudni! Sem pa menda najbolj okusna in tudi ena najdražjih gob nasploh," je vzkliknila gobica na koncu travnika.

"Seveda, seveda, ampak imaš tudi drugo ime. Pravijo ti mavrah! Za povrh pa sedaj sploh ni tvoj čas, saj nisi jesenska goba. Prebuditi bi se moral spomladi, da veš," mu je poznavalsko razložila tista, ki se je predstavila za štorovko.

Nekaj malega o Slepčevih

Medtem ko so se gobice razigrano predstavljale in uživale na prostem, so se med njimi znašli tudi njihovi ljubitelji. Ni minilo dolgo, ko so se užitne znašle v njihovih košaricah, kmalu zatem pa začinile vse mogoče jedi: polento, umešana pečena jajčka, ajdove žgance, krompir, prikuhe in različne omake, medtem ko so njihove strupene prijateljice večinoma uspele preživeti vse do svojega naravnega konca. Saj si vendar nihče ni želel prezgodaj umreti ali imeti prebavnih motenj zaradi njihovega zaužitja! Drži – nihče razen Slepka, najmlajšega člana družine Slepčevih, ki si je svoj dom uredila pod mogočnim vražjim gobanom. Ti breznogi kuščarčki so se resda zdeli strašansko podobni kačam, a to vseeno nikoli niso bili. "Ampak če bi vas kdaj kdo dražil ali vam želel kaj hudega storiti in ne bi imeli časa za beg, pa le urno zasikajte, da ste strašansko nevarna in čisto prava grozna kača strupenjača, za nameček pa še malo privzdignite glavo. S tem boste sovražnika hitro prepodili," je svoje mlade učila njihova mama.

"Mamica, laganje je vendar zelo grdo in nepri- merno," jo je opomnil prav Slepko. A mu je ona brez dlake na jezičku razložila, da je v primeru hude nevarnosti laž edina in najboljša rešitev.

Prav zaradi večje varnosti sta se Slepčeva *tastara* skupaj s šestimi mladiči pred kratkim naselila pod vražjim gobanom. Mama Slepka se je zelo bala za svoje otroke in je vraževerno verjela, da jih bo vražji goban obvaroval pred nesrečo, ki prestrašenim preti na vsakem koraku. Edina sreča, da je bil oče Slepak bolj pogumen in so se mladi raje kot po mami zgle- dovali po njem. Ker pa je vražji goban, ki jim je nudil domovanje, rasel pod smrekami na gospo- dičinem travniku, je bilo le še vprašanje časa, kdaj se bodo spoznali ...

Tistega deževnega jutra so se Slepčevi stari in mladi namenili na jesenski obisk k sorodnikom na drugo stran Soče. Plazili so se in vijugali med listjem in travami, po kamenju in pesku, da so se končno vsi utrujeni priplazili do cilja. Tam je mama tako kot običajno najprej preštela svoje otroke: "Eden, dva, tri, štiri, pet ... Joj, kje pa je šesti?" se je ustrašila, ko je ugotovila, da enega ni med njimi. Zaradi velike podobnosti sprva nihče ni vedel, katerega med njimi ni, slednjič pa so le ugotovili, da pogrešajo najmlajšega.

"Ojoj, le kje se je izgubil Slepko? Da se mu ni kaj hudega zgodilo?" je tarnala prestraše- na mama. Vsa Slepčeva rodbina ga je iskala, a našel ga ni nihče.

Nesrečni dogodivščini naproti

Slepko je bil zadnji v dolgi družinski vrsti. Vsi njegovi bratje so veselo vijugali in se plazili za mamo in očijem, on pa je bil tako radoveden, da se je neprestano ustavljal in jih slednjič izgubil izpred oči.

"Juhuhu! Zdaj pa lahko grem po svoje," si je pogumno zavriskal, saj ni bil niti malo prestra- šen.

In je res prav hitro odkolovratil po svoje. Vreme mu je šlo zelo na roke, no – na luske, saj je vlaga v zraku poskrbela, da se je s svojimi gladkimi luskami, ki so mu kot strešniki prekrivale gibko telo, brez težav pomikal, kamor si je zaželel. In želja je imel veliko. Že dolgo si je nameraval ogledati tisti greben na pobočju bližnje Sovatne, mikal ga je bistri izvir pod Berebico, še posebno pa ga je zanimalo, kakšen okus ima vražji goban. Vse življenje je goltal le pajke, deževnike in polže, zdaj pa si je, brez maminega nadzora, končno lahko privoščil prepovedano gobo, za katero je pravila, da je smrtno nevarna.

"Ha, ha, ha, smrtno nevarna, ja," se je tiho po- smehoval Slepko. "Pajadaja. Prav gotovo je goban tako zelo okusen, da ga hoče mama sama pojesti," si je mislil vsakič, kadar je po- slušal njeno svarilo. Ko je končno pred seboj ugledal ravno prav velikega, je brez premisleka z užitkom zagrizel vanj. Nenavaden okus ga je tako premamil, da je grizel in goltal brez pomi- sleka. Goban ni pisnil ne bev ne mev, le pomo- drel je in se stisnil vase. Slepko je grizljal in se basal, vse dokler mu ni postalo slabo. Sprva je mislil, da mu bo pomagalo sonce, ki je pravkar pokukalo izza oblakov, zato se je brž nastvil njegovim žarkom. Vendar mu ni odleglo. O ne! Še huje mu je postalo in če bi mogel, bi z ve- seljem izbljuval težko kepo, ki jo je čutil na dnu želodčka. Bolečine so se nazadnje tako okrepile, da je nesrečnež od vsega hudega padel narav- nost v nezavest in zaprl svoje bistré oči.

Le kje se skriva rešitev?

Tudi gospodična je šla nabirat gobe in s polno košaro mladih jurčkov se je zelo dobre volje vračala domov. Dixie, ki jo je spremljala, je na enem od obronkov zagledala negibnega slepca. Prav previdno ga je dregnila s smrcikom, on pa se ni premaknil niti za las, ampak je še naprej čisto mirno ležal brez znamenja življenja.

"Hov, hov! Kaj pa ti je? Menda ja nisi umrl, saj si vendar še otrok?" se je čudila psička in še naprej drezala v negibneža, dokler ju ni opazila gospo- dična.

Kar odskočila je od neljubega presenečenja, ko je zagledala majhno kačo. Ko je ugotovila, da ne gre za kačo, ampak le za navadnega slepca, je vzkliknila: "Le kaj mu je, da se ne premakne?"

Slepec je na svojo srečo obležal čisto blizu napol snedenega vražjega gobana, zato ji je hitro postalo jasno, kaj se je zgodilo. Ampak če se je res najedel gobana, mu ni več pomoči, saj je bil mladiček očitno mrtev. Kar smrt vzame, človek ne more rešiti, je bila prepričana, zato je le sočutno zmajala z glavo, mu zaželela večni mir in pokoj ter se odpravila pečenim jurčkom naproti. Dixie pa se ni tako hitro predala. Stekla je naravnost do učenega zdravilca ježka Pleška. "Kaj me nadleguješ, danes imam prosto, saj je nedelja. Vrni se jutri," jo je napodil, še preden je pitbulka sploh uspela izustiti, zakaj ga potre- buje. Zato je glasno zalajala: "Hov, hov, hov, to pa že ni prav. Tam zunaj umira mladi Slepko, ti pa bi mu odrekel pomoč, ker je nedelja? Brž spakiraj vse, kar rabiš! Daj, daj pohiti, saj gre za življenje!"

Plešek potem res ni imel izbire, zato je hitro po-grabil svojo torbo z zdravili in se prepustil Dixie-jinim zobkom, da so ga zagrabili in kot mladega mačka izpustili iz gobca šele pred negibnim Slepkom.

"Hm, hm ... Nič dobrega ne kaže, srce mu ne bije, torej je tale tu umrl," je po vseh preiskavah s suhim glasom slednjič izdaval zdravnik. V znak spoštovanja je s plešaste glave snel klobuk in se ponižno zazrl v mrtvaka.

Dixie pa se še vedno ni predala. S svojim glasnim laježem je priklicala samo vilo Aliv. "Ja, zakaj pa tako močno lajaš? Saj se bodo začele krušiti stene gora, če takoj ne utihneš," se je ta ujezila, preden je zagledala ubožčka na tleh. Potem se je tudi ona pridružila žalujočemu ježku in se poklonila pokojniku.

"Pa kaj je narobe s teboj? A mu ne boš pomagala?" njenega ravnanja mi mogla razumeti Dixie. "Le kako naj mu pomagam jaz, če mu niti Plešek ni znal?"

"Le kako, le kako?! Ma kaj še čakaš, saj imaš vendar čarobno paličico. Menda je nisi pozabila doma?" se je ustrašila Dixie.

Slepka je še posebno zanimala, kakšen okus ima vražji goban. Vse življenje je goltal le pajke, deževnike in polže, zdaj pa si je, brez maminega nadzora, končno lahko privoščil prepovedano gobo. Ilustracija Jernej Myint

Vila Aliv je z levo rokico iz desnega žepka nemudoma izvlekla čarobno paličico, saj je ni pozabila doma. Ob čarobnem uroku abrakadabre je z njo švisnila po zraku in vzkliknila: "En, dva, tri, Slepko se zbudil!"

"Ojoj, kako mene boliiiiii trebuh," je začel javkati oživiljeni Slepko.

"Kaj pa si pojedel?" so se začudili Dixie, ježek Plešek in vila Aliv.

"Vražjega gobana."

Nato je Ježek Plešek brž zmešal tak zdravilni napoj, da je malemu bolniku odleglo. Ja, res mu je odleglo, ampak pozabil pa ni nikoli. Že star in betežen je Slepko ob vsaki priložnosti vsem, ki so poslušali, v poduk z žarom v očeh še vedno pripovedoval zgodbo, ki ste jo ravnokar prebrali. ○

Majda Debeljak

Tihe priče zgodovine

Med Sabotinom in Kanalom

Vrh Sabotina

Foto Majda Debeljak

Goro Sabotin so v letih po prvi svetovni vojni obiskovali predvsem Italijani. Ko pa je Italija leta 1940 vstopila v drugo svetovno vojno, so ti obiski prenehali. Leta 1943 je skozi to območje potekala bojna črta, ki je obkoljevala Gorico; mesto je bilo takrat močno porušeno. Novembra istega leta so vrh zasedli Nemci in se nato aprila 1945 umaknili.

Gorica je med vojnama z Rapalsko pogodbo pripadla Italiji, po drugi svetovni vojni pa jo je zasedla jugoslovanska vojska, ki se je morala junija 1945 od tam umakniti. S podpisom Pariške mirovne pogodbe leta 1947 so čez sabotinski greben potegnili novo državno mejo med Italijo in Jugoslavijo. Greben je postal del tako imenovane železne zavese, zato je bil pristop nanj pol stoletja onemogočen, vse do osamosvojitve Slovenije. Hkrati je bil otežen dostop do Goriških brd – z edino cestno povezavo iz Plav v Soški dolini čez preval Vrhovlje. Po podpisu sporazumov med Italijo in Jugoslavijo v mestecu Osimo pri Anconi v letih 1975 in 1983 so začeli graditi 7,6 km dolgo cesto in 1,6 km dolg koridor po italijanskem ozemlju.

Osimska cesta, ki se začne v Solkanu s Soškim mostom, je bila odprta leta 1985 in je znana tudi kot Sabotinska ali Briška cesta. Cestna dostopnost v Brda se je tako izboljšala, planinske poti pa so danes brez meja. Južno Sabotinsko pobočje od leta 1978 zaznamuje tudi kamnit napis TITO, črke merijo skoraj petindvajset metrov v širino, celoten napis pa skoraj sto v dolžino. Nostalgичen spomin na prejšnjo državo.

Solkan (103 m), nekdanje predmestje Gorice, je zelo staro naselje. V listinah je prvič omenjeno leta 1001 kot Castrum Silicanum, solkanska župnija sv. Štefana pa je iz leta 1192. V času velikega tolminskega punta 1713–1714 je bilo tod prizorišče spopadov med puntarji in fevdalno vojsko, dvesto let pozneje pa ga je zaznamovala prva svetovna vojna.

Kamniti in razgledni Sabotin (609 m) se iznad Goriške ravnine razteguje od jugovzhoda proti severozahodu. Nanj vodijo označene poti iz Solkana: delno zahtevna severna pot, sprva mimo HE Solkan, nato po vojaški mulatjeri na vrh; z Osimske ceste južna pot po stopnišču in pot Za koridorjem; Briška pot od odcepa za lovsko kočo Gonjače; Šmaverska pot in pot iz Podsabotina. Do parkirišča pod kočo na Sabotinu pripelje cesta iz Podsabotina; s parkirišča je možno vrh doseči tudi skozi jarke in kaverne. Iz Plav čez Vrhovlje pripelje cesta visoko pod Korado.

Na goro, italijansko imenovano Monte Sabotino, in še enkrat dlje proti Vrhovljam, Koradi in vse do Kanala organizira PD Valentin Stanič iz Kanala Pohod po stopinjah Valentina Staniča. Že od leta 1994 poteka

podnebnega področja, ki goro lepša z rastlinstvom omenjenih pasov. Opisanih je bilo več kot sedemsto rastlinskih vrst, in ko občudujemo naravo, pomislimo, da se je tako dobro ohranila tudi zaradi dolge zaprtosti območja. Občudovali smo rumene rože, bile so kot neznana osončja. Mimoidoči pohodnik, ki je s prijatelji prišel po Briški poti, je pojasnil, da je ime rože šebénik, in dodal, da so malo prej opazovali modrasa, ki se tam velikokrat zadržuje. Prav nad nami je takrat krila razprostrla velika ujeda. Sogovornik je povedal, da na tem grebenu jeseni preizkuša vzgonski veter tudi beloglavi jastreb pred selitvijo v južnejše kraje, skalni strnadi pa greben preletavajo ves čas, vse leto.

Pot čez greben spremlja večje število na skalnatih piramidah pritrjenih pojasnjevalnih tabel, ki poučijo o naravoslovnih značilnostih območja, o cerkvi sv. Valentina, o soški fronti, Parku miru ipd. Zelo vznemirljiv je podatek na eni izmed piramid, da so bile Banjščice, Sveta Gora in Sabotin v davnini enovita planota, ki jo je prerezala reka Soča.

Pot po meji označujejo mejni kamni, nešteti ostanki strelskih jarkov, zapuščeni bunkerji, stražnice na obeh straneh – v njih so do leta 1991 bivale stalne vojaške posadke. Pripadniki teritorialne obrambe iz Goriških brd so julija 1991 postavili drog pod sv. Valentinom in na njem izobesili slovensko zastavo.

Čez Korado

Ogledali smo si deloma rekonstruirane ruševine cerkvice sv. Valentina, sezidane že v 14. stoletju. Valentin Stanič je kot duhovnik 28 let služboval v Gorici.

Pogled s Korade seže daleč na jug, levo Sveta Gora, desno Sabotin.

Foto Majda Debeljak

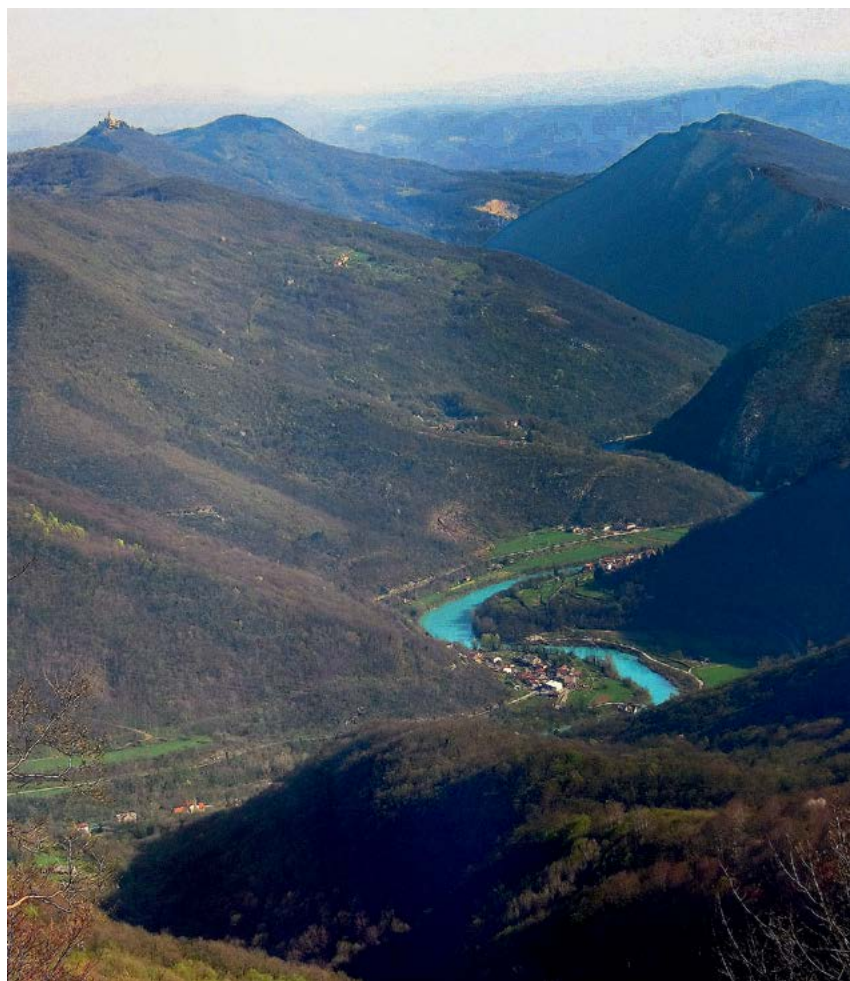
na zadnjo soboto v marcu, prekinjen je bil le v dveh covidnih letih. Kanalci praznujejo svoj občinski praznik 29. aprila, ki obeležuje dan Staničeve smrti.

Na Sabotin

Naša manjša družba se je v ranem jutru po južni poti podala v lastni režiji. En avto je čakal na parkirišču pri Solkanskem mostu, drugi pa pri železniški postaji v Kanalu. Prvi postanek na mostu Osimske ceste je bil namenjen občudovanju reke Soče, ki se je predstavila v akvarelni tehniki, navzgor proti toku pa se že dobro stoletje bohota starosta med železniškimi mostovi s 85-metrskim kamnitim lokom in je še zdaj največji kamniti most na svetu.

Za začetek smo se malce ogreli na cesti, prav kmalu pa so nas stopnice popeljale na stezo. Odpirali so se izjemni razgledi: proti jugu Vipavska dolina in Kras, stara in Nova Gorica, morje, Soča, pogled je valovil čez gričevnata Brda, Furlansko nižino, Julijske Alpe, vse do Karnijcev in Dolomitov. Na nasprotni strani se postavljajo Skalnica s Sveto Goro, Banjščice, Trnovska planota ... Spodaj, ob vzhodnem vznožju gore pa pohodnike spremlja brezčasna hči planin, upočasni tok po Goriški ravnici in priteče do morja pri Sovodnju (Savogna d'Isonzo).

Sabotin je vključen v območje Nature 2000 in leži na stiku predalpskega, submediteranskega in dinarskega

*Tihe priče zgodovine
Foto Majda Debeljak*

Vsako leto pa je na valentinovo, 14. februarja, pri tej cerkvi praznoval svoj god. Kot je v Drobtincah zapisal Anton Martin Slomšek, je Stanič prihajal iz Gorice, prečkal Sočo čez Pevmski most na briško stran in šel po Šmavski poti k cerkvi.

Od vrha Sabotina naprej pelje pot le po slovenskem ozemlju. Po rahlem spustu z vrha nas vabi hišna kočica Novogoričanov na Sabotinu. Ob njej je v nekdanji stražarnici urejen Park miru z muzejsko zbirko iz prve svetovne vojne in zbirko Severne Primorske

*Pred parkom miru na Sabotinu
Foto Majda Debeljak*

iz osamosvojitvene vojne 1991. Fotografije, vojaški predmeti in labirinti kavern ponudijo obiskovalcu vpogled v življenje vojakov, polno negotovosti in pomanjkanja, ter spodbujajo k premisleku o krutosti in nesmislu vseh vojn. Sabotin je danes del Poti miru od Alp do Jadrana, ki se navezuje na dediščino soške fronte. Gora je bila prizorišče hudih spopadov v prvi svetovni vojni in zaradi svoje lege nad Gorico ključna obrambna točka avstro-ogrske vojske, v kateri se je borilo dvaindvajset narodov. Že maja 1915 so malce pod vrhom zgradili sistem kavern, rovov, obrambnih položajev, zaklonišč, pa tudi vodovod in plavajočo hidroelektrarno na Soči, ki je proizvajala elektriko za črpalke, ventilacijo in razsvetlavo na gori. Z električno tovorno žičnico so iz Soške doline na Sabotin dostavljali živež in strelivo, enako tudi po mulatjeri iz Solkana, kjer danes poteka severna pot na Sabotin.

Avstro-ogrska vojska je kljubovala do 8. avgusta 1916, ko so goro zavzeli Italijani. Takoj so zgradili dovozno cesto z juga, na vrhu prebili stene proti vzhodu, proti Škabrijelu, Sveti Gori, Vodcam, Kuku in tja usmerili svoje topove. Vse obstoječe položaje avstro-ogrske vojske so prilagodili lastnim potrebam in že po vojni konec leta 1922 uredili dovozno cesto iz Vrhovelj. S piramidami so označili bojišče iz leta 1916 ter zgradili manjšo muzejsko stavbo. Veliko ostalin prve svetovne vojne je končalo tudi v zasebnih zbirkah ali med starim železom.

V nadaljevanju poti se slabi dve uri zlagoma spuščamo do prevalskega naselja Vrhovlje, ki leži ob cesti med Soško dolino in gričevnatimi Brdi: Šmartno, Gonjače, Vedrijan, Hum, Kojsko, Kozana in še mnogi, po vinogradništvu ter pridelovanju češenj in breskev znani kraji. Vmes so tudi nekatere zanimive, a žal zapuščene vasice, kot je Slapnik, kjer že 35 let ne živi nihče več. Od Vrhoveljskega prevala bi lahko sestopili tudi v naselje Plave z železniško postajo proti Novi Gorici oziroma Bohinju.

Pokrajina proti Koradi, ki je z 812 metri najvišja točka na poti, se spreminja v mehkoobježjo in zeleno: gozdički, pašniki, travniki, nekaj obdelanih polj, pot po

Valentin Stanič,

rojen 12. 2. 1774 v Bodrežu pri Kanalu, umrl 29. 4. 1847 v Gorici. Šolal se je v Trbižu, Celovcu in Salzburgu, kjer je bil leta 1802 posvečen v duhovnika, istega leta pa se je vrnil v domače kraje. O njem je Evgen Lovšin zapisal: "V osebnosti Valentina Staniča so bile harmonično združene dejavnosti pesnika, pisatelja in prevajalca, učitelja in vzgojitelja, prosvetnega in socialnega delavca, duhovnika, zdravnika, tiskarja, prosvetitelja, fizika, zemljepisca, veleturista in planinskega pisatelja, človekoljuba, ljubitelja živali in cvetja."

Valentin Stanig.

Ena od opisnih tabel na piramidi
Foto Majda Debeljak

lepih kolovozih, tudi po cesti. Na vrhu Korade si privoščimo nekaj več počitka, saj je planinsko zavetišče odprto, mi pa kar utrujeni, še bolj pa žejni. Po cerkvi na vrhu domačini Korado imenujejo tudi sveta Genderca. Menda to pomeni nemška Gertruda ali slovenska Jerica. Cerkvico so postavili že v 16. stoletju, med prvo svetovno vojno pa je bila porušena in 1936. leta ponovno obnovljena. Na vršnem travniku stoji trikotniško znamenje in uživamo lahko ob novih razgledih. Z vrha Korade bi lahko skozi zaselek Medveja v slabi uri in pol sestopili do železniške postaje Plave. Po krajšem spustu se pot vzpne na sleme Kanalskega Kolovrata s sv. Jakobom na vrhu ter s pogledi na Benečijo in Zahodne Julijce. V dobrih dveh urah se pot z vrha prevleče skozi Ravne in Gorenjo vas do Kanala.

Solkani–Sabotin–Korada–Kanal

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Višinska razlika: Pribl. 1000 m

Izhodišče: Parkirišče v Solkanu, Osimska cesta

Časi: Izhodišče–Sabotin 1.30 h

Sabotin–koča na Sabotinu 1.30 h

Koča na Sabotinu–Vrhovlje 1 h

Vrhovlje–Korada 2 h

Korada–Kanal 2 h

Skupaj 7–8 h

Sezona: Kopni letni časi

Zemljevid: Posočje. Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija, 1: 40.000.

Urnitev v Kanal

Čez Sočo v Kanal so prvi most zgradili že Rimljani, kamnitega pa potem v srednjem veku leta 1350. Znameniti srednjeveški most so leta 1813 porušili umikajoči se francoski vojaki. Valentin Stanič, ki je bil takrat vikar v bližnjem Ročinju, je naredil načrt in vodil gradnjo zasilnega lesenega mostu. Na cesarja je naslovil prošnjo za gradnjo zidanega mostu, da bi Kanalcem omogočil delo in zaslužek v letih hudega pomanjkanja. Takole je zapisal: "Sila nas stiska, cesar Franc, dajte kruha! Če ne, o Bog, hitra bo smrt." Franc, dobrotljivi cesar, so dali kruha ljudem, skrbnega dušnega pastirja Staniča pa celo povzdignili za kanonika v Gorici. Novi most so potem sezidali leta 1817. Ta je bil med prvo svetovno vojno delno porušen, kmalu po vojni pa obnovljen in razširjen.

Pred nami na levem bregu Soče stoji lepotec Kanal. Srednjeveško mestece s starim jedrom iz leta 1140. Od nekdanjega kanalskega obzidja sta ohranjena stolpa, v enem je galerija Rika Debenjaka, v drugem pa gostišče. Na znameniti Kontradi stoji Gotska hiša s spominsko sobo skladatelju Mariju Kogoju. Trig s cerkvijo krasijo še Neptunov vodnjak in spomeniki Valentinu Staniču, delo akademskega kiparja Janeza Pirnata iz leta 1957, ter skladatelju Mariju Kogoju in

Šebenik je kot sončece.
Foto Majda Debeljak

slikarju Ivanu Čargu. Kanalci so upravičeno ponosni na mnoge znamenite in zaslužne rojake, pohodniki pa smo zadovoljni, da smo uživali na poti in jo varno prehodili. Precej dolga je bila in primeren poklon Staniču, ki je večkrat prepešal pravo daljinsko pot iz Salzburga domov v Bodrež. Poguma mu res ni manjkalo, saj je bil prvopristopnik na mnogih gorah, tudi na zelo zahtevnem Watzmannu, kot drugi na Velikem Kleku, Triglavu pa je izmeril višino. Z domačih Banjšic, Svete Gore in Sabotina je občudoval svet, kot smo ga tudi mi ob 175-letnici smrti izjemnega Slovenca in predhodnika alpinizma v Evropi. ○

Vodništvo v koraku s časom

Prenovljen sistem izobraževanja vodnikov PZS

Delovanja planinskih društev si ne moremo predstavljati brez strokovnih delavcev – vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki smo gonilna sila vseh aktivnosti. V duhu spreminjanja časa in potreb sodobnega človeka informacijske dobe v 21. stoletju so bili v zadnjem času narejeni nadaljnji koraki tudi na Planinski zvezi Slovenije (PZS), v luči digitalne preobrazbe naše družbe je svoj delež prispevala tudi Vodniška komisija (VK) PZS.

Potrebe po gibanju imamo ljudje že od pradednine, a ker smo hkrati tudi družabna bitja, stremimo k druženju. Planinstvo v osnovnem poslanstvu predstavlja odličen presek obojega. Dobre zgodbe se vedno začnejo v dobri družbi. Ljudje se radi vračamo tja, kjer se dobro počutimo, kjer smo sprejeti, kjer si z nekom delimo skupne interese. V vse bolj sedeči družbi je pomembno, da vsak posameznik poskrbi tako za telo kot dušo. Gore nam omogočajo prav to. Pomemben vidik izvajanja aktivnosti na prostem – obiskovanje gora predstavlja tudi varnost. PZS izvaja različne preventivne akcije, ozavešča planince ter že dolga leta skrbi za kakovostno usposobljenost strokovnih kadrov. Prvi tečaj za mladinske vodnike je bil izveden že pred petinsedemdesetimi leti. Vse odtlej pa potekajo izobraževanja prostovoljnih vodnikov PZS. Skozi desetletja se je učni program spreminjal,

dopolnjeval in prilagajal spremembam, ki so jih na področju pohodništva prinesla nova spoznanja, oprema in tehnološki napredek. Trenutno imamo registriranih 1213 vodnikov (stanje na dan 30. september 2022), od teh je dobra polovica starejših od petdeset let. V letošnjem letu smo izpeljali dve izmeni in izobrazili prve vodnike/vodnice po najnovejši reorganizaciji. Izobraževanje je uspešno zaključilo 39 tečajnikov.

Projekt tečaj – Modul Planinski vodnik 1

Vse skupaj se začne mnogo prej, kot se tečajniki srečajo in podajo na prvo skupno pot, imenovano preizkusna tura. V preteklem letu je skupina inštruktorjev, članov VK, strokovnih sodelavcev strokovnih služb sodelovalo z odbori ter preostalimi komisijami pospešeno stremela k cilju prenove učnih programov

*Preizkusna tura,
prvi počitek nad
Hrastovljami
Foto Doroteja
Bokavšek*

tečajev. Temeljna vodila: Kaj je namen vodništva? Katere so potrebe planinskih društev? Kakšna so pričakovanja udeležencev? Katere kompetence podeliti posamezni ravni izobraževanja? Izhajali smo iz meteoroloških razmer v zadnjih letih. Obdobja s snežno odejo so vedno krajša v nižinah in sredogorju, zato stara ureditev kompetenc vodnikov glede na letni čas ni več ustrezna za današnje vremenske razmere. Podnebne spremembe so dejstvo, ki se mu je treba ustrezno prilagoditi tudi v vodništvu.

Tečaj je zdaj razdeljen na več vsebinskih delov, znotraj katerih se prepletajo obvezne, posebne in dodatne vsebine. Predmetnik smo porazdelili med posamezne sklope ter jih na posamezni enoti smiselno medpredmetno povezali. Kopnemu vsebinskemu delu smo dodali osnovna znanja gibanja v snežnih razmerah. Za uspešen zaključek izobraževanja morajo biti udeleženci 80-odstotno prisotni na vseh delih tečaja. Po tečaju jih čaka pripravništvo, ki ga morajo opraviti v enem letu.

Po koncu izobraževanja društva dobijo planinskega vodnika, ki bo vodil lahke označene poti v kopnem in lahke označene poti v zimskih razmerah. Pri zadnjih so kompetence omejene. Vodi lahko do nadmorske višine 1700 metrov izven območij poznanih plazov in ob največ 2. stopnji nevarnosti proženja snežnih plazov po evropski petstopenjski lestvici.

Sprejemni in teoretični izpit

Živimo v digitalni dobi in ta je prispela tudi v hribe, elektronske naprave nas spremljajo tako rekoč vsepovsod. Papirno obliko sprejemnih in teoretičnih izpitov smo digitalizirali. Tečajniki na svoj elektronski naslov prejmejo povezavo do aplikacije IPZS (OLI) in izpit opravijo po spletu. Za sprejemni izpit morajo poznati učno snov Planinske šole, za teoretični izpit pa vsebine iz Vodniškega učbenika. Povratno informacijo o uspešnosti dobijo na elektronski naslov. Svoj rezultat vidijo znotraj aplikacije takoj po zaključku izpita.

Preizkusna tura

Pogoj za vstop na preizkusno turo je predhodno uspešno opravljen sprejemni izpit. Na preizkusni turi preverjamo psihofizično kondicijo tečajnikov in poznavanje vozlov. Na letošnji drugi izmeni smo se odpravili od Hrastovelj do Črnega Kala in uživali v razgledih. Začetna zadržanost skupine je kmalu prešla v prijetno kramljanje in spoznavanje. Ugotavljali smo tudi prednosti medgeneracijskega izobraževanja. Mladi dajo energijo, vedrino, mladostno zagnanost, starejši pa delijo življenjske modrosti. Tako smo inštruktorji med preverjanjem vozlov slišali poučno lekcijo, da planinski vozli niso uporabni samo v hribih, ampak pridejo prav tudi v vsakdanjem življenju. Ob začudenih pogledih mlajših smo dobili še praktičen prikaz uporabne vrednosti kravatnega vozla, ki se ga naučiš na vodniškem tečaju, uporabljaš ga pa pri zavezovanju kravate. Do konca ture smo imeli občutek, da smo že stari znanci.

Predavanje o nevarnostih o gorah na poti do Logje
Foto Daroteja Bokavšek

Izdelava improviziranih nosil v Bavšici
Foto Daroteja Bokavšek

Izpitna tura, planina
Arta na Raduhi
Foto Iztok Bokavšek

Zimski konec tedna

... je dostojno upravičil svoje ime. Za začetek je snežilo. Še dobro, da smo morali najprej odpredavati nekaj teorije, preden smo se podali na teren. Nato se je vreme izboljšalo. Na urniku smo imeli same zabavne reči. Hoja z derezami, zaustavljanje s cepinom, prerez snežne odeje, delo z žolnami. Svež sneg je bil odličan za velike snežne cokle pod derezami, te pa so poskrbele za nekaj smeha. Nadstandard zimskih vsebin je bil ogled prikaza učenja reševanja lavinskih psov zasutega izpod plazuz, za katerega smo se dogovorili z vodjo njihovega tečaja, ko smo že ravno bivali v isti koči. V sodelovanju je moč. Naši

Orientacija v snežnih
razmerah na Vršču
Foto Dorateja
Bokavšek

tečajniki so videli nekaj več, njihovi psi pa so dobili množico motečih dejavnikov, ki se jih morajo naučiti prezreti na pravi reševalni akciji. Med družabnim večerom so začele spet naletavati snežinke, a zbudili smo se v sončno jutro. Tečajniki so se pošalili, ali jim inštruktorji lahko posodimo tega dobrega daljinca za vreme še za domov za prihodnje ture. Orientacija na terenu je bila zaradi novozapadlega snega še nekoliko težja, a kulisa za fotografije skorajda pravljica, sneg pa izredno vabljev in pripraven za snežne umetnine s pohodnimi palicami. Gore res prebujajo umetnike v nas, tudi inštruktorjih.

Kopni teden

Ta del tečaja smo izpeljali v nepozabni Bavšici, dolini s posebno energijo. Med učenjem večšin smo obiskali nekaj manj obljudenih krajev, poslušali predavanja v zavetju gozda, med strmimi travami, visoko med gorami ... Alpinisti nam večkrat radi rečejo, da na tečajih samo kvačkamo in štrikamo. Pa smo. Čisto zares. Z vrvmi in volno. Orientacijo smo predelali kar ena na ena, na učnem poligonu z dobro staro orientacijsko tekmo po bližnji okolici Planinskega učnega središča Bavšica. Za motivacijo smo jo začinili s popotnico, da bodo zadnji trije po rezultatih dežurni za urejanje skupnih prostorov. Ugotovitev – notranja motivacija je huda stvar. Tečajniki so to vajo vzeli zelo resno in se potrudili po najboljših močeh.

Izpitna tura

Na izpitni turi preverjamo pridobljeno znanje v praksi. Tečajniki v simulirani situaciji vodijo pohod v vlogi vodnikov in pomočnikov. Inštruktorji se na ta dan prelevimo v udeležence. V učne namene pustvarimo kakšen zanimiv lik udeleženca, prigodo iz lastnih vodniških tur. Na naši izmeni smo se odpravili na Raduho, naš dobri daljinca tudi tokrat ni zatajil. Poustvaril je odlične pogoje za preverjanje potrpežljivosti, iznajdljivosti, prilagodljivosti in orientacijskih večšin. Za konec julija je bilo prijetno mrzlo, oblačno, deževno in megleno. Tečajniki so rekli, da smo naročili čudovito vreme in da smo jim "olajšali" izpit. Daljinca naj pa kar predamo trenutnemu glavnemu vodniku, ker ga potrebuje.

Ob koncu

Vsak tečaj piše svoje zgodbe. Posebnega ga naredijo tečajniki in vsi prisotni. Največkrat se nam vtisnejo globoko v spomin. So polni smeha in nenavadnih prigod. Vsak ima kakšno interno šalo. Naša je bil vremenski daljinca. Če ga kdo najde, nam ga lahko vrne. Inštruktorji druge izmene se toplo priporočamo, ga bomo uporabili na bodočih akcijah PZS, da nam bo lažje.

Vse vedoželjne, ki vas je ta opis pritegnil, nasmejaj, opogumil, vabim, da se nam naslednje leto pridružite, ko spišemo novo zanimivo zgodbo na tečaju 2023. Dotlej pa varen korak.

Vzpon na Ognjeno goro ...

... in postanek v Konyi ter Bursi

Gora Ararat (5137 m) leži na skrajnem vzhodu Turčije v pokrajini Agri ob meji z Armenijo in Iranom. V neposredni bližini je njegov dvojček Mali Ararat, lep stožec z višino 3896 metrov. Baltski naravoslovec Friedrich Parrot in armenski pesnik Khachatur Abovian sta bila prva raziskovalca, ki sta leta 1829 dosegla vrh Ararata. Naveza znanosti in umetnosti se je vzpona lotila s severne strani, iz armenske vasice Akhuri (današnji Yenidogan).

Zaradi nemirov v regiji je turška vlada šele leta 1998 začela izdajati uradna dovoljenja za vzpone. Planinska zveza Turčije zahteva dovoljenje za vzpon in registriranega turškega vodnika. Na pot sem se odpravil v lastni režiji in večino poti od Istanbula, Konye in Burse prepotoval z javnimi prevozi. Na spletu sem izbral lokalno agencijo Two Ararat, ki je uredila dovoljenje za vzpon, prevoz opreme, namestitev v šotoru in na poti poskrbela za nadvse okusno hrano. No, presojanje okusa hrane po celodnevni hoji ni povsem merodajno.

Vzpon na goro z južne strani, iz mesta Iğdir ali Doğubayazit, v poletnem času ni tehnično zahteven. Z doslednim izvajanjem pravil aklimatizacije je vrh za večino pohodnikov v petih dneh razmeroma lahko osvojljiv. K temu pripomoreta tudi dva bazna tabora na višini tri in štiri tisoč metrov.

Izhodišče za vzpon so bližnje nomadske vasice, dosegljive z lokalnim prevozom iz Doğubayazita ali

Iğdirja. Ležijo na nadmorski višini 1650 metrov, od koder se zasneženi stožec občasno lepo vidi. Pod to snežno kapo se skriva "večni" ledenik, ki vztrajno opominja, da na našem svetu ni nič večnega in da je raba narekovajev v tem primeru še kako potrebna. Ko sem se vzpenjal proti vrhu in poslušal škripanje ugrizov derez v ledeno skorjo te minljive večnosti, se je moje veselje polagoma talilo, zmagoslavje na vrhu pa se je dodobra premešalo z že znanimi občutki slabe vesti. Toda to je bila samo hoja, saj ponekod na ledenikih prirejajo smučarska tekmovanja, sem se tolažil. V hipu sem se spomnil prečenja veličastnega himalajskega Kumbuja, umirajočega pirenejskega ledenika ob vznožju gore Aneto, skandinavskega Galdhøpiggena in komaj opaznega iranskega ledenika na vrhu Damavanda. Gornika na vseh teh gorah spremljajo zgodbe o krčenju ledenikov in kupi človeških odpadkov ob poteh. Tudi tukaj ni bilo nič drugače.

*Mali Ararat v
jutranjem soncu
Foto Juso Ikanović*

Ararat v jutranji senci
malega brata
Foto Juso Ikanovič

Araratski nomen est omen

Da je v imenu gore zapisan njen značaj, nam o dogodkih na njej nemalokrat pritrjujeta njena podoba in ljudsko izročilo. Eni jo slavijo in častijo, drugi preklinjajo in objokujejo, enim pomeni odrešitelja, drugim pogrom. In tudi z Araratom je tako.

Ararat je lahko Sveta gora, Mati zemlje, Romarska gora – odvisno od legend, ki smo jim pripravljeni verjeti, pač odvisno, koliko daleč v preteklost smo zmožni pogledati. Z enako težavo sem se ves čas srečeval tudi sam. Nadvse zanimiva je njena svetopisemska zgodba še iz časa Stare zaveze. Ime Ararata je namreč povzeto po svetopisemskem zapisu za starodavno armensko kraljestvo Urartu. Danes tam ležita provinci Kars in Agri, in v Agri je nacionalni park Ararat.

Ime Masis za goro Ararat izvira iz časa armenskega kraljestva. Pod tem imenom so jo našli v armenskih kronikah iz obdobja kraljestva Urartu. Sklicujejo se na zapis nekega armenskega patriarha, ki je mnogo let pozneje zapisal, da so goro poimenovali po armenskem kralju Amasyju in Masis res spominja na njegovo ime. A kaj ko zgodovinarji pripisov v zgodovinskih knjigah ne jemljejo ravno resno. Da je Ararat sveta armenska gora in da ima več imen, ni presenetljivo, saj je bil skozi burno zgodovino povezan z vzponom armenskega kraljestva in s tragično usodo armenskega naroda v nenehnem boju z Otomanskim cesarstvom. Silhueto Ararata lahko še danes vidimo v armenskem državnem grbu, kar kaže na neugasle mejne spore med Armenijo in Turčijo, za vselej pa opominja na grozote vojn in pogrome nad šibkejšimi Armenci. Vojaško močnejši Otomani so si leta 1650 in pozneje v letu 1920 prisvojili armensko višavje in zagrešili nad Armenci zločine, ki še danes burijo duhove. Iznani Armenci so našli svoje zavetje v današnjem iranskem mestu Esfahan, kjer še vedno obstaja armenska četrt.

Aghur Dagh je stari turški naziv gore, ki v dobesednem prevodu pomeni težka gora. Tako ime so

ji najbrž nadeli otomanski vojaki, ko so na bojnih pohodih morali osvajati njena strma pobočja. Zakaj so ji nadeli takšno ime, postane človeku jasno takoj, ko se začne sam vzpenjati po njenem strmem pobočju, saj strmina vztraja vse do začetka ledeniškega grebena. Kobacanje po granitnih blokih in hoja po vulkanskem grušču se končata na višini okrog 4800 metrov, kjer se začne ledenik in se hkrati odpre pogled na vrh gore.

Agri Daği je ime, ki se v Turčiji uradno uporablja od leta 1949 in v prevodu pomeni gora Agri. Ime je sicer enostavno, a brez pravega pomena je premalo častljivo in brez značaja. Morda zato, ker pripada našemu modernemu času. Vendar lahko sklepamo, da uradna verzija imena ne bo premagala svetopisemske.

Kuh-e-Nuh, Noetova gora – tako so turški sosede Perzijci poimenovali to goro po svetopisemski zgodbi. Zanimivo je, da so prav muslimani verjeli zgodbi o vesoljnem potopu, pristanku Noetove barke na Araratu in nastanku vnovičnega življenja na Zemlji, in to prav tu, na Araratu. Ime je predvsem zanimivo z verskega vidika, saj dokazuje, da je bil islamski pogled na svetopisemske zgodbe nekoč enak krščanskemu in judovskemu. Letalske fotografije območja Ararata sicer ponazarjajo ladji podobne zemeljske oblike, a so vulkanologi ugotovili, da gre za optično prevaro, ki so jo ustvarili plazovi lave različnih kamnin ter odboj višinske svetlobe.

Ognjena gora je kurdsko ime za Ararat. Opisuje rešnično naravo gore in njen videz iz časov, ko je bil vulkan še aktiven. Dejansko ima to ime najgloblje zgodovinske korenine, ki morda segajo v obdobja nekaj tisoč let pred našim štetjem in se končajo z zadnjim zabeleženim izbruhom leta 1840. Slikovito ime gore lahko tudi razodeva tisočletno prisotnost kurdskih plemen in kurdskega jezika na tem področju. Uporni Kurdi so imeli prav na Araratu močno vojaško oporišče, kamor so se umaknili pred turško vojsko, ko je uporniško gibanje razglasilo samooklicano republi-

ko Ararat s prestolnico Doğubayazit. Da bi zadušila araratski upor, je turška vojska leta 1930 z letali bombardirala kurdske položaje na pobočju gore. Danes je kurdski narod običal v štirih državah, a hitro rastoča nesojena prestolnica Kurdistana potrpežljivo čaka na končno združitev vseh Kurdov. Sedaj v splošni rabi prevladuje ime Ararat, saj je postalo tržna blagovna znamka Turčije, ki lokalnemu prebivalstvu omogoča hitrejši gospodarski razvoj.

V vseh mestih sem se počutil varno, na poti sem srečeval prijazne, ustrezljive ljudi, a se je v ozračju občasno le čutila napetost, ki so jo dodatno stopnjevala policijska vozila in oboroženi oklepniki ob cestnih vpadnicah in celo v središču mesta. Pogoste so bile tudi policijske kontrole na javnih prevoznih sredstvih, zlasti na avtobusih, ki so prihajali z vzhoda. Konya je mesto v središčnem delu Turčije, ki sem ga izbral za prvi postanek. Danes je to turško teološko središče, mesto mistikov, pisateljev in zadnje počivališče znamenitega turško-perzijskega mistika in misleca Rumija (1207–1273), Jalal al-Din Rumija, znanega tudi pod imenom Maulana. Nekoč razkošno univerzitetno mesto je imelo sloves duhovne univerze. Danes se razkazuje z Muzejem Maulana in Rumijevim mavzolejem, ki časti njegov prispevek k razvoju humanistične in duhovne miselnosti. Ustanovitelj sufijskega reda vrtečih se dervišev je z redom prenesel vero v naravo in islamski verski kulturi dal novo dimenzijo. Sufiji se odmikajo od materialnega sveta in se posvečajo le duhovnemu življenju. Zaradi puščavniškega videza in skromnih oblačil se imenujejo derviši, kar bi v perzijskem jeziku pomenilo berači. Suf je dolg volneni plašč, ki so ga nosili privrženci sufizma.

UNESCO je osemsto let po Rumijevem rojstvu leto 2007 proglasil za leto Rumija, leto pozneje pa je derviški pevski in plesni obred *Mevlevi sama* priznal kot mojstrovino nematerialne dediščine človeštva. Rumi je za sabo pustil derviški red *Mevlevija* (vrteči se derviši) in v *samo*, tj. ples dervišev, vgradil miniaturno planetarno predstavo zakona o večnosti kroženja in večnosti gibanja. Derviši se vrtijo v krogu in hkrati okrog svoje osi ter s tem simbolično ponazarjajo podobnost s čudežnim planetom, na katerem prebivamo.

Sto let po smrti Rumija se je na odsek teologije v Konyi vpisal nov študent, Bedreddin Mahmud bin Israel bin Abdulaziz (1359–1420). Ta je v svojih pridigah kmalu začel poudarjati, da so cesarstva izmišljena za lažje izvajanje nasilja in da mora biti lastništvo nad dobrinami skupno. Največkrat pridiga o nauku enosti bivanja Boga in človeka, ki od posameznika zahteva nasprotovanje vsaki veri in vsakemu družbenemu redu, saj onemogočata uresničitev enosti bivanja. Tako so se začeli rojevati ideali, utopije, socialni romantizem, komunizem, ateizem, anarhizem. Tukaj se je zgodilo nekaj, o čemer je bilo veliko govora v kasnejših stoletjih razvoja človeške miselnosti.

Nauk šejka Bedreddina je postavil temelje današnjim nevladnim organizacijam in anarhističnim gibanjem

sodobnega časa. Z radikalnimi idejami in uporniškim duhom je šejk Bedreddin prevzel vodilno vlogo v uporu leta 1416 proti Osmanskemu cesarstvu, a je s svojimi učenci in privrženci le zamajal oblast sultana Mehmeda I. Obtožen motenja javnega reda, žalitve vere, pridiganja o verskem sinkretizmu¹ in skupnem lastništvu je bil usmrčen na glavnem mestnem trgu.

Več kot petsto let pozneje, leta 1936, je v Turčiji izšla nova knjiga, *Ep o šejku Bedreddinu, sinu simavskega sodnika*, v katerem je v stihu in prozi častitljivo reinkarniran lik Bedreddina. V njej so izpostavljene njegove pozabljene ideje in neuresničene družbene vrednote. Avtor pesnitve je avantgardni turški oporečnik Nazim Hikmet Ran (1902–1962), pesnik, pisatelj, dramatik, scenarist in režiser. Zaradi svojih političnih prepričanj je bil obtožen spodbujanja k uporu in je večino svojega življenja preživel v zaporih in izgnanstvu. Držal se ga je vzdevek romantični revolu-

Na vrhu Ararata
8. julija 2022
Foto Juso Ikanović

cionar. Njegova dela so prevedena v več kot petdeset svetovnih jezikov.

Bursa, nekdanja prestolnica Otomanskega cesarstva, je leta 1950 izgubljeni ugled in sijaj nadomestila z zaporniškiimi celicami in sodnimi procesi proti drugače mislečim. Za izpustitev oporečnika Nazima Hikmeta iz burškega zopora so se javno zavemale mnoge ugledne osebnosti s področja literature in umetnosti: Pablo Picasso, Jean-Paul-Sartre, Pablo Neruda.

Sestopam z vrha Ararata, se poslavljam od zanimive gore in ledenika, svojih misli, razpetih v namišljenem trikotniku burne turške zgodovine, mistike in legend. Pri sestopu v dolino smo prav vsi člani odprave čas počitka nadomeščali s pobiranjem smeti in odpadkov na poti. Za mano pa je ostal spodbuden utrinek sožitja razpadajoče človeške tehnike in trdoživosti narave. ●

¹ Sinkretizem (grško *synkretizmos* pomeni združitev) je spajanje različnih, tudi nasprotnih verovanj ter prepričanj. (op. ur.)

Lidija Honzak

Faprc

Stari fotri – 8. del

Stari foter je bil častni naziv za izkušene alpiniste, ki so nam, generaciji v začetku 80., predajali svoje znanje. Znali so plezati v vsakršnih razmerah in krušljiva skala jim ni vzela zaleta. Za plezanje v steni Rzenika, ki slovi po krušljivi skali, so izdelali več kot 20 cm dolge kline, s katerimi so se varovali v tej neprijazni vertikali. Serijo objav s karikaturami in zgodbami, ki jim pripadajo, posvečam *stari fotrom*.

Na facebooku sem nekoč takole napisala: "*Faprc* je čez steno padajoča skala, ki zažvižga okoli tvojih ušes in potem se stisneš k steni in upaš, da te ne zadene. Včasih to ni *faprc*, ampak kavka, ki stisne krila in ob steni pikira dol. Ko zaslišiš žvižg, se prestrašen stisneš k steni, kavka pa razširi krila, se oglasi, kot bi se režala, in odleti proč. Za to očitno norčevanje iz moje malenkosti jim nisem zamerila in sem jih na vrhu Begunjsčice lepo pogostila."

Zanimivo, dobila sem komentar alpinista Matevža Suhača, ki je plezal v 70. in je vsekakor spadal med *stare fotre*. Zapisal je takole: "Sem med avtorji imena za veliko drvečo skalo. Ime je izpeljano iz znamke kamiona FAP: fabrika automobila Priboj. Pravilno je faparica."

Faparica oziroma zdaj že ponarodelo *faprc* je takrat dobila tudi svojo pesem, ki jo ima AO Ljubljana Matica za himno še danes. Gre pa takole: "Sem slišal glas od *faprc* k'je švasala čez steno, v previsu skrit sem obtičal, k'je padla na moreno ..." Pesem je dolga in vmes so tudi nespodobne besede, predvsem v tisti kitici, ki govori o ženskah, ki so v koči nemogoče, ker jim gredo samo določene stvari po glavi. Prav rada bi jih videla, avtorje besedila (Suhača, Janeza¹ in Pretepača²), ki se ob nespodobnem povabilu neke brhke planinke obrnejo proč in strumno rečejo: "Ne, grem rajši plezat."

Kaj pa čelada?

"Ko sem začel plezat, sem si kar klobuk poveznil na glavo in *notr* štumfe nabasal," je nedavno v Ospu razlagal Robas³. "Pol sem imel pa eno vojaško čelado, takšno z robom obrnjenim navzven, da voda odteka," se je vedno bolj razvnel ob spominu na stare čase. "Moja prva *tazaresna* čelada je bila pa iz Sport Schusterja iz Münchna, šušter smo ji rekli." Menda je ena takšna *tazaresna* čelada Denu⁴ takrat, ko jo je še vedno uporabljal za plezanje, padla z mize in se razbila.

V 80. čelada ni bila več tako zelo nujna pritiklina. Tisti, ki so plezali v manj krušljivih stenah italijanskih Dolomitov, so se velikokrat odločili, da bodo namesto čelade raje zavezali trak čez lase, tako kot je to počel legendarni Jim Bridwell. Zgodba, ki sledi, je na to temo.

Sem slišal glas od faprc k'je švasala čez steno ...
Karikatura sta narisala Lidija Honzak in Janez Marinčič.

V tretjem stolpu v Selli, v neki petici z gladkimi ploščami, strmimi počmi in redkimi klini za varovanje, naju je sredi smeri ujela nevihta. Po ploščah se je zlivala voda, ki se je nabirala v počeh nad nama in v previsnem delu padala v globino kot slap. Prsti na rokah so mi otrpnili in izgubila sem občutek ali bodo zadržali oprimek, ko bom prenesla nanje celo težo. Bilo je, kot da dlan s trdimi usločenimi prsti pripada nekemu drugemu telesu. Počasi in previdno sem napredovala po mokri skali do poličke, kjer sem naredila *štant*. Ko sem s kratkimi potegi vrvi dala znamenje *Vlasti*⁵, da lahko pride za mano, je začela padati še debela toča. Glasno je bobnela in ropotala po moji čeladi. "Joj, *bogi Darči*⁶," sem pomislila na prijatelja, ki je z Janezom plezal pred nama. Zjutraj se namreč ni mogel odločiti, ali naj vzame s seboj čelado ali naj jo pusti v taboru. Kar nekajkrat jo je preložil, preden se je odločil, da je ne bo vzel. Zavezal si je trak okoli glave, ne pa tudi čez lase, ker las ni imel. V skrbeh sem pomislila, kakšno škodo bodo naredili koščki ledu na njegovi goli glavi. Verjetno bo posejana s temno modrimi pikami, podplutbami, ki bodo sčasoma postale rdečkaste in potem rumene, preden bodo dokončno izginile. Ob misli na njegovo pikčasto glavo, ki spreminja barvo, sem se nasmehnila. *Vlasta* moje drobne zabave, ki sem si jo privoščila kljub dramatičnemu trenutku, ni opazila, sicer bi si mislila, da se mi je od vsega hudega *skeglalo*. No, *Darči* jo je odnesel brez podplutb na glavi. Takrat, ko se je razbesnela nevihta, sta z Janezom že izplezala iz smeri in sta se nekam skrila. ●

¹ Janez Marinčič.
² Borut Slapernik.
³ Roman Robas.
⁴ Danilo Cedilnik.
⁵ Vlasta Kunaver.
⁶ Darjo Durjava.

Gradnja in markiranje poti Kranjske sekcije

Da bi vzpeti svet postal dostopen širšemu krogu ljudi, so morala planinska društva poleg koč poskrbeti tudi za poti. Primerni dostopi bi na ta način olajšali pot na vrhove in povečalo bi se število turistov.

Pozornost nemško-avstrijskega društva DÖAV, ki je bila sprva usmerjena le k cilju, osvajanju vrhov, se je morala že kmalu usmeriti v reševanje problema o načinu pristopa, torej v urejanje in gradnjo gorskih poti. Ob tem se je pojavila pravna težava, saj hoja po gozdu in v gorah v preteklosti še zdaleč ni bila samoumevna. Tako je še leta 1852 gozdni zakon v 55. členu omogočal uradnemu gozdarju, da je odstranil vsakega sumljivega pohodnika, ki bi v gozdu lahko povzročil škodo. Gozdne poti so bile še konec 19. stoletja predmet lovskih pravnih zakonov. *Zakon o napravljanju in vzdrževanju javnih neerarških cest in potij* iz leta 1889 je na primer ločeval le med deželnimi, okrajnimi in občinskimi cestami in potmi ter železniškimi dovoznimi cestami.

Kdaj so gorohodcu izrekli kazen oziroma prepoved uporabe poti, je bilo odvisno od številnih dejavnikov, ki bi bili zanimivi za raziskovalce pravne zgodovine. Za pričujoči zapis naj zadostuje zaznamek, da o samoumevni hoji po gozdnih poteh v tedanjem času ne moremo govoriti. Na ta problem so javnost opozarjali posamezniki, denimo dunajski profesor in ustavni sodnik Arthur Lenhoff (Löwy). Leta 1909 je v dopisu *Der verbotene Weg. Ein juristischer Versuch*, ki je v dveh nadaljevanjih izšel v uradnem glasilu dunajskega turističnega društva *Der Naturfreund*, s pravnega vidika precej izčrpno razložil rabo zasebnih in javnih poti. Po njegovem mnenju je na področju zasebnih poti vladala precejšnja zmeda, saj zakonodaje, ki bi dajala prednost pravici do uživanja narave pred pravico do lova, še ni bila sprejeta. S tem je opozoril na možne pravne nejasnosti in spore. Uporabo poti je poskušal razložiti s stališča javnega interesa na eni strani ter zasebnega na drugi. Besedilo, podkrepjeno s številnimi razlagami pravnih strokovnjakov, s sklici na veljavne zakone ter z izčrpnimi pravnimi razlagami in konkretnimi primeri, ki so v različnih delih monarhije bili razrešeni različno, za pravno nepodkovane bralce zagotovo ni (bilo) lahko razumljivo.

Tudi društvo DÖAV se je pravne kompleksnosti vprašanja poti zavedalo in tematiko predstavilo v svojem osrednjem glasilu. Izčrpna Lenhoffova

študija je bila povzeta na kratko in dokaj razumljivo. V ospredju je bila poudarjena vloga lokalnih oblasti, ki naj bi, nenazadnje tudi zaradi lastnih interesov, pospeševale gradnjo *javnih* poti. Te bi zaradi svojega pravnega položaja ščitile turiste pred morebitnimi tožbami, pred katerimi sicer niso bili varni na zasebnih poteh. Prav varnost pa je bila izhodišče oziroma podlaga za množični obisk gora, kar je bil osnovni cilj prizadevanj DÖAV.

Po zapisanem je morda lažje razumeti, zakaj je bilo v statutu DÖAV tej temi namenjeno obsežno poglavje. Gradnjo poti v okviru društva je določal le v primeru, če drugi dejavniki (občine, zasebniki) za to niso izkazovali interesa, sicer jim je bilo treba gradnjo poti obvezno prepustiti. Povezovalne poti v kmetijsko obdelanih dolinah in na poseljenih pobočjih ter nove promenadne in sprehajalne poti za poletne obiskovalce pri tem niso spadale k nalogam društva. Statut je prednostno nalogo videl v gradnji treh vrst poti, in sicer v poteh do planinskih koč, v poteh, ki so vodile na vrhove, in šele potem je prišlo na vrsto urejanje bližnjic in poti, ki so vodile do na-

Označene poti Kranjske sekcije v okolici Triglava na zemljevidu iz Roschnikovega vodnika, natisnjenega leta 1914.

ravnih znamenitosti, denimo k slapovom. Statut je predvideval dobro utrjene poti do oskrbovanih koč, saj je bilo treba upoštevati tudi zahteve transportnih sredstev.

Poti, ki so vodile čez sedla, so zahtevale še več pozornosti. Poleg utrjenosti so morale biti primerno široke in brez nepotrebnih globokih sestopov. Vzdržljive, primerno široke, predvsem pa varne so morale biti poti do bolj obiskanih vrhov. Urejanje bližnjic je bilo priporočljivo tam, kjer so časovno močno olajšale in skrajšale napore planincev. Gradnja poti do naravnih znamenitosti je postala naloga društva le v primeru velikega interesa.

Statut je natančno opredeljeval tudi dimenzije poti. Dobro prehodna pot naj bi bila široka osemdeset centimetrov in imela petnajst do največ dvajset odstotkov naklon. Če strme poti ni bilo mogoče speljati v obliki serpentin, je bilo treba napraviti stopnice. Za večjo varnost in prehodnost pa je bilo treba na izpostavljenih mestih namestiti jeklenice, stope ali skobe.

Postopek postavljanja smerokazov je bil v statutu prav tako natančno opisan. Pri postavitvi sta morali sodelovati dve osebi. Prvi, po možnosti domačin oziroma nekdo, ki je teren poznal, naj bi dvajset korakov pred drugim postavljaj table na pot.

Intenzivna gradnja poti je potekala od leta 1870 naprej. Leta 1879 je centrala v *Pravilih o izgradnji koč in poti (Hütten- und Wegbauordnung)* izdala tudi kriterije za dodeljevanje subvencij za gradnjo poti, ki sicer niso zadevale tehničnih standardov, a je z njimi na neki način vplivala na njihovo izgradnjo.

Za označevanje poti je bilo treba najprej dobiti dovoljenja, in sicer "od lastnikov dotičnih zemljišč oziroma najemnikov lova". Statut društva DÖAV je za označevanje poti določal barvne oznake in table. Glavno vodilo je izhajalo iz pravila, da se markiranje začne na zadnji železniški ali poštni postaji, saj je bilo prav začetek poti pogosto najtežje najti.

Smerne table so bile podružnicam na voljo brezplačno, sekcije so jih morale opremiti le z ustreznimi napisi. Postopek postavljanja smerokazov je bil v statutu prav tako natančno opisan. Pri postavitvi sta morali sodelovati dve osebi. Prvi, po možnosti domačin oziroma nekdo, ki je teren poznal, naj bi dvajset korakov pred drugim postavljaj table na pot. Šlo je za kontrolo morebitno zavajajoče postavljenih smerokazov, saj bi v primeru napačne postavitve to druga oseba lažje opazila. ●

Lovrenc Habe

Zadloška zanimivost

Kdo vse hodi na Špičasti vrh?

Kogar zanima razgled po večjem delu Slovenije in zamejstva – od Tržaškega zaliva, Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, bližnjih Golakov in Idrijsko-Cerkljanskega hribovja do pretežnega dela osrednje Slovenije in Boča, ki ga v lepem vremenu lahko doživi s 13 metrov visokega lesenega razglednega stolpa, naj se odpravi na Špičasti vrh nad Zadlogom. To je hrib, ki ni niti primorski, niti notranjski, niti gorenjski. No, ali pa je vse od naštetega.

Kako priti do te zanimive, lahko dostopne točke? Če prihajamo iz idrijske ali logaške smeri, se moramo v Godoviču usmeriti proti Črnemu Vrhju nad Idrijo. Tam bomo po petih minutah vožnje v križišču pri črnovrški cerkvi zavili desno. Po približno 4,5 kilometra vožnje proti Zadlogu nas smerokaz v središču Zadloga napoti levo na makadamsko cesto

Leseni stolp na Špičastem vrhu, ki so ga leta 2007 postavili domačini in člani društva za trajnostni razvoj Zadloga TRMA. Foto Lovrenc Habe

do igrišča za mali nogomet in košarko Storžice, kjer parkiramo. Če prihajamo iz vipavske doline, se čez Col povzpne do Črnega Vrha, kjer pri cerkvi zavijemo levo in nadaljujemo po prej omenjeni poti.

Vzpon: S parkirišča pri športnem igrišču gremo naravnost po makadamski poti, kjer po stotih metrih zagledamo smerno tablo, ki kaže proti Špičastemu vrhu. Kmalu opazimo še eno tablo za Špičasti vrh, ki nas usmerja desno čez travnik. Prečkamo ga in sledimo kolovozu, ki se začne strmeje vzpenjati skozi gozd. Od tu dalje hodimo približno pol ure po dobro markirani stezi, ki nas pripelje do makadamske ceste. Tam se lahko odločimo za strmejšo, "špičasto" varianto poti in se usmerimo desno. Za lažjo, položnejšo pot se usmerimo levo. Od tu bomo vrh po obeh inacicah dosegli v približno pol ure. Vračamo se bodisi po položni poti bodisi po označeni "špičasti". Od izhodišča do vrha je približno 1,15 h hoje, med katero naredimo okoli 400 metrov višinske razlike.

Tako kot mnogi drugi vrhovi je tudi 1128 metrov visoki Špičasti vrh opremljen z vpisno knjigo. V njem poleg imena in smeri prihoda ter odhoda najdemo tudi kraj bivanja pohodnikov. Zadnja vpisna knjiga, ki so jo pohodniki do kraja izpolnili v začetku julija, je v leseni hišici pod lesenim stolpom čakala na pohodnike vse od aprila 2020. V duhu protikoronskih ukrepov lahko do konca maja leta 2020 beremo podpise pohodnikov, ki prihajajo iz idrijske občine, nekaj pa jih je tudi iz ajdovske. Poleti tistega leta so hribovski zrak na stolpu dihali prebivalci Nove Gorice, Radovljice in Ankarana, pa tudi Sečovelj, Gorenje vasi in Cerčna. Nekaj pohodnikov je v nadaljevanju leta 2020 in v letih 2021 ter 2022 prišlo tudi iz Ljubljane in njene okolice, Velenja, Vipave, Vrtovina, Škofje Loke, Logatca, Kopra, Litije, Postojne, Jezerskega, Mosta na Soči, Maribora; prišli so celo z Vrha svetih treh kraljev, Kranja in Sežane. Pot do "zadloškega očaka" so odkrivali tudi prebivalci Mengša, Kranjske Gore,

Srednjih Bitenj, Kamnika, Tolmina, Ormoža in Ptuja. Nekaj pa je tudi tujcev; v knjigi najdemo podpise pohodnikov iz Neaplja in Nizozemske ter obiskovalke Charlotte iz Severne Karoline. Vpisali so se tudi pohodniki, za katere je bil Špičasti vrh vmesna postaja na poti do morja, podpisan je celo pes Zeta.

Kar nekaj je vpisov skupin, denimo društev upokojencev, planinskih društev in družin. Velja omeniti, da je preko 90 odstotkov podpisov domačinov, torej prebivalcev Zadloga, Črnega Vrha, Lomov, Cola, Žagoliča, Godoviča in Idrije. V dveh letih se je na vrhu vpisalo več kot 2500 pohodnikov. Koliko je tistih, ki se na vrhu ne podpišejo, pa seveda ni znano. Tudi med Zadložani jih najdemo nekaj. Za urejenost planinskih poti skrbi Društvo za trajnostni razvoj Zadloga TRMA v sodelovanju s PD Javornik - Črni Vrh.

Na Špičasti vrh društvo TRMA vsako leto junija organizira tek, ki šteje za pokal Primorskih gorskih tekov, in pohod v avgustu. Tudi biciklisti bodo našli kaj zanimivega. Kolesarska pot po Zadlogu vodi mimo naravnih in kulturnih znamenitosti, kot so Lanena jama, Ivanjškova lipa, Ivanjškova lokev, Tominčeva hiša s sončno uro in še česa. 📍

Razgled proti Zadloški planoti, na kateri živi okoli 250 ljudi. Obiskovalce planota mnogokrat preseneti, saj je dolga pet in široka dobra dva kilometra, kar ni značilno za razgiban hribovski svet zahodne Slovenije. Ko zapade veliko padavin, se planota napolni z vodo, hiše pa so kot "na otokih".

Foto Lovrenc Habe

Pogled proti zahodu na Golake v ospredju in Julijske Alpe v ozadju
Foto Lovrenc Habe

Zmagovalci fotonatečaja #LjubimGore 2022

Planinska zveza Slovenije je šesto leto zapored skupaj z uredništvom *Planinskega vestnika* in podjetjem CEWE organizirala nagradni fotonatečaj #LjubimGore 2022.

Štiričlanska ocenjevalna komisija (predstavniki podjetja Cewe Nejc Mažgon, tehnični urednik *Planinskega vestnika* Emil Pevec ter strokovni sodelavki PZS Hedvika Petkovšek in Barbara Kelher) je skrbno pregledala vseh enainpetdeset prispelih fotografij in določila najboljše med njimi. Vsak udeleženec natečaja je prejel bon v vrednosti deset evrov za naročnino na *Planinski vestnik*. Ocenjevalna komisija je izbrala še deset fotografij, avtorji katerih so Suzana Uršič, Sandi Bertonec,

Martin Šolar, Urška Rihtaršič, Robert Brezigar, Jernej Rodič in Luka Vunduk Studiotermina.

Trinajst izbranih fotografij bo na ogled v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani. Odprtje razstave s podelitvijo nagrad fotografom bo v petek, 9. decembra 2022, ob 18. uri ter bo združeno z dogodkom Brati gore (Mira Marko Debelak Deržaj – *Mala kraljica velikih sten*). Vljudno vabljeni!

Razstava bo na ogled v SPM do 10. januarja 2023.

1. mesto: Sandi Bertonec, Snowy ridge walk

Nagrajenec prejme XL CEWE fotoknjigo (trde platnice, fotopapir mat, 26 strani) in naročnino na revijo *Planinski vestnik* za leto 2023.

Obrazložitev komisije: Veter, grozeče opasti in človek. Begunjska Vrtača, Karavanke. Plezalca hodita po grebenu, ovešenem z opastmi. Temni, grozeči oblaki obetajo vremenski preobrat. Treba bo hitro sestopiti. Kljub temu je potrebna previdnost pri odkrivanju varne poti. Mar ni previdno iskanje prave poti prisposoba za iskanje prave poti skozi življenje? Črno-belo poigravanje svetlobe z neponovljivim trenutkom. Težke snežne razmere povzročijo, da so gore še močnejše, človek pa ponižen in poln spoštljivosti.

2. mesto: Kris Vrhnjak, Planika s Triglavom

Nagrajenec prejme fotoplatno 60 × 40 cm in naročnino na revijo *Planinski vestnik* za leto 2023.

Obrazložitev komisije: Planika s Triglavom, slika je posneta septembra v zelo zahtevnem brezpotju na Dolkovo špico. Fotografija ima simbolično sporočilo, da skalam šele planinsko cvetje, živali in ljudje – obiskovalci gora vdahnejo lepoto in življenje. Sicer bi bile le nagrmadeno skalovje, ki je samo sebi namen. Krhka planika s svojo velikostjo poudarja svojo pomembnost v tem življenjskem okolju. To je fotografija, ki opazovalca potopi v krhkost in živost gorskega življenja tako od blizu, da se počuti kot del nje.

3. mesto: Mirko Potočnik, Sramežljivo sonce

Nagrajenec prejme stenski koledar A3 in naročnino na revijo *Planinski vestnik* za leto 2023.

Obrazložitev komisije: Nič kaj pogumno sonce se je ta večer skrivalo za številnimi meglicami, ki so se podile po pobočjih Stola. Na koncu planinca ugotovita, da je bil prav to poseben čar zahoda. Mističnost trenutka – ob zrenju v daljavo. Kot da je tam drugačen svet, v katerega si želiš vstopiti, vabi te vase kot v sanje. Odlični barvni kontrast med Soncem in Zemljo, ki fotografijo tako vizualno kot sporočilno poveže v popolno celoto.

Franci Ekar

Kibo-Mawenzi 1972

Letos septembra smo počastili zlati jubilej, 50 let od prve slovenske alpinistične odprave v Afriko na področje Mawenzija in Kilimandžara.

Pred petdesetimi leti je 29. septembra šestnajst alpinistov in gorskih reševalcev AO in GRS Kranj iz gorenjske prestolnice poletelo v osrednjo Afriko v pogorje Kilimandžara in Mawenzija. Osrednji cilj odprave je bil, da kot prvi slovenski alpinisti poskusijo opraviti plezalne vzpone v gorskem masivu pettisočaka Mawenzija. Njihova pobožna želja pa je bila prvenstvena slovensko-kranjska smer v vzhodnem, še deviškem ostenju Mawenzija.

Srečanje po petdesetih letih (z leve): Stane Rotar, Tone Perčič, Franc Ekar, Brane Jaklič in Mišo Jamnik
Arhiv Franca Ekarja

5. 10. 1972 je pet alpinistov v zahodnem ostenju Mawenzija preplezalo Oehlerjevo smer Buttres, III-IV, druga naveza pa je osvojila nekoliko težjo Oehler Gully. Bili so prvi Slovenci, ki so preplezali zahodno ostenje gore in stopili na vrh pettisočaka Hans Meyer Peak, 5149 m.

7. 10. 1972 sta v vzhodno ostenje Mawenzija vstopila odlična mlada alpinista Tone Perčič in Nejc Zaplotnik. Prvo noč v steni sta bivakirala in naslednji dan kot prva preplezala vzhodno ostenje Mawenzija po prvenstveni smeri Kranjska smer, IV-V. Dan pred njunim uspehom sta Stane Bergant in Marjan Ručigaj po ledeniški smeri Ratzel splezala na vrh Kilimandžara Uhuru Peak, 5895 m.

Petnajst članov se je povzpelo na vrhove pettisočakov Kilimandžara Gilman's Point in Uhuru Peak. 16. 10. 1972 se je odprava uspešno in srečno vrnila v domovino in v mozaik slovenskega alpinizma dodala še en diamant z vrhov Črnega kontinenta. Ob zlatemu jubileju se je pet članov slikovite alpinistične odprave Kibo-Mawenzi 1972 zbralo pri vodji odprave Francu Ekarju v Novi vasi. Obujali so spomine na plezanje v Afriki in spoštljivo počastili spomin na pokojne člane odprave, na kateri je začela nastajati kulturna Zaplotnikova Pot. ◉

Člani odprave Kibo-Mawenzi leta 1972
Arhiv Franca Ekarja

60 let AO TAM Maribor

Špela Habulin

Alpinistični odsek PD TAM Maribor v letu 2022 praznuje 60. obletnico in ob tej priložnosti smo na odseku izdali zbornik, v katerem so predstavljeni kronika našega odseka ter zgodbe članov in članic, ki so jih napisali ob tej priložnosti, nekatere med njimi pa so bile že objavljene. Posebno poglavje je namenjeno prvenstvenim smerem in odpravam v zadnjih dvajsetih letih.

Naslovnica zbornika
AO TAM
Arhiv AO TAM

Utrinek s tabora
na Korošici
Arhiv AO TAM

Kroniko odseka so naši člani popisali in izdali v zborniku že ob 40. obletnici, zato smo se tokrat pri njenem snovanju osredotočili zlasti na dogajanje zadnjih dvajsetih let, o katerih je bilo do zdaj bolj malo zbranega, zgodnejše dogajanje pa le na kratko povzemamo. Uredniški odbor smo sestavljali Marko Renčelj, Sandi Gričnik, Vesna Knuplež, Ajda Božič, Aleš Fajmut in Špela Habulin. Ustvarjanje kronike smo si razdelili po letih. Zgodbe v drugem delu je prispevalo veliko tako starejših kot mlajših članov in skupno se je nabralo kar trideset različnih prispevkov. Zbornik skupaj s kroniko tako obsega več kot 250 strani s približno tristo fotografijami.

Kot gradivo za kroniko so služili sezname vzponov, letna poročila načelnika in vodij alpinistične šole, zapisniki sestankov, zborniki *Tamov alpinist*, zbornik ob 40. obletnici odseka in 50. obletnici planinskega društva, pa tudi zborniki *Slovenski alpinizem*, ki jih za posamezna leta izdaja Komisija za alpinizem, ter različni spletni viri pa tudi ustni in pisni viri članov. Nemogoče bi bilo omeniti vse vzpone, dejavnosti in posameznike, ki so oblikovali naš odsek ter tako ali drugače prispevali k njegovemu delovanju. Pridobivanje podatkov in fotografij vsekakor ni preprosta naloga in zagotovo se nam je zapisala tudi kakšna napaka.

Izdaja zbornika je bila obsežen in zahteven skoraj enoletni projekt številnih članov in članic društva ter

velik finančni zalogaj za odsek. Projekt so velikodušno podprli naslednji donatorji, za kar se jim iskreno zahvaljujemo: GSP-Tech, d. o. o, DRILIUM, Robert Detiček, s. p, GP MONT, d. o. o., EK MONT, d. o. o., LIBRA NEWS, d. o. o., Neodvisna medijska produkcija, Trgovina Ličar, Aleš Rokavec, s. p., Baumuller Dravinja, d. o. o., Lumar IG, d. o. o., Studio Bellé, Keramičarstvo Dalibor Žulj, s. p., Občina Ruše, Sodo, d. o. o., Elwe & Co., d. o. o., Janko Jerman – odvetnik, DEM, d. o. o., Kavnik, d. o. o., Tiskarna Lithos, Halder, d. o. o., BRIMAS posredništvo, Uprint, d. o. o., Miš založba.

Upamo, da nam je uspelo popisati del bogate društvene zgodovine in tradicije odseka ter pri tem ujeti *ferajnovski duh*, ki nas povezuje že 60 let in se hrani z iskreno ljubeznijo do gora in alpinizma, pripadnostjo požrtvovalnih posameznikov in prijateljstvi, ki so tako drugačna kot tista dolinska. Vendar pa še tako obširen zbornik in kronika ne moreta zaobjeti tega, kar so v bogatih šestih desetletjih preplezali člani in članice AO TAM. Naši predhodniki so nam postavili visoka merila in tudi v prihodnje si želimo nadaljevati v podobnem tempu. Kljub epidemiji, ki je spomladi 2020 za kratek čas ustavila naše delovanje, smo to negotovo obdobje uspešno prebrodili. Ohranili smo redna srečanja, alpinistično šolo, plezalne dejavnosti in taborje, predvsem pa trdno povezanost na odseku. ○

Ivan Premrl

Moreča spoznanja

Stasita kukavica

Turo, opravljeno ob dobri volji, doživljam popolnoma drugače, kot če jo opravim zagrenjen zaradi kakega neljubega pripetljaja. Pridobljeni vtisi pa se med seboj tako razlikujejo, kot da bi se povzpел do cilja po dveh različnih poteh.

Takoj za smerokazom se pot postopoma usmerja v strmino in se nato brez enega samega omembe vrednega zavoja povzpne do cerkvice sv. Lovrenca. Hitim po razdrapani drči, da bi za seboj čim prej pustil razdejanje, ki so ga gozdni delavci povzročili z golosekom. Preostali del gozda, ki ga je prav

Stasite kukavice so lahko še postavnejše, kot je na primer ta na sliki.
Foto Ivan Premrl

tako prizadel žled, je prijetnejši na pogled. Rane, ki jih je povzročila ujma pred osmimi leti, so že skoraj zaceljene, na podrtem in polomljenem drevju pa se na srečo škodljivci niso čezmerno razvili. Očitno je, da narava že milijone let mnogo bolje upravlja z gozdom kot pa človek, ki povzročena opustošenja opravičuje z dobičkom.

Takoj za žico električnega pastirja se pot razdeli na več stezic, ki prehajajo druga v drugo, se ponovno cepijo in združujejo brez kakršnega koli pravila. Uhodijo jih obiskovalci pri sestopu, ker jim v deževnem vremenu travnata površina nudi varnejšo stopinjo kot pa namočena zemlja ali izprana kamnita podlaga. Kdo bi jim zameril, če v strahu pred padcem sploh ne pomislijo na varovanje narave. Mreža stezic pa je vedno širša in ponekod že presega deset metrov.

Na sredini pašnika se oziram zaman. Ni jih več. Množico zgoščenih vijoličastih cvetov na visokih steblih si zlahka opazil med komaj zelenečo nizko travo. Veliki, skorajda mesnati pritlični listi so prav tako prispevali k prepoznavnosti teh rastlin. Bile so res postavne rože, na kar nakazuje že njihovo ime. Stasite kukavice na tem pobočju so bile res prave lepoticke in si res niso zaslužile tako nečastnega konca. Niso podlegle ostrim konjskim zobem, niso jih poptevala kopita, zanje je bila usodna občutljivost na živalske iztrebke. Minilo je več let, preden sem opazil izginotje teh ne ravno pogostih cvetic. Nanje nisem naletel nikjer na predelu, ki je viden s te brežine. Le na Blokah, ki jih zakriva dolgi hrbet Slivnice, sem našel nekaj žal ne ravno postavnih primerkov.

Navkljub slabi volji, ki sem jo iz doline pritovoril vse do vrha, ne morem skritizirati dveh lepo oblikovanih klopi in kamnito mizo, domiselno vpeto v breg. Pogled na nedavno postavljeni jambor pa me je močno vznemiril.

"Ne, zastave in križi ne sodijo na naše vrhove!" zaro-bantim. Ljubitelji gora ne potrebujemo znamenj, ki bi nas spominjala na zločine ali nas celo razdeljevala. Vsaj vrhove moramo ubraniti pred vsakršnim one-snaževanjem.

Med sestopom sem bil ob vse pogostejših zdrsih vedno bolj prepričan, da bi bil denar za postavitev jambora koristneje uporabljen za vzdrževanje poti, pa čeprav ta ni markirana. ◉

Himlung 2022

Ob 60. obletnici Fakultete za šport in 100. obletnici univerze v Ljubljani se je že leta 2020, ko sta bili obletnici aktualni, v organizaciji Fakultete za šport pripravljala odprava v Himalajo. Kovid je tudi v tem primeru premešal štrene in do realizacije načrta je prišlo šele na začetku letošnje jeseni. 1. oktobra so v Himalajo odpotovali Viktor Grošelj, Iztok Tomazin, Gregor Marinšek, Boštjan Dečman, Nejc Škrablin, Uroš Cigljar, Tomaž Erpič in vodja odprave Stojan Burnik. Njihov cilj je bil vzpon in smučanje z gore **Himlung Himal** (7126 m). Takoj po prihodu so jih sprejele negostoljubne razmere. Močan dež je krepil hudournike in povzročal zemeljske plazove, ki so jih ogrožali na petdnevem pristopnem pohodu do baznega tabora na višini 4830 m. Tam jih je 9. oktobra pričakal meter novozapadlega snega, na gori pa še enkrat ali dvakrat več. Kljub temu so začeli vzpon in v naslednjih dneh postavili tabor 1 in 2, slednjega na višini 6200 m. Od tam so 17. oktobra Cigljar, Dečman, Marinšek, Škrablin in Tomazin v devetih urah dosegli vrh. Z vrha so vsi razen Tomazina odsmučali, Marinšek do baznega tabora, drugi pa do tabora 2, od koder so naslednji dan nadaljevali proti bazi. V pomoč morebitnim naslednjim odpravam so se povzpeli na več pettisočakov v okolici in si ogledali ter dokumentirali teren. Grošelj se je povzpел na neimenovano 5405-metrsko koto, ki jo je poimenoval Vrh fakultete za šport. Območje gore Himlung Himal je bilo dolgo zaprto za tuje obiskovalce, zato so se na goro prvi povzpeli Japonci šele leta 1992. Danes nanjo agencije organizirajo vodene vzpone, še vedno pa ne gre za zelo obljudeno območje. Območje današnjim in prihodnjim generacijam zagotovo nudi še veliko možnosti za raziskovanje in zahtevne podvige. Za Slovence je bil to prvi vzpon na goro.

Manaslu

Na osmo najvišjo goro sveta Manaslu, 8163 m, se je letos odpravila slovenska odprava v organizaciji Slovenske gorniške šole. Člani so bili Aleš Nežmah, Aljoša Hribar, Boštjan Trobiš, Marko Škerjanc, Boris Repnik, Andrej Gradišnik in vodja Tomaž Jakofčič. Odprava je bila uspešna z vidika, da so se v domovino vsi vrnili živi in zdravi. Razmere na gori so bile zahtevne in bilo je veliko nesreč, tudi tragične. Na pot so se odpravili 10. septembra, 15. septembra pa že dosegli bazni tabor na višini 4850 metrov, kjer jih je pričakal dež. Že naslednji dan so se povzpeli do tabora 1 tisoč metrov višje in vrnili v bazni tabor. Tri dni pozneje so začeli drugi aklimatizacijski vzpon. Povzpeli so se do tabora 1, tam prespali in naslednji dan nadaljevali do tabora 2. Andrej Gradišnik, ki si je zadal vzpon brez dodatnega kisika, je na taboru 2 prespal, drugi pa so se vrnili v bazni tabor. 22. septembra so se tretjič vzpeli po pobočju gore. Vsi razen Andreja so prespali na taboru 1. Naslednji dan so nadaljevali do tabora 2, kjer se jim je pridružil Andrej, ki je z dnevom zamika zapustil bazni tabor, in se skupaj odpravili do tabora 3. Tam je Andrej prespal, drugi pa so se spustili do tabora 2. Po tem tretjem aklimatizacijskem vzponu so bili vsi pripravljene za vzpon na vrh. 28. septembra so zapustili bazni tabor in po prespani noči na taboru 1 dosegli tabor 3. Tam so doživeli šok, saj jim je veter zaradi napake šerp odnesel vso višinsko opremo, vključno s kuhalnim priborom. Vrniti so se morali v bazni tabor. Trije člani so zaključili odpravo, preostali pa so po dvodnevem počitku nadaljevali pot proti cilju. Zaradi obilnih snežnih padavin, ki so med drugim zahtevale več smrtnih žrtev na gori, dlje kot do tabora 1 niso prišli.

Prvenstvene

Skoraj ni novic, v katerih ne bi bil omenjen Andrej Jež ali Marko Volk ali kar oba hkrati. Fanta različnih generacij, a s podobnim smislom za raziskovanje, sta pač aktivna in še posebej letos sta v naših stenah preplezala veliko prvenstvenih smeri. Enega zadnjih takšnih vzponov sta

opravila 22. septembra v južni steni Krofičke. Za smer sta potrebovala štiri obiske, predvsem jim je nagajala mokrota, ki je v letošnjem septembru ni manjkalo. Preplezala sta zahtevno smer v dobri skali, ki pa bo na prosti vzpon morala še počakati. Poimenovala sta jo **Zatišje pred viharjem** (VIII+, A2, 195 m). Plezala sta osem ur. Ponavljavce v steni čakajo klini in svedrovci, nekaj premičnih varoval pa bodo seveda morali imeti s seboj sami.

Med stenami, ki se pogosto pojavljajo v novicah, pa je zagotovo jugovzhodna stena Nad Šitom glave, kjer konstantno nastajajo nove s svedrovci opremljene smeri. 13. septembra sta še eno takšno preplezala Božidar in Lidija Družijanič (AO Jesenice). Plezati sta začela po smeri Za dva groša fantazije, a jo že po drugem svedrovcu ubrala po prehodih naravnost navzgor. Smer je nato do vrha stene vijugala popolnoma samostojno, le enkrat je presekala sosednjo smer Stoletje. Svojo prvenstveno sta poimenovala **Lanin nasmeh** (6a+, 125 m). Menda je prvo ponovitev 5. oktobra opravil Božidar z Mihom Novakom (AO Jesenice).

*Andrej Gradišnik med vzponom na Manaslu
Arhiv Andreja
Gradišnika*

*Vris smeri
Nevidna preobrazba
Vir Luka Lindič*

Letos poleti je bila čez obraz Ajdovske deklince preplezana še druga prvenstvena smer. Vse od vzpona "treh mušketirjev" Janeza Jegliča, Frančka Kneza in Silva Kara, ki so leta 1984 prvi zavijugali čez obraz, je imela deklica bolj kot ne mir. Več smeri so različni alpinisti preplezali v okolici obraza, sam obraz pa je šele letos, po skoraj štiridesetih letih, dobil še eno smer. Letos in lani poleti sta jo med več obiski preplezala Luka Lindič in Ines Papert. Cilj je bil preplezati smer, ki bi bila prosto preplezljiva in to jima je tudi uspelo. Avgusta je namreč Luku uspelo smer prosto preplezati. V takšni previsni steni delo vsekakor ni bilo lahko. Smer sta poimenovala **Nevidna preobrazba**. Kamniti obraz ostaja enak, v alpinističnem pogledu pa je prišlo do spremembe. Obraz ni več le kraj za zahtevne tehnične vzpone, ki so dandanes le še nujno zlo na poti do prostega vzpona, temveč tudi kraj za odlične proste plezalce. Ines in Luka sta smer opremila in prosto preplezala. V steni sta pustila vse zabite kline in nekaj svedrovcev, ponavljajci potrebujejo le set metuljev od mikro velikosti do številke 3.

*Smer Zatišje pred viharjem
Foto Andrej Jež*

Že sam pogled na steno nam pove, da vrnitev ni enostavno dejanje, tako da mora biti odločitev za vstop vanjo dobro pretehtana. 150-metrski smeri avtorja nista dala ocene oziroma sta jo obdržala zase. Želela sta ohraniti nekaj skrivnostnosti in svetosti tega dela ostenja.

Prvi ponovitvi

Kdo pozna film Sreča na vrvcici? Najbrž bi večji del alpinistov dvignil roko, ko pa vprašanje postavimo za istoimensko smer v južni steni Planjave, se situacija obrne. Gre za mlado in do letošnje jeseni šele enkrat prosto ponovljeno smer desno od Cince Marince. Nastajala je kar nekaj časa, dokler je nista pred petimi leti dokončno prosto preplezala Andrej Grmovšek in Žiga Oražem. Gotovo sta bila na vrhu stene srečna, kakor je bil srečen tudi drugi prosti ponavljaivec smeri Bor Levičnik, ki je prosti vzpon opravil 22. septembra letos. Smer **Sreča na vrvcici** (7c, 300 m) je v celoti opremljena s svedrovci, kar pa ne pomeni, da je plezanje v njej lagodno. Od vznožja in vse do roba stene je treba plezati čez zahtevne strme prehode, katerih ocena težavnosti vseskozi sili v zgornjo šesto in sedmo stopnjo po francoski težavnostni lestvici. Raztežaji nosijo ocene 5c, 7a, 7c, 6b+, III, 7a, 7a+, 5c, 7c, 6c+. Bor je smer preplezal z rdečo piko.

Smeri različnih karakterjev in težavnosti, takšnih, ki so bile v zgodovini preplezane le malokrat, čakajo tudi v tako poznanih stenah, kot je južna stena Planjave. Zanje so potrebni dodatni vložek energije, postopno pridobivanje izkušenj in potrpljenije, ki ga dandanes prepogosto ni zaznati.

Od v jeseni popularne Planjave pojdemo v manj obiskano severno steno Kompotele. V njej je Žiga Oražem izvohal presenetljivo dobro skalo in pred dvema letoma z Matejem Benkovičem (oba AO Kamnik) preplezal prvenstveno smer Bojne rane (VI, 300 m). Smer v današnjih časih spada v zmerni težavnostni razred, toda znanih ponovitev zaradi šibkega slovesa stene vse do letos še ni imela. 13. oktobra sta jo preplezala člana AO Kamnik Žiga Žebaljec in Žan Hrastovec.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

41. srečanje alpinistov veteranov

Tradicionalno srečanje alpinistk in alpinistov veteranov v Koči na Gozdu je izjemen dokaz spoštovanja bogate tradicije slovenskega alpinizma in zavedanja neprecenljivosti dosežkov, ki so našo državo narisali na svetovni alpinistični zemljevid. Alpinistke in alpinisti veterani se vsako leto srečajo v Koči na Gozdu. Seveda gre za družabni dogodek, vendar nikakor ne smemo pozabiti tudi na širši pomen tega srečanja. Zavedanje, da je alpi-

nizem kot drevo, ki ves čas raste in se vzpenja, a brez svojih korenin ne more nikamor, je pomembno tudi za mlajše rodove. Plezalkine in plezalci številnih generacij, ki so živi pomnik veličastnega opusa, ki ga je v zgodovino alpinizma zapisala Slovenija, so temelj, na dosežkih katerega lahko danes nove generacije gradijo še večje in odmevnejše zgodbe. Veliko spoštovanja so tudi zato veterankam in veteranom namenili tudi govorniki v svojih pozdravnih govorih – podpredsednik PZS Miha Habjan, načelnik Komisije za alpinizem Oto Žan, predstavnik Slovenskega planinskega muzeja Saša Mesec in župan občine Kranjska Gora Jani Hrovat.

Žal srečanja veterank in veteranov minevajo tudi ob spominu na tiste, ki so se poslovili v minulem letu – tokrat so se z minuto molka poklonili Staziki Černič, Vidi Košmelj, Janezu Grilu, Janezu Ruparju in Borisu Bertoncju. Bolj veseli trenutki so sledili ob čestitkah okroglim jubilentom – 90 let so praznovali Janez Bratina, Roman Herlec in Jože Malenšek, 85 let pa štejeta Pavle Dimitrov in Tone Sazonov - Tonač. 80. jubilej so zabeležili Janez Duhovnik, Franci Ekar, Marija Hlavaty, Jože Hočevnar, Jošt Razinger, Roman Robas in Viki Uhan, 75 pomladi pa so našteli Janez Brojan, Danilo Cedilnik - Den, Mica Kavar-Markež, Mitja Košir in Marko Zuccato. Še en okrogli jubilej, 70 let, je letos praznoval Viktor Grošelj - Viki. Vsem jubilentom ob tej priložnosti čestita tudi uredništvo *Planinskega vestnika*.

Med nove člane v tej častitljivi družbi so sprejeli Janija Beleta (1955), Rudija

Rajerja (1940) ter Marka (1954) in Andreja Štremfija (1956).

Veteranke in veterani ostajajo aktivni še naprej – pripravljajo publikacijo ob 40. obletnici zbora alpinistov veteranov, namen imajo tudi dopolniti pravila za članstvo in njihov sprejem. Na srečanju so zbrani prisluhnili predavanju Kazimirja Drašlarja - Mikca o Nacionalni alpinski šoli, Bojana Pollaka o Šoli za nepalske gorske vodnike Langtang 2005 in predstavitvi knjige Rudija Rajarja. Veteranke in veterani se, kot se spodobi, ne dajo – prihodnje srečanje bo potekalo 6. oktobra 2023 v Koči na Gozdu.

Marta Krejan Čokl

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Poletje je precej razvodenilo najboljše dosežke in v poplavi vrhunskih vzponov se pojavlja kar nekaj vprašanj: sploh objavljati ženske 9a, moške 9a+, 8C+ *bolderje*? Pa jih dajmo vseeno, začenši s Pornographie 9a v Ceūsu, ki jo je splezala mlada 18-letna Angie Scarth-Johnson – njena tretja s to oceno v kratkem času. Le kratko vožnjo stran v Gorges du Loup je še enkrat starejša Stefanie Lo Piccolo preplezala Trip Tik Tonik 9a. V isti smeri je uspel tudi 12-letni Theo Blass, ki je sedaj najmlajši Zemljan s to oceno. Njegova 9-letna sestra Alizée je isti dan splezala prvo 8a. Ja, za otroke so vsi grifi šalce. Laura Rogora je sicer videti kot otrok, a je že prava vete-

ranka devetk. Tokrat je dodala prvi vzpon v 80 ghisu (9a), ki je pravzaprav podaljšek Unchio L2 (prav tako 9a), ki jo je tudi preplezala kot prva. Laurina vrstnica Claudia Ghisolfi je medtem splezala TCT 9a v Graveru. Ne predaja pa se niti Anak Verhoeven, ki je v Rodellarju uspela v Las Meninas 9a/a+.

Kaj pa reči o oceni 9a+ pri fantih? Če so pogoji, take smeri padajo druga za drugo. Včasih jih niti ne objavimo več, tokrat pa zaokus vrhunskih poletnih vtisov: Ultimatum je splezal Davide Picco, Picassa je premagal Jonathan Flor, Las Meninas R2 je osvojil Dani Fuertes, ki je svoji zbirki dodal tudi Excelsior, Patanics se ni dolgo upiral Gonzalu Larrochi, No pain no gain je podlegel Martinu Teklesu, Pure dreaming plus je pomalical Stefano Ghisolfi, Loic Zehani pa se je sprehodil čez Jamais Deux Sans Toit. Le tri poskuse je za Red Ram 9a+ porabil Alex Megos, ki je potem v Margalefu opravil prvi vzpon v projektu The Full Journey 9b. Enako oceno predlaga Loic Zehani za svoj Harlem v Orgonu, medtem ko je 9b zdaj potrjena za Move Hard, ki je nekakšna predjed Adama Ondre za njegovo mojstrovino Silence in ki jo je v poskušanju slednje uspel premagati Stefano Ghisolfi.

V svetu bolderjev je podobno. Nekoč skrajno težka ocena 8B+ je danes nekaj, kar Daniel Woods prepleza na flash (Compass North v Fionnayu), so-Američanka Alex Puccio pa mimogrede (We can build you na gori Evans). Zadnjič smo omenili nov 8C+, Insomniac, ki ga je splezal Drew Ruana. Danes ima že tri ponovitve:

Alpinisti veterani in alpinistke veteranke
 Foto Marko Čufar

Daniela Woodsa, Jimmya Webba in Shawna Raboutoua. Slednji je celo poletje skrival veliko skrivnost – že pred časom je namreč uspel preplezati tretjo 9A na svetu, Alphane v Chironicu. No, zdaj jo je ponovil Aidan Roberts in je (zaenkrat) še ni zbil, tako da imamo (zaenkrat) prvo potrjeno 9A na svetu.

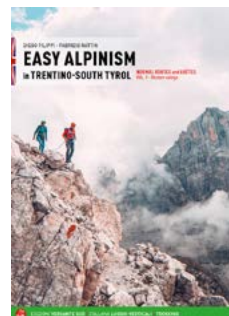
Po kratkih pa se posvetimo še nekoliko daljšim smerem. Stara legenda, Alex Huber, ki je nekoč dvigoval težavnostno lestvico, še vedno miga v skali. Tokrat je *splezal* 6-raztežajno Ramayano 8b+. Medtem je ženska ekipa Sasha Digiulian, Matilda Soderlund in Brette Harrington ponovila Rayu, 8c, *večraztežajko* v španskih Picos de Europa. Pa se preselimo na rodno grudo, kjer je Luka Lindič izpolnil svoje dolgoletne sanje in potegnil pasjo, a estetsko vrhunsko smer čez obraz Ajdovske deklice. Ocena? Spremljajte njegov Instagram. In če smo pri pasjih, a estetskih smereh – Umetnost 9a v Teru je dobila še en vzpon – kdo drug kot Jakob Bizjak. Pa vsaj omenimo tudi prvo 8c,

Kingslayerja veterana Rajka Zajca. Vztrajnost se izplača! Kaj pa tekme, povprašate? Po starem, kajpak, z drobno napako, saj Janja kar dvakrat zapored ni zmagala (proti Ai Mori). Tako grozno smo razvajeni, da je za nekatere drugo mesto celo neuspeh. Noro. Je pa Janja vtis popravila z zmago na zadnji tekmi v Jakarti in z ogromno razliko osvojila skupni seštevek (Mia Krampfl je bila sedma, bravo). To pa je uspelo tudi Luki Potočarju in lahko priznamo, da tega mnogi nismo predvideli. A izjemen zaključek sezone z zmago v Kopru in drugim mestom v Edinburghu ter nekoliko srečen razplet (oziroma slabša forma), kar se tiče ostalih konkurentov, je prinesel čislani pokal v vitrino PZS. Mimogrede, nova stena v Kopru je kar simpatična in računamo, da bo spektakel ob morju nova stalnica na sporedu svetovnega pokala. Tudi za podmladek nam ni treba skrbeti. Sara Čopar je postala mladinska svetovna prvakinja v balvanih in druga v težavnosti.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Diego Filippi, Fabrizio Radin: Easy Alpinism in Trentino-South Tyrol. Normal Routes and Arêtes Vol. 1. Western valleys. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 608 str., 45,00 EUR.

Milanska založba gorniške literature Versante Sud je izredno produktivna, novi vodniki redno izhajajo, tako da jim je kar težko slediti. Področja vodniškega pisanja so silno pestra, od športnoplezalnih in zimskih vodnikov pa

Novo iz založbe UMco

Obiščite nas na 38. Slovenskem knjižnem sejmu na Gospodarskem razstavišču, 22.11.–27.11. 2022

Samo Rugelj SONCU NAPROTI

Peš v dvoje po najbolj samotnem delu Krete

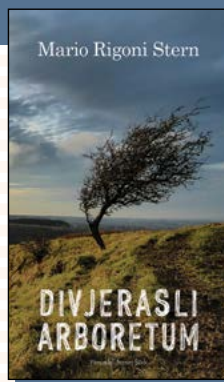
»Vedno hodiva drugače kot drugi, tokrat proti vzhodu, ves čas s soncem v obraz.« – Renate Rugelj

Samo Rugelj je knjižni založnik, urednik in avtor številnih knjig. S svojo prejšnjo knjigo *Na prepihu* (2021) je zastavil potopisno izpovedno serijo, ki jo nadaljuje s pričujočo *Soncu naproti*, v kateri se odpravi na Kreto, eno tistih lokacij, kjer bi lahko živel.

Z ženo Renate sta se namenila prehoditi del evropske pešpote E4, ki gre po najsamotnejšem delu Krete, da bi izkusila njeno divjo lepoto. Vendar jima je otok kmalu postavil svojevrsten izziv. *Soncu naproti* je pohodopisna knjiga o navdihujoči naravi.

Mario Rigoni Stern DIVJERASLI ARBORETUM

Znameniti pisatelj z opisom dvajseterice dreves in njihove povezave s človekom zasadi svojstven arboretum, osvežen z gorjanskimi in gornškimi izkušnjami, otožnostjo in spomini na čase, »ko so ljudje sobivali z naravo«.

Paolo Cognetti NIKOLI NA VRH Himalajsko potovanje

Italijanski pisatelj Paolo Cognetti, avtor senzibilno izpisanih knjig o naravi, kot je hvalnica prvinskemu banjanju *Divji deček*, se ob izteku svojega štiridesetega leta odpravi na poetično pohajanje po območju Himalaje.

- V spletni knjigarni bukla.si je poleg knjig založbe UMco na voljo več kot 2000 izbranih knjižnih novosti in uspešnic drugih založb.
- Za ugodnejši nakup pobrskajte po naših akcijah in si izberite knjige po svojem okusu.

knjigarna www.bukla.si UMco

Naročila: na spletni strani www.bukla.si • po telefonu 01/520 18 39 • po e-pošti knjigarna@umco.si

vse do priročnikov in celo knjig o jogi v gorah. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj letošnje bere, pri čemer so razen enega vsi vodniki v angleščini. Vodnik *Lahkotni alpinizem* v dveh knjigah predstavlja običajne vzpone na gore levo in desno ob avtocesti Verona–Trento–Bolzano–Innsbruck in zajema 43 gorskih skupin, med drugimi Ortler, Cevedale, Stubaiske Alpe, Presanello, Adamello, Brento, Gardo, vseh tur je 283. Izšel je prvi zvezek, v katerem je 19 gorskih skupin, skupaj 133 tur. Način podajanja uvodov, opisov in podatkov o turi je tipičen za vodnike založbe, z vrsto simbolov, kratkimi besedili, preglednimi zemljevidi in vrssi v fotografijah, vse skupaj pa nadgradijo odlične fotografije. Tako se sprehodimo od nižjih dvatisočakov do ledeniškega sveta in skoraj štiri tisoč metrov visokega Ortlerja, ponekod le hodimo, drugod tudi plezamo – po feratah ali prosto, prečimo tudi ledenike. Odlična knjiga tako za pohodnike, ki letujejo v dolinskih krajih, na primer ob Gardskem jezeru, kakor tudi za tiste bolj *našpičene*, saj so vmes tudi opisi lepih in lažjih plezalnih vzponov.

Ludovico Bianciardi: Corsica GR 20. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 392 str., 34,00 EUR.

V tem vodniku se vse vrti okoli številke 16, kajti 16 je etap, 16 variant in 16 krožnih tur. Že začetek knjige je vsebinsko bogat, saj veliko izvemo o geologiji, biotski raznovrstnosti, rastlinstvu in živalstvu otoka, o pašnikih, lokalnih proizvodih in etnologiji. O poti GR 20 smo v naši reviji že večkrat pisali, kar pomeni, da je območje zanimivo tudi za naše gornike. Vodnik je karseda uporaben, z vrsto simbolov, profilom poti, zemljevidom, fotografijami, torej imamo vse, le še telesno pripravljenost pridobimo in seveda – čas. Otoška pokrajina, ki jo opisuje vodnik, je svo-

jevrstna, s stoletnimi gozdovi in čudovitimi jezeri. Vodnik je namenjen tudi tistim, ki niso kos celotni poti GR 20 (okoli 180 km), ampak ponuja krajše večdnevne etape, ki so manj naporne.

Marco Tomassini: Trails of Finale. 50 itineraries picked out between Borgio Verezzi, Finale Ligure and Noli. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 328 str., 32,00 EUR.

Tudi ta vodnik je izletniški, pohodniški (druga izdaja). Opisuje petdeset izletov, od sprehodov do izletov v okolici kraja Finale Ligure med Genova in Nico ob Sredozemskem morju. Vrsta izletov vodi prav ob morju, kjer se sprehajamo po stezicah z lepimi razgledi visoko nad gladino. Nekaj izletov je bolj v notranjosti pokrajine, kjer hodimo do odmaknjenih vasic, gradov, sakralnih objektov, jam in naravnih znamenitosti. Poti so večinoma tako lahke, da jih mnogi kar pretečejo. Slikovitost obmorske pokrajine je tista, ki najbolj pritegne. Če bomo tu dopustovali, nam bo vodnik prišel še kako prav.

Mario Manica, Antonella Cicogna, Roni Andres: Arco Rock. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 720 str., 35 EUR.

Arco okoli Gardskega jezera je turistično tako zanimiv, da vodnike območja izdajajo serijsko. Kako naj si sicer razlagamo, da so obsežen vodnik športnoplezalnih in večraztežajnih smeri, ki so ga zdali v četrti,

dopolnjeni in zelo obsežni izdaji leta 2018 (prva izdaja leta 2006) in smo ga na naših straneh tudi predstavili, ponovno izdajajo? (Zanimivo, da je vodnik 2022 tanjši kot tisti iz leta 2018, pa vendar obsežnejši za 16 strani – zaradi teže in vrste papirja.) Znano je, da v te kraje pogosto zahajajo tudi slovenski plezalci; če za praznike ni aktualna Paklenica, je pa Arco. Tokratna izdaja je zelo podobna oni iz leta 2018, napisali so jo spet trije avtorji, pri čemer je Roni Andres nov, sicer pa pri tako obsežnih vodnikih sodeluje cela množica pomočnikov. Knjiga zajema obsežno plezalno območje, predstavili so 130 odsekov, pet tisoč plezalnih smeri in dodatno še 23 drugih sten. V uvodnem delu so uporabne informacije z zgodovinskim pregledom plezanja v tem okolišju. Oprema vodnika je podobna drugim športnoplezalnim vodnikom, z mnogimi uporabnimi simboli, nekateri podatki so dostopni tudi preko kode QR. Na razpolago je zemljevid celotnega območja in posameznih odsekov. Med opisi so kratki prispevki o izstopajočih plezalcih. Za ljubitelje plezanja je to vsekakor priročnik, ki v knjižnici ne bi smel manjkati.

Primiero Hiking: Hiking. 116 itineraries on foot around the Primiero and Pale di San Martino areas. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 552 str., 35,00 EUR.

Spet smo v Dolomitih, natančneje v okolici priljubljenega območja Pale di San Martino. Že naslov vodnika pove, o čem piše – o hoji, ki jo v uvodnem prispevku povečuje kot čar, ki se mu ne moreš upreti. Izvemo tudi o zgodovini krajev in območja, rudnikih, planinah, kjer pasejo, pa še o mnogčem drugem. Kar 116 izletov vodi na okoliške hribe, okoli jezer, do naravnih znamenitosti, planin, razglednih točk, pa tudi le okoli mestec tega območja.

Večina izletov je lahkotnih, pohodniških, nekaj je tudi zahtevnejših, le-ti se približajo višini tri tisoč metrov v skupini Pale di San Martino. Če bomo le prelistali knjigo, nas bodo navdušile izredne fotografije, od zelenih travnikov do nasršanih skalnih stolpov, ki so značilni za to gorsko skupino in vsako leto privabljajo plezalce iz vse Evrope. Zelo priročen vodnik, tudi za tiste, ki le taborijo v dolini, pa ne vedo, kam bi se odpravili.

Yuri Paribelli: Valli Bergamasche. Falesie/Klettergärten. Val Seriana, Val Brembana, Val di Scalve, Lago d'Iseo. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 464 str., 35 EUR.

Edini vodnik, ki ni pisan v angleščini, ampak v italijanščini, je plezalni vodniček o okolici Bergama, to je nekaj deset kilometrov naprej od Gardskega jezera. Oprema je enaka vodnikom tega tipa in ne izstopa. Predstavljenih je osem območij in 71 plezališč, število smeri pa ni navedeno, a jih je nedvomno ogromno. Tudi tu lahko med opisi preberemo članke o izstopajočih plezalcih teh krajev in take, ki predstavljajo območje. Glede na obsežnost vodnika in dejstvo, da je to že peta izdaja, gre očitno za priljubljeno in objudeno okolje, ki spodbuja športno plezanje. Ideja torej za obisk v času praznikov ali dopusta!

Alberto Milani, Cristine Spiezia: Yogascent. The connection between the discipline of Yoga and conscious climbing. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 440 str., 39 EUR.

Da je ta knjiga nekaj posebnega, govori že format, ki je drugačen od ostalih vodnikov, knjiga je širša in višja (19 x 22 cm). Z njo založba Versante Sud dokazuje, da ima bistveno

širši prodajni prostor, kot ga imamo v naši deželici, saj bi si pri nas založbe težko privoščile tako bogato knjigo; dvomim, da je med plezalci toliko ljubiteljev joga, a tudi kupcev (takih) knjig ni veliko. Kakorkoli, tema knjige povezuje jogo in ozaveščeno plezanje. Namen priročnika je predstaviti povezavo med tema dejavnostma, pri čemer avtorja raziskujeta ne le zavedanje telesa, dihanja in psihološke dinamike, temveč jih tudi kontekstualizirata na duhovni poti te tisočletne discipline. Cilj je pokazati, kako je mogoče jogijske tehnike spremeniti v plezanje na fizični in mentalni ravni in dokazati, da lahko

Potegujte se za naziv Ambassador tematskih poti.

- | brezplačna prijava
- | razstavljanje na sejmu ni pogoj za prijavo
- | rok prijave je 20. 12. 2022
- | nagrajenec prejme brezplačen razstavni prostor na sejmu Alpe-Adria 2023

Več informacij na alpeadria.si

Tema 2023:

Tematska pot, kot turistični proizvod

Prijave na alpe-adria.si

Nagrada za inovativnost, kakovost in odličnost v turizmu

Jakob | Alpe-Adria 2023

Alpe-Adria 33. sejem turizma, kampinga in karavaninga
15.–18. februar 2023 | Gospodarsko razstavišče, Ljubljana

plezanje sámo, če ga doživimo s pravim odnosom, postane oblika joge. Po uvodu, v katerem so predstavljene osnove joge in je sintetizirana njena povezava s plezanjem, je v nadaljevanju precejšen del vsebine namenjen opisu najpomembnejših jogijskih položajev (asan) in več zaporedij, zasnovanih za plezalce – ta poglobljeno razlagajo njihove koristi pri plezanju. Opisane so še različne dihalne tehnike (pranajama), ki jih lahko uporabimo pri plezanju, podane so osnove meditacije, in kako lahko plezanje postane oblika meditacije v gibanju. Sledita poglavje o sprostitvenih tehnikah joge ter razlaga, kako lahko etični in moralni kodeksi joge (Yama in Niyama) postanejo uporabni v sedanjem svetu plezanja. V bogatem dodatku ima svoje mesto tudi Martina Čufar Potard. Priročnik je namenjen tistim, ki v jogi iščejo dopolnilno usposabljanje za izboljšanje plezanja, pa tudi tistim, ki jih zanima bistvo joge in imajo globljo vizijo svoje vertikalne strasti. Gre za drugo izdajo knjige.

Vladimir Habjan

Miha Marenče: Podobe živali naših gora. Narava, Kranj, 2022. 135 str., 19,90 EUR.

Izšel je dopolnjen ponatis prve izdaje *Podob živali naših gora* iz leta 2019. Nova knjiga je obsežnejša za 24 strani, ima kar nekaj novih fotografij, nekatere pa so svoje mesto prepustile boljšim posnetkom. Večina fotografij je zelo dobrih, nekatere so vrhunske. Skalnega plezalčka bi bili najbrž veseli celo pri *National Geographicu*.

Dobrodošla novost so fotografije tistih prebivalcev gorskega sveta, ki pozimi barvo svojega oblačila zamenjajo za snežno belo, npr. hermelin,

snežna jerebica, planinski zajec. Na novo so dodani podnapisi pod vsemi fotografijami. Dodano je poglavje o metuljih – "letečih biserih". Novost je tudi kazalo, zelo dobrodošlo bi bilo tudi stvarno kazalo živali. Slikovna predstavitev živali je zelo pomembna, če ne celo odločilna za privlačnost tematike, a nič manj tudi sámo besedilo. Miha Marenče ohranja svoj nevsiljivi, sproščeni, mestoma hudo mušni pedagoški pristop do poučevanja (predvsem mlajših) bralcev o gorski naravi, živalih, ki živijo v njej in letajo po zraku, hodijo, plezajo po skalah ali se plazijo po zemlji ali pod njo, in onih, ki občasno zamenjajo trdna tla za vodo. Ne pozabi niti na varstvo okolja. Prepričan sem, da bi tudi marsikateri odrasli, zlasti pa novopečeni obiskovalci planinskega sveta, izvedeli veliko koristnega o tem biotopu, le tole izboljšano knjigo *Podobe živali naših gora* bi morali prebrati. Če bi novo znanje uporabili tudi na svojih turah, bi s tem veliko pripomogli k ohranjanju prvinskosti tega prekrasnega enkratnega sveta, ki pa – tega ne smemo pozabiti – občasno pokaže tudi svojo drugo, neizprosno stran.

Dejstvo, da je prva izdaja pošla, veliko pove o kakovosti in priljubljenosti Marenčetove prve knjige iz trilogije *Podob živali naših gora, gozdov in vrtov*. Knjiga je lahko odličen pripomoček za popestritev družinskih izletov z otroki.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor (UO) PZS je na svoji drugi seji 22. septembra sprejel pomembne odločitve s področja planinskega gospodarstva. Po obsežni predstavitvi in temeljiti razpravi je UO z večino glasov potrdil prodajo deležev na zemljiščih na Ribniškem Pohorju v okolici Ribniške koče v skupnem znesku 24.900 evrov ter ureditev služnosti v povezavi s planinskimi potmi, ki vodijo čez obrav-

navane parcele. Prejeta sredstva bodo namenili za Sklad planinskih koč. Tako kot Ribniška koča tudi Kocbekov dom na Korošici stoji ob trasi Slovenske planinske poti. Kocbekov dom je oktobra 2017 pogorel, pozneje pa je PD Celje – Matica prizadel še požar Frischaufovega doma na Okrešlju. Društvo je zaradi večjega obiska najprej začelo z obnovo Frischaufovega doma, zaradi česar so se vse aktivnosti, vezane na obnovo Kocbekovega doma, popolnoma ustavile. Skupaj s PD Celje – Matica je PZS ugotovila, da društvo po obnovi doma na Okrešlju ne bo več sposobno obnoviti Kocbekovega doma. UO se je strinjal, da mora PZS podpreti namero Občine Luče, da ob sodelovanju s PD Luče prevzame lastništvo funkcionalnega zemljišča koče na Korošici, in to vključno z njihovo namero, da zgradijo novo kočo, ki bi ohranila status planinske koče.

Odbor za članstvo PZS bo pripravil predloga sprememb in prilagoditev višine članarine za leto 2023. Razveseljiva novica pa je, da se število članov po koronskem času znova zvišuje. UO je potrdil vlogo PD Šoštanj za odprtje nove planinske poti oz. odsekov planinske poti na relaciji Mlinar–Kriška gora (Sv. Križ)–Honec. V zadnjem delu seje so delegati v slovensko planinsko družino sprejeli novo Športnoplezalno društvo Plezarna.

PZS je predstavila še problematiko parkiranja na izhodiščih planinskih poti, kjer je pred kratkim prišlo do sprememb parkirnih režimov. V večini primerov PZS žal ni uspela doseči določenih ugodnosti za člane PZS. Razmišlja pa o vzpostavitvi posebne delovne skupine, ki bi naslavljala prav to problematiko, komunicirala z lokalnimi skupnostmi in zagovarjala interes planinske organizacije. Naslednja seja UO bo 17. novembra. PD Zreče ima na Rogli v lasti apartma, imenovan Andrejev dom, ki ga nudijo v uporabo tudi drugim ljubiteljem planin. Člani PZS, za ugodnejše počitnikovanje na Rogli kontaktirajte PD Zreče.

PZS je posredovala javni razpis Fundacije za šport (FŠO) za sofinanciranje športnih dejavnosti, raziskovanja

in razvoja športa ter založništva v športu v letu 2023 in javni razpis Fundacije za šport za sofinanciranje gradnje športnih objektov v letih 2023 in 2024.

Septembra je v Baški grapi, ki je od leta 2019 kandidatka za vstop v Mrežo gornjskih vasi, potekalo pestro planinsko dogajanje s pohodi, srečanji in kulturno-gornjskimi in etnološkimi prireditvami.

Odbor inPlaninec. Pri planinskem domu pri Gosposdični na Gorjancih je bil cilj inkluzijskega dogajanja, kjer so imeli skupno srečanje slepi in slabovidni po Slovenski planinski poti, gibalno ovirani gore osvajajo (GOGO), gluhi strežejo v planinskih kočah, nevrrozlični (avtizem, motnja v duševnem razvoju, ADHD), planinci in ljubitelji gora. Na Jančah so 11. septembra inPlaninci praznovali 65. obletnico od ustanovitve društva "Karel Jeraj", 60 let od prvega organiziranega vzpona slepih in slabovidnih na našega očaka ter 40 let od pohoda slepih in slabovidnih na Janče. Zbralo se nas je kar 130 na ta

praznično obarvani inkluzijski pohod. Izredno nas je veselilo, da so se nam tokrat pridružili tudi pohodniki z različnimi oblikami invalidnosti.

Med 16. in 18. septembrom je na Boču potekalo usposabljanje strokovnega kadra za delo z invalidi/OPP. Novo izobraževanje bo potekalo prav tako v Planinskem domu na Boču, in sicer od 18.–20. novembra v obsegu 34 pedagoških ur. Namen izobraževanja je usposobiti strokovni kader za vključevanje raznolikosti v dejavnosti.

S pohodom na Bohor se je zaključila že tretja sezona akcije GOGO; pri domu se je zbralo kar 155 udeležencev inkluzijskega pohoda. Slepi in slabovidni planinci pa so osvojili še Veliki Javornik.

Mladinska komisija (MK) je med 17. in 30. septembrom v dolini Bavšice organizirala tradicionalni študentski tabor. Drugi vikend v oktobru pa je Planinsko učno središče Bavšica gostilo seminar za mentorje planinskih skupin, ki se ga je udeležilo več deset udeležencev. Pridobili so nova

znanja in pristojnosti za planinsko vzgojo otrok in mladih.

Volilni zbor mladinskih odsekov je bil 12. novembra na Igu; o novem vodstvu MK lahko pričakujete podatke v naslednji številki Vestnika. 19. novembra bo na treh lokacijah potekalo 33. tekmovanje Mladina in gore, in sicer regijski del. Državno tekmovanje MIG za OŠ in srednješolce pa bo 21. januarja 2023 v OŠ Miroslava Vilharja Postojna.

Vodniška komisija (VK) je za leto 2023 objavila usposabljanja in izpopolnjevanja. Prijave bodo potekale prek sistema Naveza.

Gospodarska komisija. Naj planinska kočja 2022 je Mihov dom na Vršiču, naj visokogorska planinska kočja 2022 pa Krekova kočja na Ratitovcu. Več bo sledilo v posebnem prispevku.

Z jesenjo in krajšimi dnevi se spreminja delovni čas koč. Visokogorske kočje so svoja vrata zaprle do poletne planinske sezone 2023, vrata sredogorskih pa bodo do pozne pomladi v dobršni meri odprta med vikendi in

BOLEČE GRLO.
TVOJE IGRE JE KONEC!

Septabene®

Tvoje grlo je tvoja moč.

- Hitro olajšajo bolečino.
- Blažijo vnetje.
- Odpravljajo vzrok okužbe.

www.septabene.si

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

prazniki. Pred obiskom oz. prenočevanjem v planinskih kočah priporočamo, da se o obratovanju predhodno pozanimате pri oskrbnikih koč. PD Moravče je iskalo najemnika za Planinski dom na Uštah - Žerenku nad Moravčami, PD Škofja Loka objavlja prosto delovno mesto oskrbnika Doma na Lubniku in Koče na Blegošu, oskrbnik Planinskega doma na Kalu pa potrebuje celoletno pomoč v kuhinji, za nedoločen čas zaposli kuharja ali kuharico. Orožnova koča na planini Za Liscem pod Črno prstjo je 10. septembra gostila koncert Godbe Gorje. Njihovi začetki segajo v leto 1907, ko je bila godba uradno ustanovljena. Kot člani prve godbe v Sloveniji so se leta 1969 oblekli v narodne noše, leta 1986 pa so prvič odšli na turnejo v Francijo. Pohvalijo pa se lahko s tremi nastopi na svetovno znanem Oktoberfestu v Münchnu.

Komisija za planinske poti (KPP) je objavila poziv za zbiranje predlogov za tehnične delovne akcije na planinskih poteh v letu 2023, pri katerih je potrebna strojna nadelava oz. obnova zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poti.

KPP obvešča, da so določene planinske poti na območju Cerja in Trstelja po sanaciji posledic požara na Krasu že odprte, opozarja pa na neprimerno označevanje nekaterih poti. Če boste na svojih obiskovanjih gora in narave nasploh opazili kakšne poškodbe planinskih poti ali njihovo neustrezno urejenost, kot so slabe in uničene markacije, izpuljeni klini ali natrgane jeklenice, zaraščenost,

podrto drevje in podobno, pišite na elektronski naslov poskodbe.poti@pzs.si V sporočilu navedite, na kateri poti ste opazili pomanjkljivost, na kratko jo opišite oz. priložite fotografijo.

Oče markacije Alojz Knafelc pa je dobil spominsko obeležje v rojstnem Novem mestu, in sicer na stičišču Pugljeve ulice in Župančičevega sprehajališča. Knafelc, načelnik markacijskega odseka Slovenskega planinskega društva (SPD), je leta 1922 z objavo Navodil za markiranje potov v Planinskem vestniku uveljavil enoten sistem označevanja planinskih poti SPD, ki je v veljavi še danes. S spletne strani Evropske popotniške zveze (European Ramblers Association) ERA si lahko prenesete knjižico 44 različnih sistemov označevanja planinskih in pohodniških poti v 34 državah Evrope (https://www.european-mountaineers.eu/wp-content/uploads/2022/08/2022Waymarking_in_Europe_4th_Edition_E-Book-final-3.pdf).

Komisija za varstvo gorske narave. Letno srečanje varuhov gorske narave in gorskih stražarjev je potekalo 25. septembra v Planinskem domu na Mrzlici, dan prej pa so v istem domu zaključili letošnji, sicer pa že 19. tečaj za varuhe gorske narave. Vse obveznosti je v roku opravilo kar 29 kandidatov, tako da je letos skupno število varuhov gorske narave presešlo število 400.

Komisija za alpinizem (KA) se je veselila novega zlatega cepina. Alpinist Silvo Karo bo zlati cepin za življenjsko delo prejel kot drugi Slovenec; prvi ga

je dobil Andrej Štremfelj. Silvo Karo bo nagrajen za svoj življenjski opus, ki sega od himalajskih 8000 metrov do 8a v športnem plezanju. V svoji karieri je preplezal več kot 2000 različnih smeri, vključno z več kot 320 prvenstvenimi vzponi. "To je zelo lepo priznanje, ponosen sem, da sem v družbi trinajstih vrhunskih alpinistov. To je nekaj, kar mi je še posebej v veselje. Podeljevanje mednarodnih nagrad je lepa promocija za Slovenijo in slovenski alpinizem," je ob prejemu naziva za PZS povedal enainšestdesetletni slovenski alpinist. Z nagrado za življenjsko delo, imenovano po njenem prvem dobitniku Italijanu Walterju Bonattiju, se bo Karo ob Štremfju pridružil drugim legendam tega športa, med drugim Reinholdu Messnerju, Dougu Scottu, Robertu Paragotu in Kurtu Diembergerju.

Alpinistke so se zbrale prvi konec avgustovskega tedna na ženskem alpinističnem taboru na Vršiču, na katerem so gostile francoske alpinistke ter jim približale naše gore in naš stil plezanja.

Ledeniški tabor KA je potekal septembra na ledeniku Pasterza pod Johannsbergom pod vodstvom Janeza Tonija. Izvedbo tabora je krojilo vreme, ki je bilo zelo alpsko s sneženjem in vetrom.

KA je pozvala vse registrirane alpinistke in alpiniste, člane alpinističnih kolektivov, kandidate za sredstva razpisa Kvalitetni vzponi 2022, k oddaji prijave za opravljene vrhunske vzpone, opravljene v obdobju od 1. 10. 2021 do 30. 9. 2022.

VABLJENI K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

v spletni trgovini
<https://trgovina.pzs.si>

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **5,90 €**

KA je 5. oktobra na sedežu PZS organizirala posvet, predstavitev usposabljanja KA in kako naprej, med 14. in 17. oktobrom pa v Trenti alpinistični tabor za perspektivne alpiniste.

Zbor alpinistov je letos organiziral Črnuški alpinistični odsek, ki praznuje 50 let delovanja. Na zboru s podelitvijo alpinističnih diplom in na praznovanju so se zbrali 22. oktobra v Ljubljani.

Aleš Česen je poročal z odprave Gašerbrum III, na kateri sta s Tomom Livingstonom želela preplezati prvenstveno smer po JZ razu Gašerbruma III. Žal jima zaradi neugodnih vremenskih razmer podvig ni uspel.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Slovenski športni plezalci so znova pokazali, da sodijo v sam vrh tega športa, saj sta zmagovalca sezone 2022 v težavnosti Janja Garnebret in Luka Potočar.

Mladi slovenski športni plezalci so uspešno zaključili plezalno sezono. S svetovnega prvenstva so prinesli tri, z evropskega prvenstva pa kar šest medalj. Prav tako so bili med sezono zelo uspešni tudi na tekmah evropskega pokala. Najbolj uspešna mladinka je bila 17-letna Sara Čopar. Združenje planinskih organizacij Balkana (BMU) je povabilo k udeležbi na odprtem prvenstvu v skalnem športnem plezanju. Tekmovanje se je odvijalo med 16. in 18. septembrom v soteski Niševac v Srbiji.

Usposabljanje za pridobitev naziva vaditelj športnega plezanja bo potekalo med 17. novembrom in 4. decembrom, večinoma v Ljubljani, deloma pa tudi v Kranju in Celju.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). Dogodek Slovenska turnokolesarska pot ZAME je 18. septembra kljub slabšemu vremenu privabil najbolj zagrete kolesarje, ki so se že četrto leto zbrali na kolesarjenju po različnih etapah STKP v organizaciji KTK in zavarovalnice Generali. STKP ni zahtevna, je pa vsekakor ne smemo podcenjevati, zato je fizična pripravljenost nujna.

Komisija za gorske športe (KGŠ). Srečanje komisije za gorske športe, usposabljanje in varnost Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA) je 6. in 7. oktobra gostila

PZS, in to v Šlajmarjevem domu v Vratih, kjer je potekalo redno letno zasedanje komisije za gorske športe, usposabljanje in varnost Združenja planinskih organizacij alpskega loka (Club Arc Alpin). Srečanja so se udeležili Veronika Schultz (CAA), Christian Andermatt (SAC, Švica), Stefan Steinegger (AVS, Južna Tirolska), Gerhard Mossmer (OeAV, Avstrija), Peter Frick (LAV, Lihtenštajn), Stefan Winter (DAV, Nemčija) in Miha Habjan (PZS). Največ časa so posvetili poenotenju priporočil za športno plezanje v naravnih plezališčih. Ob povečevanju obiska naravnih plezališč se namreč številni plezalci lotevajo omenjenega športa brez ustreznega znanja in izkušenj, mimo ustaljenih oblik usposabljanja. Komisija je pripravila seznam potrebnih znanj in praks, ki jih mora osvojiti plezalec, če želi varno plezati v naravnih plezališčih. Lotili so se tudi priprave priporočil za turne smučarje in njihovo gibanje na/ob urejenih smučiščih, saj je vse več turnih smučarjev, ki za vzpone uporabljajo urejena smučišča. Ker je področje po državah ali celo regijah urejeno različno, se pojavljajo številne težave zaradi nejasnosti, navzkrižja interesov, nevednosti ali celo malomarnosti. Številni predstavniki so predstavili idejo "križne skupine" – skupine strokovnjakov, ki pridejo na prizorišče nesreče z namenom nudenja psihološke pomoči. Ob težkih nesrečah v gorah številni (so)udeleženci nesreče potrebujejo ustrezno podporno psihološko obravnavo. V Nemčiji, Avstriji, Južnem Tirolskem in v Sloveniji take ekipe že obstajajo in so se izkazale za zelo koristne.

Planinska založba (PZ) je izdala Planinski koledar 2023, ki ga krasi trinajst čudovitih barvnih fotografij s posebej označenimi vrhovi. Za nove ideje, nove ture in nova krasna gorska doživetja. Znani so zmagovalci fotonatečaja Ljubim gore 2022, a več o tem v posebnem članku.

PZ je v sodelovanju s podjetjem Value Add Games razvila in pripravila izvirno igro Planinci. Igra za dva igralca združuje znanje, sklepanje, taktiko in nekaj sreče.

V dan slovenskega športa, 23. septembra, so bili vključeni tudi planinci, in sicer na osrednji prireditvi v Ljubljani ter kot udeleženci pohodov širom Slovenije v okviru projekta Slovenija planinari.

Naslednji dan je na Kongresnem trgu in v parku Zvezda v Ljubljani potekal olimpijski festival z lisjakom Foksijem, na katerem je PZS sodelovala s športnim plezanjem.

18. oktobra je bila v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v organizaciji Arhiva Republike Slovenije slavnostna premiera digitalno restavriranega prvega slovenskega nemega dolgometražnega dokumentarno-igranega filma V kraljestvu Zlatoroga iz leta 1931.

Istega dne, 18. oktobra, je v okviru dnevov Olimpijskega komiteja Slovenije potekala zaključna konferenca projekta Usposabljanje strokovnih delavcev v športu 2018–2022, ki ga je financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Kot konzorcijski partner je pri projektu sodelovala Planinska zveza Slovenije; znotraj zveze je bilo v štirih letih izvedenih kar 49 programov usposabljanj, 932 posameznikov je izobraževanje uspešno zaključilo.

Letos mineva 50 let od četrte jugoslovanske himalajske odprave na 8475 metrov visoki Makalu v Nepal, ki je potekala med 15. avgustom in 18. novembrom leta 1972. V spomin na 50. obletnico odprave je Slovenski planinski muzej v Mojstrani 21. oktobra pripravil spominski večer z junaki takratne odprave in z drugimi gosti.

Društvo Gorska reševalna služba Kamnik je 30. septembra slovesno odprlo svoje nove prostore in napovedalo projekt center za gorsko reševanje. Odprtje zaokrožuje praznovanje 100-letnice organiziranega gorskega reševanja na Kamniškem, ki ga je društvo začelo z izdajo jubilejnega koledarja, nadaljevalo z novinarsko konferenco, fotografsko razstavo v središču Kamnika in slavnostno akademijo. Jubilejno leto zaključujeta fotografska razstava na gradu Zaprice in izdaja društvenega zbornika.

Zdenka Mihelič

Balkansko planinsko orientacijsko tekmovanje 2022

Balkansko planinsko orientacijsko tekmovanje se je letos po šestih letih znova vrnilo v Slovenijo. Prvo tekmovanje je leta 2016 gostila Slovenija, nato Srbija (leta 2017), Severna Makedonija (2018), Bosna in Hercegovina (2019), Črna gora (2021) in letos torej Slovenija oziroma Mladinska komisija (MK) PZS. Od 30. septembra do 2. oktobra se je na Pokljuki preizkusilo 31 ekip iz šestih držav, in sicer iz Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Srbije, Severne Makedonije in Slovenije. Domače ekipe so si mesto na tekmi priborile na Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju (SPOT) 2022, ki je potekalo 21. in 22. maja v organizaciji društev Savinjske planinske orientacijske lige in MK PZS.

Balkansko tekmovanje poteka po pravilih, ki so jih na skupnem sestanku določili predstavniki držav. Za razliko od SPOT-a sta tu organizirani dve tekmi za vse starostne kategorije. Za kategoriji naših najmlajših in najstarejših udeležencev to pomeni ena tekma več (dodana je nočna tekma), za ostale starostne skupine pa ena manj (namesto dveh dnevnih je izvedena le ena). Manj je tudi starostnih kategorij: v kategoriji *Pioneers* tekmujejo osnovnošolci do 15 let, v kategoriji *Juniors* mladi do 18 let, v kategoriji *Seniors* tekmovalci nad 18 let in v kategoriji *Veterans* vsi nad 45 let.

Najprej je bila na vrsti nočna tekma, ki je tekmovalcem postregla tako z

orientacijskimi zagatami kot tudi z dežjem. Sobotna dnevna tekma je prinesla nove naloge, pa tudi t. i. "živo točko", na kateri so morali tekmovalci članu organizacijskega odbora pokazati znanje in spretnost izdelave vozlov, seniorji pa so svoje znanje dokazovali še na dodatni "živi točki", ki je tekmovalce razdelila na tri dele. Dobili so novo karto, na kateri je bilo vrisanih nekaj novih točk. Vsak posameznik oz. par pa je nato moral najti te točke in se z ostalimi iz svoje ekipe zopet zbrati na zadnji točki začasnega zemljevida. Slovenske ekipe so se odrezale odlično, saj so prav v najtežji kategoriji (*Seniors*) zasedli vsa tri najvišja mesta (1. mesto PD Polzela – Voluharji, 2. mesto PD Ruše – Joleji, 3. mesto PD Poljčane – Poljčane 7), pa tudi med *Juniors* in *Veterans* je šla zmaga domov, saj je med mladimi zmagala ekipa PD Poljčane – Poljčane C, pri veteranih pa PD Poljčane 1825. Pri pionirjih sta stopničke dosegli ekipe OŠ Petrovče – Haribo (2. mesto) in PD Polzela – Sokoli (3. mesto). Vse rezultate (po kategorijah, državah in posameznih tekmah) ter vse teoretične in praktične naloge si lahko ogledate na spletni strani <http://www.pdzalec.si/index.php?stran=101>.

Zdenka Mihelič

Člani Planinskega kluba Avstrije na obisku

Avstrijski planinski klub (OeAK, Oesterreichische Alpenklub) je bil ustanovljen leta 1878 na Dunaju, kjer ima svoj sedež. Člani kluba prihajajo iz vseh zveznih dežel in tudi

iz tujine, članstvo pa je mogoče pridobiti le po posebnem postopku, po katerem izvršni odbor kluba kandidata sprejme ali zavrne. Število članstva se zato trajno giblje le med tristo in štiristo. OeAK zaradi selektivnosti izstopa po pomembnih in zaslužnih osebah, ki so se vpisale v planinsko zgodovino, med imeni se pojavijo npr.: Pallavicini, Dulfer, Wolf, Lammer, Kugy, Buhl, Diemberger, Dyhrenfurt, Gunter, Haberl itd. Leto po ustanovitvi je začel OeAK za člane štirikrat letno izdajati klubsko revijo, ta tradicija pa se je ohranila vse do današnjih dni. Vsebinska so zanimivi opisi doživetij v gorah in uspehov odprav, novice iz svetovnih gorstev, kronološki zapisi, eseji itd. Velik ponos OeAK je vsekakor last in upravljanje najvišje avstrijske planinske postojanke na višini 3454 m, Die Erzherzog-Johann-Hütte pod vrhom Grossglocknerja. Klub se

Skupinska fotografija tekmovalcev in organizatorjev
Arhiv MK PZS

Na srečanju sta bili prisotni tudi 92-letna soproga znamenitega dunajskega alpinista Romana Szalaya in njuna hči. Med njima nekdanji predsednik PZS Franci Ekar, ki je letos dopolnil častljivih 80 let.
Arhiv Franca Ekarja

Bivak pod Kočno oz. Bivak v Kočni, kot je uradno zapisan v registru PZS, stoji na višini 1952 metrov. In, zanimivo, prav leta 1952 (14. septembra) je bil bivak uradno odprt. Bivak kraljuje pod Kokrsko Kočno, desno pa se pogled ustavlja na prvaku Kamniško-Savinjskih Alp, Grintovcu. Foto: Zdenka Mihelič

tradicionalno udeležuje gornjskih srečanj v tujini, med katerimi se člani spoznavajo s tamkajšnjimi gorami in krepijo medsebojno sodelovanje. Letos so si izbrali Kranjsko Goro, ki so jo obiskali v dneh med 6. in 18. septembrom 2022. Predvideni so bili pester program planinskih izletov, kolesarjenje, plezanje v Triglavski severni steni in Mojstrovki, žal pa je slabo vreme načrte precej omejilo. Zato pa so bili bolj navdušeni nad ogledom Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani, še posebej nad sodobno arhitekturo zgradbe ter v njem predstavljeno zgodovino slovenskega planinstva in alpinizma. Da je muzej od kluba OeAK prejel tako visoko oceno, je med drugimi zasluga vodje muzeja Matjaža Podlipnika in predanega osebja, ki so strokovno predstavili vse muzejske vsebine in dejavnosti.

Na planinskem večeru v hotelu v Kranjski Gori so se člani OeAK seznanili še z novim knjižnim delom njihovega člana Adija Mokrejsa, *Yetijska pojedina z jeklenično solato*, ki na šaljiv, tudi satiričen način povezuje zgodovino velikih osebnosti alpinizma s kuharskimi recepti. Ta nenavadna kombinacija pisatelju omogoči preplet resničnih zgodovinskih dogodkov in osebnosti z lokalnimi običaji in navadami. Na srečanju je bila tudi gospa Ana Szalay s hčerko; Ana je soproga znanega alpinista Romana Szalayja, k je s Karlom Prusikom 5. in 6. septembra 1929 splezal Prusik – Szalayvo smer v Severni steni Triglava. Ana Szalay je kljub 92 letom je še vedno aktivna rekreativ-

na športnica. Prisotno je bilo celotno vodstvo OeAK s predsednikom Christianom Zinklom, glavna koordinatorica srečanja v Sloveniji pa je bila podpredsednica, publicistka in odgovorna urednica revije OeAZ (Oesterreichische Alpenzeitung), Gertrude Reinisch-Indrisch.

Franci Ekar

70 let Bivaka pod Kočno

Bivak, ki so ga zgradili "Iskraši" davnega leta 1952 in zanj še vedno zavzeto skrbimo v PD Iskra Kranj, že sedemdeset let nudi planincem varno zatočišče ob vremenskih nepravilnostih, kot tudi priročno prenočišče. Zaradi ugodne lege, glede na pohodne smeri v tem okolju, ima bivak veliko obiskov, tako tujih kot naših.

Umeščen je na vrhu grebena Plesme na 1952 metrih nadmorske višine neposredno pod južnim ostenjem Kočne. Ob jasnih dneh se ponujajo lepot želnim očem lepi razgledi po Gorenjski in po Škofjeloških hribih, bližnjih vrhovih Kamniških planin in

Julijcih, ob jasnih dnevih pa tudi do Krima in celo Snežnika.

V dolgih sedemdesetih letih je njegovo trdnost preizkušala tudi narava. Leta 2011 je neurje dobesedno sleklo pločevinasto prevleko. Nova aluminijasta prevleka, ki smo jo namestili tudi s pomočjo sponzorjev, naj bi zaščitila bivak še za nadaljnjih sto let.

Pričevalcev o predani in srčni gradnji bivaka, ko še ni bilo helikopterske pomoči, ampak se je vse prineslo na hrbtih, ni več, ostali so nam zgolj skromni zapisi in nekaj fotografij. In seveda Bivak. Njegova opremljenost odraža zgodovino nekega časa, ki jo spoštljivo ohranjamo. V zadnjih letih ga obiskujejo pravi planinci, ki za seboj ne puščajo smeti in nereda, ampak se obnašajo odgovorno. In tako je tudi prav.

Rozalija Rajgelj

60 let PS Nova Gorica

Začetki Planinske skupine (PS) Nova Gorica v Planinskem društvu (PD) Pošte in Telekomu Ljubljana segajo v leto 1962, ko se je 8. septembra na planini Razor nad Tolminom zbrala skupina mladih fantov in deklet iz Nove Gorice in na pobudo Jožeta Dobnika, takratnega predsednika PD PTT Ljubljana, ustanovila planinsko skupino. Ustanovitev je potekala enostavno, skromno, delavno. Taki so bili mladi goriški planinci nekoč in v tem duhu jim sledimo še danes. Ljubimo preprosto lepoto narave, čarobne koticke, mogočna prostranstva, drobne cvetice in veličastne

60 let Planinske skupine

Nova Gorica

Foto Arhiv PS Nova Gorica

stene očakov pa tudi nove ljudi radi spoznavamo.

Ob 60. obletnici štejeemo 82 članov. V svoje vrste odprtih rok sprejemamo nove člane, posebno veseli smo mladih, v njih vidimo upanje in uresničitev naših sanj in sanj mladih ustanoviteljev.

Vztrajnost je vodila našo skupino skozi uspešna leta delovanja. Od začetka nismo imeli šolanin in izkušenih vodnikov. Danes imamo sedem registriranih vodnikov PZS in dva varuha gorske narave. Obiskujemo gore in doline znotraj in izven naših meja. Organiziramo zimske in letne taborje v domačih gorah ter v Dolomitih. Med nami je vse več mladih in malo manj mladih plezalcev, ki plezajo v dvorah, plezališčih in gorah.

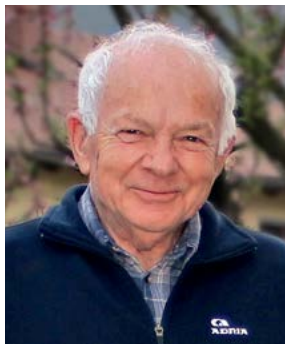
Da bodo spoznali, čutili lepoto gora tudi naši otroci oz. naši zanamci, smo se odločili, da bomo naše praznovanje imeli na planini Razor, kjer smo se rodili. Tu smo se vedno družili, praznovali ... S prireditvijo 10. septembra smo počastili 60-letnico in obenem dali zagon bodočim dnevom naše skupine. Ob našem prazniku se za trud, vero in vztrajnost iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagali, da se lahko danes skupaj družimo pod okriljem naše planinske skupine tam, kjer se je neke lepe sobote vse začelo, še posebno pa smo hvaležni matičnemu društvu PD Pošta in Telekom Ljubljana, ki nas že od vsega začetka spodbuja in financira. Hvala tudi našim botrom v koči na planini Razor, kjer vedno lepo poskrbijo za nas.

Ingrid Peršolja

U SPOMIN

Jože Mežnar

(1939–2022)

Tolminski ljubitelji gora smo se v začetku oktobra poslovili od Jožeta Mežnarja, enega vidnejših soustvarjalcev uspešnih dosežkov PD Tolmin v zadnji polovici stoletja. Njegov prispevek je najvidnejši na gospodarskem področju. Osebnostno je doživel tudi širšo družbeno potrditev, saj je zanj prejel priznanje občine Tolmin (2009), na podelitvi najvišjih priznanj PZS (2019) pa je ob svoji 80-letnici prejel svečano listino.

Rodil se je 30. marca 1939 na Grahovem ob Bači. Rosno mladost je preživel z vrstniki med igrami in potepanjem v okolici reke Bače in Koritnice in se še zelo mlad večkrat povzpел na bližnji hrib Kotel. Oblezel je vse stene v okolici in se med košnjo v senožetih že oziral v bližnje Peči, zlasti na Rodico (prvič jo je obiskal pri petnajstih letih), Raskovec in Črno prst. Vse

skupaj je sodilo v okvir njegovega globokega doživljanja narave, ki se mu je v domačem kraju ponujala v izobilju. Ko se je najprej izučil za čevljarja, ga je odneslo iz Baške grape "v svet". Zaposlil se je v Železarni Jesenice, po odsluženju obvezne vojaščine pa je dokončal srednjo metalurško šolo. Nekaj časa je delal tudi v Podjetju za popravilo voz in strojev Železniškega transportnega podjetja Ljubljana.

Številni planinci in alpinisti v železarni so ga posrkali v jeseniško planinsko okolje. Pridružil se je tamkajšnji planinski organizaciji. Planinsko zvestobo je nadaljeval v našem planinskem društvu tudi po prihodu v Tolmin (1968), kjer je v bližnjih Žabčah ustvaril družino. Doštudiral je na višji šoli za organizacijo dela in bil vse do odhoda v pokoj (1997) zaposlen v podjetju Metaflex. Kot odbornik PD Tolmin si je, če odštejemo nekaj kratkih prekinitev, nabral 43 let staža. V delo gradbenega odbora znotraj Gospodarskega odseka se je vključil že med popotresno obnovo kočice na planini Razor konec sedemdesetih let. Po letu 1982 je nadaljeval v Gospodarskem odseku in ga s krajšim presledkom vodil od leta 1984 do 2014. PD Tolmin je pod njegovo taktirko izpeljalo številne in pomembne investicije, usmerjene predvsem v povečano varovanje občutljivega naravnega okolja postojanke na planini Razor z montažo fotovoltaičnega sistema, obnovo strehe, izgradnjo novega vodnega zbiralnika in plinske postaje. Dokončno so bili urejeni tudi dru-

STOPIMO SKUPAJ

Namenite svoj % dohodnine planinstvu

- na spletni strani e-davki
- z obrazcem na spletni strani PZS: pzs.si/dohodna.php, ki ga posredujete na vaš davčni urad
- v eni minuti z obrazcem na spletni strani OKS - dostop s kodo QR

štveni prostori v Tolminu, obnovljeno zavetišče na Globokem, zimski bivak na planini Razor itd. Koča na planini Razor je v času največjih investicijskih posegov pod njegovim budnim očesom skoraj neokrnjeno poslovala, pridobila je ter več let zadržala prestižna naslova "družinam prijazna" in "okolju prijazna koča". Lahko ugibamo, koliko poti, graparske trme, odrekanja in življenjskih sokov, koliko razumevanja njegove družine je bilo treba za vse to, za kar se je poleg poklicnega dela vseživljenjsko opredelil in s tem obogatil dejavnost planinskega društva. V prizadevanjih za gospodarno in trajnostno poslovanja koč na planini Razor, ne da bi gostom preveč okrnil udobje, je bil vedno pred drugimi. Med uresničevanjem posameznih projektov je že razmišljal korak naprej. Ko je predal vodenje Gospodarskega odseka v roke mlajšim, je ostal po srcu vnet prostovoljec. Z delom v Markacijskem odseku je držal korak z mlajšimi in dajal podobo neusahljivosti. Malo je bilo tudi drugih društvenih delovnih akcij brez njega.

Ob njegovem 80-letnem jubileju so ga najprej presenetili "rovštariji", ki po domačih šegah "ropotajo" pred hišo in budijo slavljence, da ne bi prespal prihoda bližajočega se rojstnega dne ob polnoči. Voščili so mu prijatelji markacisti in kakšen dan pozneje še "uradni" predstavniki planinskega društva. Med druženjem se je v krogu zdravega in čilega Jožeta širilo obojestransko veselje, zaživeli so številni skupni spomini. Še smo se srečevali in kaj pokramljali na cesti, na planinskih sestankih, ne da bi slutili, da bomo že kmalu prišli do zadnjega znamenja na Jožetovi življenjski poti. Veselimo se torej slehernega dne, ki nam ga nakloni življenje.

Dragi Jožel! Preveč nas veliko spoštovanje in hvaležnost za tvoje delo. Naj podrobnejše tehtanje tvojega prispevka opravi čas, neusmiljeni razsodnik početja vseh nas. Vest o tvojem slovesu je sprožila odzive številnih planinskih prijateljev, med katere si sejal svojo dobro voljo, pozitiven duh in pripravljenost za pomoč. Skupni ugotovitvi, da smo izgubili človeka širokega srca, vedno pripravljenega za delo ali klepet, se pridru-

žujemo tudi vsi tvoji bližnji dolgoletni sopotniki, tolminski planinci, odborniki in simpatizerji našega planinskega društva. Hvala ti!

Žarko Rovšček

Peter Ueselič

(1974–2022)

Sedi na obrobje zarje in zate bo vzšlo sonce ...

Sedi na obrobje noči in zate se bodo iskri zvezde ...

Sedi na obrobju hudournika in zate bo pel slavec ...

Sedi na obrobju tišine in spregovoril ti bo on, ki vodi vse stvarstvo ....

V začetku oktobra 2022 smo se za vedno poslovili od vsestranskega planinca in zavzetega markacista Petra Ueseliča, člana Planinske skupine Dvor, ki spada pod PD Krka Novo mesto. Peter se je rodil 2. junija 1974 v Mačkovcu nad Dvorom kot najmlajši od treh otrok v aktivni planinski družini. Planinarjenje je bilo takrat za vaško okolje nekaj precej neobičajnega. Gore so mu bile tako rekoč položene že v zibelko, saj sta ga starša že zelo zgodaj vodila v hribe in gore. Pri treh letih je bil že na Golici, pa na Stolu in številnih drugih vrhovih. Kot otrok je imel rad naravo, opazoval je metulje, žuželke, rože; želel je postati biolog. A prednost so imele gore, vanje se je zaljubil in predal, bile so mu drugi dom.

Sestra Marina, s katero sta ostala planinsko povezana vse do prezgodnje smrti, ga je prvič popeljala na Triglav, na katerem je pozneje stal še trinajstkrat. Prehodil je celotno slovensko planinsko pot, mnoge vrhove večkrat. Gore je obiskoval s spoštovanjem do njihove veličine in lepote, brez nepotrebnega hitenja in nekontroliranega izpostavljanja nevarnostim. Svoje planinsko znanje

je z veseljem prenašal na prijatelje in znance, jih popeljal po znanih in manj znanih planinskih poteh ter jih navduševal za planinarjenje. Bil je gibal planinske skupine Dvor, pobudnik in organizator skupinskih izletov na točke, ki so bile mnogim prej nepoznane. Za vsak vrh je vedel višino, potreben čas za vzpon, za koga je pot primerna, katere zanimivosti je mogoče videti na poti in na vrhu ... Sledili smo njegovim umirjenim korakom, ki jih bomo v bodoče neizmerno pogrešali.

Kjerkoli je hodil, je promoviral tudi naš suhokrajinski Triglav, 888 metrov visok Sveti Peter. Svetega Petra, s katerim sta soimenjaka, je obiskal nešteto krat. Tam je našel svoje veselje, mir in tudi tolažbo v zadnjem obdobju življenja. Na delovnih akcijah pri gradnji in vzdrževanju zavetišča ter poti, ki vodijo do vrha, ni nikoli manjkal. Mnoge nedelje je od jutra o večera skrbel za toplo zavetišče in odprtih rok sprejemal številne obiskovalce. Peter ni bil le velik ljubitelj gora, bil je tudi prijeten sogovornik. Od Svetega Petra se je poslovil 13. julija letos, ko ga je s sestro Marino še zadnjič obiskal.

Od leta 1991 je bil član PD Krka Novo mesto, kjer se je priključil delu markacistov, opravil potrebna usposabljanja in vsa leta skrbel za urejenost planinskih poti na Dolenjskem in širše po Sloveniji. Bil je nepogrešljiv na številnih delovnih akcijah pri trasiranju in vzdrževanju planinskih poti, kjer je prevzemal najzahtevnejša dela in vedno vztrajal, da se je pot ustrezno uredila. Za svoje zavzeto delo je prejel številna društvena priznanja, leta 2006 pa tudi bronasti častni znak PZS in 2016 srebrni častni znak PZS. Na višku življenjskega in planinskega delovnega elana je njegovo delo pretrgala neizprosna bolezen. Sprejel jo je kot nahrbtnik in z njo obiskoval številne vrhove, dokler ga ni za vedno premagala. Petrovo mesto bo v planinski skupini Dvor in med markacisti PD Krka Novo mesto ostalo prazno. Za vedno pa nas bosta spremljala Petrov planinski duh in energija. Trudili se bomo, da ju bomo vzdrževali Petru v trajni spomin.

Valerija Vidmar,

PD Krka Novo Mesto

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

Aktivne in zabavne počitnice | Za začetnike in izkušene mlade plezalce
10 terminov preko celega poletja | www.plezalnicenter.si

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Klodwig Tschada (1892–1918)

INTERJUJ

**Miha Habjan, Franc Pušnik in Stanislav
Mihev, Marko Volk, Vili Guček**

Z NAMI NA POT

Rockbergi, okolica Kranja

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

f t

gore-ljudje

SILVA
SILVA
EXPLORE 4

Redna cena: 52,99 €

- 30 %

Nova cena: 37,09 €

VELIKA AKCIJA

od 15. 11. do 13. 12. 2022

KARIBU**KARIBU**
MS LATEMAR

Redna cena: 219,99 €

- 40 %

Nova cena: 131,99 €

MAMMUT**MAMMUT**
ALTO GUIDE HS HOODED

Redna cena: 324,99 €

- 25 %

Nova cena: 243,74 €

ORTOVOXX**ORTOVOXX**
186 ROCK'N'WOOL LONG
SLEEVE

Redna cena: 109,99 €

- 25 %

Nova cena: 82,49 €

KARIBU**KARIBU**
Ws ASTER PANTS

Redna cena: 99,99 €

- 35 %

Nova cena: 64,99 €

KARIBU**KARIBU**
FRASER

Redna cena: 113,99 €

- 30 %

Nova cena: 79,79 €

LA SPORTIVA**LA SPORTIVA**
TXS WOMAN GTX

Redna cena: 219,99 €

- 30 %

Nova cena: 153,99 €

CAMP
CAMP
STALKER UNIVERSAL 2.0

Redna cena: 119,99 €

- 35 %

Nova cena: 77,99 €

LA SPORTIVA**LA SPORTIVA**
TRANGO TOWER EXTREME GTX

Redna cena: 369,99 €

- 25 %

Nova cena: 277,49 €

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100

Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285

Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 547 7401

Ljubljana PGL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348

Ljubljana - Rudnik Supernova Jurčkova c. 223, T: 08/ 205 3868

Koper Ljubljanska c. 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338

Celje Opekarniška 2 (stavba INPOS), T: 03/ 492 9300

Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478

Lesce Železniška ulica 5, T: 04/ 530 2810

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700

Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrniča 4, T: 05/ 300 6144

Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555

Idrija Ulica svete Barbare 3, T: 05/ 373 4044

Velenje Rudarska cesta 2b, T: 041/ 660 963

Ravne na Koroškem Na Sanchah 2, T: 041/ 364 448